

زنجیره رینماییه کانی ریگای راست

(۳۴)

پوخته یه ک له بیروباوهری ئیسلامه تی

نووسینی: شیخ محمد صالح العثیمین

وهرگیرانی: ماموستا محمد عبدالرحمن لطیف

وتار خوینی مزکوتی (عذلی کوری شهبی طالب)

مونتداي إقرأ الثقافي

للكتب (كوردی - عربي - فارسي)

www.iqra.ahlamontada.com

زدهی دینماییه کانی دینگای راست

(۲۴)

پوخته یهك

له

یروباوهری ئیسلامهتی

(نبذة في العقيدة الإسلامية)

نووسینی : شیخ محمد صالح العثیمین

ومرگیپرانی : ماموستا محمد عبد الرحمن لطیف

وتارخوینی مزگهوتی (شیخ إبراهيم) / کهلار

ناوی کتیب : پوخته یه ك له بیروباوه ری ئیسلامه تی

ناوی نووسەر : شیخ محمد صالح العثیمین .

ناوی وەرگیر : محمد عبد الرحمن لطیف .

ژماره ی سپاردن : ژماره (٢٤٦) ی سالی (٢٠٠٢) پی دراوه له ٤٠٠

وه زاره تی پۆشنبری حکومه تی هه ری می کوردستانه وه .

زنجیره : زنجیره ی (٢٤) سی و چواره م له زنجیره ی پێنماییه کانی پێگای پاست .

نۆره و سالی چاپ : چواره م - (١٤٣١ هـ / ٢٠١٠) .

چاپ خانه : چاپه مه نی زانا / سلیمانی .

بنکه ی بلاوکردنه وه : کتیبخانه ی سوننه — سلیمانی .

کتیبخانه ی پێشین — هه ولیر .

کتیبخانه ی زانستی به سوود — که لار .

کتیبخانه ی سیما — چه مچه مال .

له بلاوکراره کانی

کتیبخانه ی زانستی به سوود / که لار

قال الإمام الشافعي رحمه الله :

كُلُّ الْعُلُومِ سِوَى الْقُرْآنِ مَشْغَلَةٌ   إِلَّا الْحَدِيثَ وَالْإِسْلَامَ فِي الدِّينِ
الْعِلْمُ مَا كَانَ فِيهِ قَالَ حَدَّثَنَا   وَمَا سِوَى ذَلِكَ وَسِوَى الشَّاهِدِينَ

پیشہ کی وہرگیر

خوینہری بہ پیز : ناوہ پوکی نہم کتیبہ بریتی یہ لہ ہندیک زانیاری
سہرتای زور گنگ سہبارہت بہ (بیروباوہ پی پاستی نیسلام : بیروباوہ پی
نہلی سوننہ و جماعہ) کہ بہ بہ لگہی نایہ تہکانی قورٹانی پیروز و
فہرمودہ صہحیحہکانی پیغہمہری خوا (ﷺ) پشتراستکراونہ تہوہ بہ
شیوازیکی زور پوخت و ناسان .

بویہ بہ پتویستم زانی وہریبگیرمہ سہر زمانی کوردی بق نہوہی ببیت
بہ دہروازہیک بق نہو کہسانہی کہ دہیانہویت ناشنا بن بہ بابہ تہکانی
بیروباوہ پی پہسہنی نیسلامہتی کہ بہ ہوی لادان و چہ واشہ کاری و لاسایی
کردنہوہی کویرانہ و بنٹاگای زوریک لہ خہک غریب و نامق بووہ لہ نیو
کرہ لگای موسلماناندا بہ گشتی !

وہ بہ باشی دہزانم لہم پیشہ کی یہدا سنی خالت بق پوونیکہمہوہ :

یہ کہم : پیناسہی بیروباوہ (العقیدہ) کہ بریتی یہ لہ :

زانیاری بہ حوکمہ شہرعی یہ گریدراوہکان لہ دلدا کہ وہرگیراون لہ
قورٹان و فہرمودہ صہحیحہکانی پیغہمہر (ﷺ) بہ تیگہیشتنی سہلہ فی
صالح .. وہک باوہ پوون بہ خوا و فریشتنہکانی و کتیبہکانی و پیغہمہرانی
و بہ پوڈی دواپی و بہ قہدر خیر و شہ پی ، ہروہا باوہ پوون بہ ہموو
بوارہکانی غیب .. و پہتکردنہوہ و ہرپہرچدانہوہی بیدعہ و شوبہات و
بیروباوہ پہ پوچہ لہکان .

کہواتہ بیروباوہ پ - لای نہلی سوننہ - بہو زانیاری یہ راستانہ دہوتریت
کہ لہ دلدا جیگیربون و دلی لہ سہر گریدراوہ و قہبولی گومان ناگن .

■ مهم : سرچاوه‌ی وەرگرتنی بیروباوهر که بریتییە لە :

نایه تہ کانی قورن ان و نہ رموده صہ حیجہ کانی پیغہ مہر (ﷺ) بہ
تیگہ یشتنی سہ لہ فی صالح و بیشہ وایانی نومعت .

ئەمەيە سەرچاۋەى ۋەرگرتنى بىرۋاۋەپى پاست و پەسەنى ئىسلامەتى ، جا ھەر كەسەك لە ھەر كات و شۆيىنىك بىت بىرۋاۋەپى لەم سەرچاۋەى ۋە ۋەرنەگىت ئەۋا دوۋچارى لادان (انحراف) و گومپابوون (ضلال) و تياھوون (هلاک) دەبىت ، بەنا بە خوا .

سټېم : هر زانیاړیېك كه له په راوړنې نه م كټېبه دا نووسراوه نه وه
له لایڼ وه رگړه وه یه به مبه سټې پوونكرنه وه و زانیاړی زیاتر بې خوینه ر
خراونه ته سهری .

داواکارم له خواى پوره دگار له سهر بيړوپاوه پى پاست و دروستى
نيسلام دامه زراومان بکات تاوه کو مردن و پاشان له سهرى هه شرمان بکات
له گه ل پيغه مبه ران و پياوچاکان و پيشه وايانى نوممهت و زانايانى په سهرنى
نيسلام ...

وہرگیہ :

محمد عبد الرحمن لطيف

کوردستان / که لار

(•YV•19AA722)

پیشہ کی دانہر :

إِنَّ الْحَمْدَ لِلَّهِ نَحْمَدُهُ وَنُسْتَعِينُهُ وَنَسْتَغْفِرُهُ وَنَتُوبُ إِلَيْهِ ، وَنَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شُرُورِ أَنْفُسِنَا وَمِنْ سَيِّئَاتِ أَعْمَالِنَا ، مَنْ يَهْدِهِ اللَّهُ فَلَا مُضِلَّ لَهُ وَمَنْ يَضِلَّ فَلَا هَادِيَ لَهُ .
وَأَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ ، وَأَشْهَدُ أَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ،
صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَعَلَى آلِهِ وَأَصْحَابِهِ وَمَنْ تَبِعَهُمْ بِإِحْسَانٍ وَسَلِّمْ تَسْلِيمًا .
أَمَّا بَعْدُ :

بہ پراستی (زانستی یہ کھواپہرستی / علم التوحید) بہ پرتزترینی زانستہ کانه و
لہ ہم مووشیان پایہ دارترہ و فیریوون و گہران بہ دوایدا لہ زانستہ کانی تر
پیویست و واجب ترہ ، چونکہ (زانستی یہ کھواپہرستی) بریتی بہ لہ بوونی
زانباری بہ خوائ گہورہ و ناو و سیفہ تہ کانی و مافہ کانی بہ سہر
بہ ندہ کانیہ وہ ، وہ کلیلی پنگای بہرہ و لای خوا چوونہ ، وہ بنچینہ و
بنہ وای شہریعہ تہ کانیہ تی .

لہ بہر نہ مہ ہم موو پیغہ مہرہ ران کوبوون لہ سہر بانگہ وازکردن بق
(یہ کھواپہرستی / التوحید) ، خوائ گہورہ فہرموویہ تی : ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ
قَبْلِكَ مِنْ رَسُولٍ إِلَّا نُوحِي إِلَيْهِ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنَا فَاعْبُدُونِ﴾ [سورة الأنبياء] .

واتہ : ہیچ پیغہ مہرہ ریکمان لہ پیش تو نہ ناردوہ ٹیلا وہ حیمان بق
ناردوہ کہ وا ہیچ بہرستراویک نی بہ شایستہ تی بہرستن بیت جگہ لہ من
نہ بیت بڑیہ تہ نہا من بہرستن .

وہ خوائ پایہ بہر ز شایہ تی داوہ بہ تاک و تہنہایی خوی ، مہرہ و ہا
فریشہ کانی و زانایانیشی کردوہ بہ شاہید لہ سہر نہ مہ ، خوائ گہورہ

فه رموویه تی : ﴿ شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَابِئًا بِأَلْقَاسٍ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ ﴾ [آل عمران] .

واته : خوا شایه تی داوه به وهی که وا هیچ په رستراویک نی یه شایسته ی په رستن بیت ته نها ئه و نه بیت هه روه ها فریشته کان و زانایانیش شایه تیه کی راوه ستاو له سهر دادپه روه ریان داوه ، هیچ په رستراویک نی یه شایسته ی په رستن بیت ته نها ئه و نه بیت خوا ده سه لاتدار و دانایه .

جا له بهر نه وهی پله و بایه خی (یه گخوا په رستی) ناوه هایه پیویسته له سهر هه موو موسلمانیک که وا گرنگی و بایه خی پی بدات به فیریوونی و فیرکردنی و تیفکران تئیدا و باوه پ پی بوونی بۆ نه وهی دین و ثانیه که ی بنیات بنیت له سهر بنه مایه کی راست و دلنیا و نارام و ملکه چبوون ، وه به خته وهر و دلشاد بیت به به رو بووم و ده رته نجامه کانی .

دانه ر

ثانی نیسلام

ثانی نیسلام : نه و ثاینه به که و خوا پیغه مبر (موحه مدی ﷺ) پی ناردوه ، و هه موو ثاینه کانی پی کوتایی هیناوه ، و کاملی کردوه بو بهنده کانی و نیعمه تی خویی پی ته و او کردوه به سه ریاند ، پازیش بووه بییت به ثانیان ، وه له هیچ که سیک هیچ ثاینیکی تر قه بول ناکات جگه له ثانی نیسلام نه بییت .

خوای گه وده هه رموویه تی : ﴿ مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَٰكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ ۚ وَكَانَ اللَّهُ بِكُلِّ شَيْءٍ عَلِيمًا ۝۱۰ ﴾ [الأحزاب] .
واته : موحه مد باوکی هیچ به کیک له پیاوانی ئیوه نه بووه به لکو پیغه مبری خوابه و کوتاهینه ری پیغه مبرانه ، و خوا زانیاری به هه موو شتیک هه به .

وه هه رموویه تی : ﴿ الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا ۚ ﴾ [المائدة] .

واته : نه مرۆ من دینه که تانم بو کامل کرد و نیعمه تی خوم به ته وای دابه سه رتانا و به نیسلامیش پازی بووم بییت به دین و ثانیان .

وه هه رموویه تی : ﴿ إِنَّ الدِّينَ عِنْدَ اللَّهِ الْإِسْلَامُ ۚ ﴾ [آل عمران] .
واته : به پراستی ثاین له لای خوا بریتی به له نیسلام .

وه هه رموویه تی : ﴿ وَمَن يَبْتَغِ غَيْرَ الْإِسْلَامِ دِينًا فَلَن يُقْبَلَ مِنْهُ وَهُوَ فِي الْآخِرَةِ مِنَ الْخَاسِرِينَ ۝۸۵ ﴾ [آل عمران] .

واته : هه که سیک به دوی هه ر ثاینیکی تر دا بگه ریت جگه له نیسلام

نه والي قه بول ناکړيت و نه وکسه ش له پلزي دوايدا له دېواو و
زهره رهنه ندانه .

وه خواي پايه به رز له سره موو خه لکي فرز کردوه که و دينداری
بو بکن به پي نايي نيسلام ، بزيه قسه له گه ل پيغه مېره که يدا (ﷺ)
ده کات و ده فرمويث : ﴿ قُلْ يٰۤاَيُّهَا النَّاسُ اِنِّ رَسُوْلُ اللّٰهِ اِلَيْكُمْ جَمِيْعًا الَّذِي
لَهُ مُلْكُ السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ لَا اِلٰهَ اِلَّا هُوَ يُحْيِيْ وَيُمِيْتُ فَاٰمِنُوْا بِاللّٰهِ وَرَسُوْلِهِ النَّبِيِّ الَّذِي
اَلَّذِي يُّؤْمِنُ بِاللّٰهِ وَكَلِمَاتِهِ وَاتَّبِعُوْهُ لَمَّا كُنْتُمْ تَهْتَدُوْنَ ﴿۱۳۸﴾ [الاعراف] .

واته : نه ي پيغه مېر بلن نه ي خه لکينه من پيغه مېري خوام بو نيوه
هره مويان نه و خوابي که و مولکي ناسمانه کان و زهوي هي نه وه هيچ
په رستراويک ني په شايستي په رستن بيت تنها نه و نه بيت مردو و زيندو و
ده کات وه و زيندو و يش ده مړينيث له بهر نه مه باوه پ بينن به خوا و
پيغه مېره ه والي پدراوه نه خوينده واره که ي که و باوه پي ه يه به خوا و
وته کاني و نيوه ش شويي بکون به لکو هيدايه ت دراوين .

وه له (صحيح مسلم) دا هاتوه (أبو هريرة رَضِيَ اللّٰهُ عَنْهُ) له پيغه مېره وه (ﷺ)
ده گيړيته وه که و فرمويته تي : «وَالَّذِي نَفْسُ مُحَمَّدٍ بِيَدِهِ لَا يَسْمَعُ بِي أَحَدٌ مِّنْ
هَذِهِ الْأُمَّةِ يَهُودِيٍّ وَلَا نَصْرَانِيٍّ ثُمَّ يَمُوتُ وَلَمْ يُؤْمِنْ بِالَّذِي أُرْسِلْتُ بِهِ إِلَّا كَانَ مِنَ
أَصْحَابِ النَّارِ»^(۱).

واته : سويند به و خوابي که گياني مني به ده سته هيچ که سيک ني په
له م نومعه ته دا هاتني من ببيسيث (واته نايي نيسلامي پي بگات) : جووله که
بيت ياخود گاور نه نجا بمريت و باوه پي به و نايه نه هيتا بيت که و مني پي

^(۱) رواه مسلم ، كتاب الإيمان ، باب وجوب الإيمان برسالة نبينا محمد ﷺ رقم : (۳۸۴) .

نیردراوه نیللا نه و کهسه ده بیته خه لکی ناگری دوزخه .

وه باوه پ بوون پیی بریتی به له : به پاست زانینی نه و ناینه ی که پیی هاتووه له که ل قه بول کردن و ملکه چ بووندا ، نه که ته نها به پاست زانین ، له به نه مه (أبو طالب) ی مامی پیغه مبه ر (ﷺ) باوه پدار نه بوو به پیغه مبه ر (ﷺ) له که ل به پاست زانینی نه و ناینه ش که پیی هاتوو ، وه له که ل شایه تی دانیشی به وه ی که وا باشتیرینی ناینه کانه .

وه ناینی نیسلام : هه موو نه و به رژه وه ندیانه ی تیدایه که وا له ناینه کانی پیشوودا هه بووه ، له که ل نه وه شدا نه و تایبه ته ندی و چاکه یه ی تیدایه که وا شیاو و گونجاوه بق هه موو کات و شوین و نوممه تیک ، خوی گه وره به پیغه مبه ره که ی (ﷺ) ده فرمویت : ﴿ وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ وَمُهَيِّئًا عَلَيْهِ ﴾ [البقرة: ١٨] .

واته : نیعه قورئانمان دابه زاندوووه بق تو به حق و نه و کتیبانه ی پیش خوی به پاست ده خاته وه و هه موو نه و به رژه وه ندیانه شای تیدایه که وا له کتیه کانی پیشوودا هه بووه و زالیشه به سه ره موویاندا .

وه مه به ست له شیاویتی ناینی نیسلام بق هه موو کات و شوین و نوممه تیک نه وه یه که وا ده ست گرتن به ناینی نیسلام وه به رژه وه ندیه کانی نوممه ت پده ناکاته وه له هه ر کات و شوینی کدا بیست ، به لکو چاکیتی نوممه تی پیوه به نده ، وه نه مه ش نه وه ناگه یه نیت که وا نیسلام ملکه چه بق هه موو کات و شوین و نوممه تیک هه روه کو هه ندیک له خه لک ده یانه ویت .

ناینی نیسلام : ناینی حق و پاستی به که وا نه گه ره که سیك به پاستی دهستی پیوه بگریت نه ووا خوا نه وه ی بق مسوگر ده کات که وا سه ری بخت و

زالی بکات به سەر جگه له خۆیدا ، خوای گه وره فرمویه تی : ﴿هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ ﴿١﴾﴾ [سجده].

واته : ئه و خوايهی که وای پێغه مبه ره که ی ناردووه به هیدایهت (زانستی به سوود) و دینی حق (کرده وهی چاک) بۆ ئه وهی سه ری خات به سەر هه موو ئاینه کاندایه که ر چى هاوه لبریارده ره کانیش پێیان ناخۆش بیت .

وه خوای گه وره فرمویه تی : ﴿وَعَدَ اللَّهُ الَّذِينَ آمَنُوا مِنْكُمْ وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَيَسْتَخْلِفَنَّهُمْ فِي الْأَرْضِ كَمَا اسْتَخْلَفَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ وَلَيُمَكِّنَنَّ لَهُمْ دِينَهُمُ الَّذِي ارْتَضَىٰ لَهُمْ وَلَيُبَدِّلَنَّهُمْ مِنْ بَعْدِ خَوْفِهِمْ أَمْنًا يَعْبُدُونَنِي لَا يُشْرِكُونَ بِي شَيْئًا وَمَنْ كَفَرَ بَعْدَ ذَلِكَ فَأُولَٰئِكَ هُمُ الْفَاسِقُونَ ﴿٥٥﴾﴾ [الروم].

واته : خوا به ئێنى داوه به و که سانه ی که باوه پریان هێناوه و کرده وهی چاکه ئه نجام ده ده ن که وای جێنشینیان بکات له زه ویدا هه روه کو چۆن ئه وانه ی پێش ئه وانی جێنشین کرد ، وه ئه و ئاینه شیان بۆ جێگیر و به رقه رار کات که وای پێی پازی بووه بۆیان و ترسه که شیان بۆ بگۆڕێته وه به ئه من و ئاسایش بوون بۆ ئه وهی من به ته نها بپه رستن و به هه یج شتێک هاوه ل و شیرک ئه نجام نه ده ن بۆم ، وه هه ر که سێک له بوا ی ئه وه بێ باوه پێ بکات ئه وای ئه وانه فاسق و له ڕێده رچوون .

وه ئاینى ئيسلام : بيروباوهر و شه ريعه ته (واته : له گه ل ئه وه دا که بيروباوهره له هه مان کاتدا ده ستورى به ڕۆه بردنى ژيانيشه) ، وه کاملیشه له بيروباوهر و هه موو بپياره کانيدا :

١ - فرمان ده کات به يه کتا په رستی خوای گه وره ، وه ڕێگه ی ده کات له شیرک و هاوه لبریاردان بۆ خوا .

- ۲ - فرمان دهکات به پراستگویی ، وه پیگری دهکات له دروکردن .
- ۳ - فرمان دهکات به دادپه‌روه‌ری ، وه پیگری دهکات له سته‌م کردن ، وه دادپه‌روه‌ری بریتی‌یه له یه‌کسانی له نیوان شته هاوشیوه‌کان و جیا‌کردنه‌وه‌ی نیوان شته جیا‌وازه‌کان ، وه دادپه‌روه‌ری بریتی نی‌یه له یه‌کسانیه‌کی په‌ها هه‌روه‌کو چۆن هه‌ندیک له خه‌لک ده‌ریده‌بێن له کاتی‌کدا که ده‌لێن : ئاینی ئیسلام ئاینی یه‌کسانیه به په‌هایی ، چونکه به‌پراستی یه‌کسانی له نیوان شته جیا‌وازه‌کاندا سته‌مه و ئاینی ئیسلامی پی نه‌هاتوه و ده‌ست خۆشیش له نه‌جام‌ده‌ری نه‌م کاره ناکریت .
- ۴ - فرمان دهکات به دلپاکی و سه‌پراستی و نه‌مانه‌ت پارێزی ، وه پیگری دهکات له ناپاکی و خیانه‌ت کردن .
- ۵ - فرمان دهکات به وه‌فاداری و په‌یمان پارێزی ، وه پیگری دهکات له غه‌در کردن و ناپاکی و په‌یمان شکاندن و بێ‌وه‌فایی .
- ۶ - فرمان دهکات به چاکه کردن له گه‌ل باوک و دایکدا ، وه پیگری دهکات له نه‌زیت و ئازار دانیان .
- ۷ - فرمان دهکات به گه‌یاندنی په‌یوه‌ندی خزمایه‌تی ، وه پیگری دهکات له پچپاندنی نه‌و په‌یوه‌ندیه .
- ۸ - فرمان دهکات به چاکه‌کاری له گه‌ل دراوسیدا ، وه پیگری دهکات له خراپه‌کاری له گه‌لایندا .
- به‌گشتی ده‌لێم : به‌پراستی ئیسلام فرمان دهکات به هه‌موو په‌وشتیکی به‌رز و چاک ، وه پیگری دهکات له هه‌موو په‌وشتیکی سووک و خراپ .
- وه فرمان دهکات به هه‌موو کرده‌وه‌یه‌کی چاک ، وه پیگری دهکات له هه‌موو کرده‌وه‌یه‌کی خراپ .

خوای گه وره فه رموویه تی : ﴿إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَاءِ وَالْمُنْكَرِ وَالْبَغْيِ يَعِظُكُمْ لَعَلَّكُمْ تَذَكَّرُونَ﴾ (النحل).

واته : به پاستی خوا فه زمان ده کات به دادپه روهری و چاکه کاری و به خشیانی مال به خزمانی نزیک و پرگیرش ده کات له خراپه کاری و تاوان و ستم ، به مه نامۆزگاریتان ده کات بۆ نه وهی بیربکه نه وه .

پایه کانی ئیسلام

پایه کانی ئیسلام : بریتی به له و بنچینانهی که وا ئایینی ئیسلامی له سه ر بنیات نراوه و بریتی به له پینچ پایه که باسکراون له و فه رمووده یه ی که (ابن عمر رضی الله عنه) له پیغه مبه ره وه (ﷺ) ده یگرتته وه که وا فه رموویه تی : ((بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسَةٍ : عَلَى أَنْ يُوحَدَ اللَّهُ — وَفِي رِوَايَةٍ : عَلَى خَمْسٍ — : شَهَادَةُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَأَنَّ مُحَمَّدًا عَبْدُهُ وَرَسُولُهُ ، وَإِقَامُ الصَّلَاةِ ، وَإِيتَاءُ الزَّكَاةِ ، وَصِيَامُ رَمَضَانَ ، وَالْحَجِّ)) ، فَقَالَ رَجُلٌ : الْحَجُّ وَصِيَامُ رَمَضَانَ ، قَالَ : لَا ، ((صِيَامُ رَمَضَانَ وَالْحَجِّ)) هَكَذَا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (ﷺ) ^(۱) .

واته : ئیسلام بنیات نراوه له سه ر پینچ پایه : له سه ر نه وهی که وا خوا به ته نها بپه رسترتیت - وه له ریوایه تیکی تر دا هاتووه : شایه تی دان به وهی که وا هیچ په رستراویک نی یه شایسته ی په رستن بیت جگه له خوا ، وه به پاستی (مُحَمَّدٌ ﷺ) عه بد و پیغه مبه ری خوا به ، و نه نجامدانی نوێژ ، و

(۱) رواه البخاري ، كتاب الإيمان ، باب الإيمان وقول النبي ﷺ : «بُنِيَ الْإِسْلَامُ عَلَى خَمْسٍ» ، رقم :

(۸) ، ورواه مسلم ، كتاب الإيمان ، باب بيان أركان الإسلام ودعائمه العظام ، رقم : (۱۱۱) .

زہکات دان ، و پڙووی پرمہ زان ، و حج کردن ، پیاوئک وتی : حج کردن
و پڙووی پرمہ زان ، (ابن عمر) فرمودی : نہ خیر ، پڙووی پرمہ زان و
حج کردن ، بہم شیوہ بیستوومہ لہ پیغہ مبرہوہ (ﷺ) .

۱ - شایہ تی دان بہوہی کہوا ہیچ پەرستراوئک نییہ شایستہی پەرستن
بیت جگہ لہ خوا ، وہ بہراستی (مُحَمَّد ﷺ) عہد و پیغہ مبرہری خواہیہ :
بریتیہ لہ باوہ پئکی یہ کلا و بن گومان کہوا بہ شایہ تی دان بہ زمان
دہریدہ پئت ، نہوہندہ یہ کلا و بن گومانہ لہ و باوہ پیدہ وہ کو بلئی بہ چاو
دہیبینت ، وہ نہم شایہ تی دانہ کراوہ بہ یہک پایہ لہ گال نہوہی کہ
شایہ تی پی دراو لہ دانہ یہک زیاترہ :

نہم شیان لہ بہر نہوہیہ کہوا پیغہ مبرہ (ﷺ) راگہ نہرہ لہ لایہن
خوای گہورہوہ ، نہوا شایہ تی دان بڑی بہ عہدایہ تی و پیغہ مبرایہ تی لہ
تہواو کہری شایہ تی دانہ بہوہی کہ ہیچ پەرستراوئک نییہ شایستہی
پەرستن بیت جگہ لہ خوا .

وہ یان لہ بہر نہوہیہ کہوا نہم دوو شایہ تی دانہ بنچینہ و بنہمای
راست و دروستیتی و قہ بول کردنی کردہوہ کانہ ، چونکہ ہیچ کردہوہ یہک
راست و دروست نییہ و قہ بولیش ناکریت نیلا بہ نہت پاکی بڑ خوای
گہورہ و شوینکہ وتنیش بڑ پیغہ مبرہ کہی (ﷺ) نہ بیت :

چونکہ بہ (نہت پاکی بڑ خوای گہورہ / الإخلاص لله) شایہ تی (ہیچ
پەرستراوئک نییہ شایستہی پەرستن بیت جگہ لہ خوا) بہ دی دیت ، وہ بہ
(شوینکہ وتن بڑ پیغہ مبرہ کہی ﷺ) شایہ تی (بہراستی مُحَمَّد ﷺ) عہد و
پیغہ مبرہری خواہیہ) بہ دی دیت .

وه له بهرهمه كاني هم شايه تومانه گه وړه يه : نازاد كړنې دل و
دهروونه له بهنډايه تې كړدن بڼ دروستكراوه كان و هـروهـا له
شوېنكه وتنېش بڼ جگه له پېغه مېرآن .

٢ - وه نه نجامداني نوږځ به پړكوپېنكي بریتي يه له : پرستني خوای
گه وړه به كړنې نوږځه كان له سهر شتوازيكي پړك و پاست و بهرده وام و
ته واو و كامل له پړوي كاته كان و شتوې نه نجامدانيه وه .
وه له بهرهمه كاني نوږځ كړدن : فراوان بووني سنگ و توكړه گرتني چاو
و پړگري كړدن له خراپه كاري و تاوان .

٣ - زه كات دان بریتي يه له : پرستني خوای گه وړه به به خشيني
نه ندازه ي واجب كړاو له و مالانه دا كه وا حه قې زه كاتي تېدایه .
وه له بهرهمه كاني زه كات دان : پاك كړنه وه ي دهروونه له پړه وشتي
سوكي پړه زيلي و چاوچنوكي ، هـروهـا پړكړنه وه ي پېداويستي ئېسلام و
موسلمانان .

٤ - پړووي مانگي پړه مه زان بریتي يه له : پرستني خوای گه وړه به
خوگرتنه وه له به تالكره وه كاني پړووه له پړوي پړه مه زاندا .

وه له بهرهمه كاني پړووه : پاهيناني دهروونه له سهر وازهينان له شته
خوش و خوازراوه كان به مه به ستي دهستخستني پړه زامه ندي خوای گه وړه .

٥ - حه كړنې مالي خوا بریتي يه له : پرستني خوای گه وړه به
پړويشتن بڼ مال هـورهـمـه تگيراره كې بڼ نه نجامداني دروشمه كاني حه ج .

وه له بهرهمه كاني حه ج كړدن : پاهيناني دهروونه له سهر به خشيني
تواناي مالي و جهسته يي له گوږپايه لي كړنې خوای گه وړه ، له بهر هم

حاج کردن جوړیکه له جیهاد و ټیکوښان له پیناوری خوی گوره .

نهم بهرهمانهی که باسماں کردن بق نهم پایه و بنه مایانهی نیسلام و نه وانهش که باسماں نه کردوون نهم نوممه ته وا لیده کات که وا ببیت به نوممه ټیکی موسلمانې پاک و بېن گورد و دینداری نه نجامدات بق خوا به دینی حق و پاستی ، وه پرفتار بکات له گه ل دروستکراوه کانی خوادا به دادپه روه ری و پاستگړیه تی ، چونکه دروشم و نه حکامه شهرعیه کانی تری جگه له م پایانه چاک ده بیت به چاک بوونی نه مانه ، وه بارودوخ و حالی نوممه ت چاک ده بیت به چاک بوونی باری ثابینی نوممه ت ، وه به نه اندازه ی له ده ست چوونی چاکیتی باری ثابینی نوممه ت چاکیتی و باش بوونی حال و بارودوخ ی له ده ست ده چیت و ده فو تیت .

جا هر که سیک ده په ویت نه مه ی بق پوون ببیته وه نه وا با نهم نایه تانه بخوینیته وه :

خوای گوره فرمویه تی : ﴿وَلَوْ أَنَّ أَهْلَ الْقُرَىٰ ءَامَنُوا وَاتَّقَوْا لَفَتَحْنَا عَلَيْهِم بَرَكَاتٍ مِّنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ وَلَٰكِن كَذَّبُوا فَأَخَذْنَاهُم بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ ﴿١٧﴾ أَفَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا بَيِّنًا وَهُمْ نَائِمُونَ ﴿١٨﴾ أَوَأَمِنَ أَهْلُ الْقُرَىٰ أَن يَأْتِيَهُمْ بَأْسُنَا ضُحًى وَهُمْ يُلْعَبُونَ ﴿١٩﴾ أَفَأَمِنُوا مَكْرَ اللَّهِ فَلَا يَأْمَنُ مَكْرَ اللَّهِ إِلَّا الْقَوْمُ الْخَاسِرُونَ ﴿٢٠﴾﴾ [الأعراف] .

واته : به پاستی نه گره خه لکی شار و دیتاته کان باوه پېینن و له خوا بترسن و خو پاریزی بکه ن له تاوان نه وا نئمه ده رگا کانی خیر و فیه ی ناسماں و زه و بیان بق ده که ینه وه به لام نه وان حق و پاستیان به درې

خسته وه بویه نیمه ش له ناویانمان برد به هوی کرده وه کانی خویانه وه ، نایا
خه لکی شار و دیهاته کان دلنیا ن له وهی که وا له شه ودا سزامان نایانگریته وه
له کاتیګدا که خه وتوون ؟ یان نایا خه لکی شار و دیهاته کان دلنیا ن له وهی
که وا له کاتی چیشته نگاودا سزامان نایانگریته وه له کاتیګدا که یاری
ده که ن ؟ نایا نه وان دلنیا ن له مه کری خوا به پاستی که س دلنیا نی به له
مه کری خوا نیلا خه لکانیکی خه سارومه ند نه بن .

وه با بهوانیته میژوی خه لکانی پابردوو ، چونکه به پاستی میژوو په ند
و نامۆزگاری به بۆ خاوه ن بیر و هوشه کان ، وه چاو پۆشنی به بۆ نه وانیهی
که وا په رده سه ر دلی نه گرتوون ، خواش یارمه تیده ره .

بنه ماکانی بیروباوه‌ری نیسلامی

ثانی نیسلام - وهك له پېشه‌وه باسماڼ كرد - بریتیی‌ه له بیروباوه‌رو شه‌ریعت ، وه ناماژه‌شماڼ كرد بڼ هندیك له دروشمه‌كانی و باسی نه و پایانه‌ی نیسلامی‌شماڼ كرد كه‌وا به بنچینه و بنه‌مای هه‌موو دروشم و نه‌حکامه‌کانی تر داده‌نړین .

بنه‌ماکانی بیروباوه‌ری نیسلامی بریتین له : باوه‌پیوون به خوا و فریشته‌کانی و کتیبه‌کانی و پیغه‌مبه‌رانی و پوژنی دواپی و قه‌ده‌ر به خیر و شه‌پیه‌وه .

وه قورڼان و فهرمووده‌کانی پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) به‌لگن له سه‌ر نه‌م بنه‌مایانه .

خوای گه‌ورده له کتیبه‌که‌یدا فهرموویه‌تی : ﴿لَيْسَ الْإِلَٰهَ أَنْ تُولُوا وَجُوهَكُمْ قَبْلَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ وَلَكِنَّ الْإِلَٰهَ مَنْ ءَامَنَ بِاللَّهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ وَالْمَلَائِكَةِ وَالْكِتَابِ وَالنَّبِيِّينَ﴾ [النفر].

واته : چاکه به‌وه نی‌یه که‌وا پوو بکه‌ن له پوووه و پوژمه‌لات و پوژناوا به‌لکو چاکه به‌وه‌یه که باوه‌رپت هه‌بیټ به خوا و پوژنی دواپی و فریشته‌کان و کتیبه‌کان و پیغه‌مبه‌ران .

خوای گه‌ورده سه‌باره‌ت به قه‌ده‌ریش فهرموویه‌تی : ﴿إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ﴾ [النفر] وَمَا أَمْرُنَا إِلَّا وَجِدَةٌ كَلَمْحٍ بِالْبَصَرِ ﴿٥٠﴾ .

واته : نئیمه هه‌موو شتی‌کمان دروست کردووه به قه‌ده‌ر و نه‌ندازه ، وه فرمانی نئیمه ته‌نها یه‌ك فرمانه وهك چاوتروکانیک وایه .

وه له فرموده كانی پیغه مبه ریشدا (ﷺ) پیغه مبه ری خوا (ﷺ) له
 وه لامي (جبریل) دا كاتيك كه پرسپاری لیکرد سه بارهت به نیمان فرموی :
 «الْإِيمَانُ : أَنْ تُؤْمِنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ وَالْيَوْمِ الْآخِرِ ، وَتُؤْمِنَ بِالْقَدَرِ
 خَيْرِهِ وَشَرِّهِ»^(۳).

واته : نیمان بریتی به له وهی كه : باوه پ بینیت به خوا و فرشته كانی و
 كتیبه كانی و پیغه مبه رانی و پوځی دوايي و باوه پ بینیت به قه در به خیر و
 شه پیه وه .

باوه پ بوون به خوی كه وړه

باوه پ بوون به خوی كه وړه چوار بوار ده گړته وه :

بواړی په كه م : باوه پ بوون به بوونی خوی كه وړه :

به لگیش له سر بوونی خوی كه وړه بریتی به له : فیرهت و عقل و
 شرع و هه ست پي كردن :

۱ - به لگي فیرهت له سر بوونی خوی پاك و بی كه موکوپي نه وه به
 كه : به پاستی هه موو دروستكراوټك هه مواركراوه و به دیه تیراوه له سر
 باوه پ بوون به خوی به دیه تیر و دروستکاری به بی بیرلیكړنه وه یان
 فیركړدن پيش وخت ، وه لاش نادات له خواستراوی نه م فیرهته نیلا
 كه سټك نه بیټ كه واشتټك هاتبیټ به سر دلیدا كه له م پاستی به لایدا بیټ و
 گوړپیټی ، نه مهش له بهر فرموده ی پیغه مبه ر (ﷺ) : «مَا مِنْ مَوْلُودٍ إِلَّا
 يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ ، فَأَبَوَاهُ يُهَوِّدَانِهِ ، أَوْ يُنَصِّرَانِهِ ، أَوْ يُمَجَّسَّانِهِ»^(۴).

^(۳) رواه مسلم ، كتاب الإيمان ، باب بيان الإيمان والإحسان ، رقم : (۹۳) .

^(۴) رواه البخاري ، كتاب الجنائز ، باب ما قيل في أولاد المشركين ، رقم : (۱۳۱۹) .

واته : هیچ مندالتیک نییه له دایک بیت نیللا له سەر فیترهت* له
دایک ده بیت ، دواى نه وه باوک و دایکی ده یکن به جووله که یان به گاوریان به ناگر په رست .

٢ - به لگه ی عه قل له سەر بوونی خوی گه وره نه وه یه :

که وا نه م دروستکراوانه نه وانه ی پابوردوو و نه وانه ی داهاتویشیان
پتویسته به دیهینه ریک ه بیت که وا دروستیانی کردبیت و هیئابیتانه دی ،
چونکه مومکین نییه که خویان خویانیان به دیهینابیت ، وه مومکینیش
نییه که به ریکهوت به دیهینابیت .

مومکین نییه که خویان خویانیان به دیهینابیت : له بهر نه وه ی شت
خوی خوی دروست ناکات چونکه نه و شته له پیش به دیهاتنی و هه بوونی
نه بوو (عه ده م) بووه جا چون ده بیت به دیهینه ر و دروستکار بیت ؟!

وه مومکینیش نییه که به ریکهوت به دیهینابیت : له بهر نه وه ی هه موو
به دیهینه راونیک پتویسته به دیهینه ریکی ه بیت ، وه چونکه هه بوونی نه م
دروستکراوانه به م شیوازه ریکخواه سه رسوپهینه ر و یه کخسته پیکهاتوو
په یوه ندییه یه کگرتوه که له نیوان هۆکاره کان و نه وانه ی که له
پشتیان وهن هه یه ، وه نه وه ش که له نیوان بونه وه ران هه ندیکیان له گه ل
هه ندیکی تریاندا هه یه ریکر ده بیت ریکرتنیکى یه کلایى که وا بوونیان به
ریکهوت بیت ، چونکه نه وه ی که به ریکهوت دیته بوونه وه ریکخواو نییه له
بنچینه ی هه بوونیه وه جا چون ریکخواو ده بیت له کاتی مانه وه و
پیشکه و تنیدا ؟!

وه نه‌گه‌ر مومکین نه‌بیټ ته‌م دروستکراوانه خۆیان خۆیانیان به‌دیه‌تنبیټ ، وه به‌ ږنکه‌وتیش به‌دینه‌هاتبیټن ، نه‌وا ته‌نھا نه‌وه ده‌مینیټه‌وه که به‌دیه‌تنبه‌ریکیان هه‌بیټ نه‌ویش خوای په‌روه‌ردگاری هه‌موو جیهانه .

وه خوای گه‌وره نه‌م به‌لگه‌عه‌قلی و به‌کلاکه‌ره‌وه‌یه‌ی باس کردووه له‌ویدا که فهرموویه‌تی : ﴿ اَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ اَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ﴾ [طورا] .

واته : ئایا نه‌و دروستکراوه بڼ‌باوه‌پانه به‌ بڼ‌هیچ دروست کراون یان خۆیان به‌دیه‌تنبه‌ر و دروستکاری خۆیانن ؟*

که‌واته نه‌و بڼ‌باوه‌پانه دروست نه‌کراون به‌ بڼ‌دروستکار و به‌دیه‌تنبه‌ر ، وه خۆشیان خۆیان دروست نه‌کردووه ، بۆیه ته‌نھا نه‌وه ده‌مینیټه‌وه که‌وا دروستکار و به‌دیه‌تنبه‌ریان خوای کار پریه‌ره‌که‌ت و پایه به‌رز بیټ ، له‌ به‌ر نه‌مه کاتیك (جیر بن مطعم ؓ) گوئی له‌ پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) بوو سوږه‌تی (الطور) ده‌خوینده‌وه و گه‌یشته نه‌م ئایه‌تانه که خوای گه‌وره فهرموویه‌تی :

﴿ اَمْ خُلِقُوا مِنْ غَيْرِ شَيْءٍ اَمْ هُمُ الْخَالِقُونَ ﴾ ﴿ ۳۵ ﴾ اَمْ خُلِقُوا السَّمَوَاتِ وَالْاَرْضَ بَلْ لَا يُوْقِنُوْنَ ﴿ ۳۶ ﴾ اَمْ عِنْدَهُمْ خَزَائِنُ رَحْمَةِ رَبِّكَ اَمْ هُمُ الْمُصْطَفُونَ ﴿ ۳۷ ﴾ [طورا] .

* بڼ‌گومان نه‌ نه‌وه‌یانه‌تانی که بڼ‌هیچ دروست کرابیټن چونکه عه‌قل هه‌رگیز ته‌سه‌وری نه‌وه ناکات که‌وا شتیك له‌ خۆپا و به‌ بڼ‌ به‌دیه‌تنبه‌ر دروست بوو بیټ و هاتبیټه‌ بوونه‌وه ، به‌پاستی نه‌مه مه‌حاله ! وه نه‌ نه‌وه‌شیانه که‌وا خۆیان خۆیانیان دروست کردبیټ چونکه به‌ هه‌مان شتیوه عه‌قل هه‌رگیز ته‌سه‌وری نه‌وه ناکات که‌وا دروستکراویك که خۆی له‌ خۆیدا دروستکراوه بتوانیټ خۆی دروست بکات ، به‌پاستی نه‌مه مه‌حاله !

که‌واته ده‌بیټ که‌سیك هه‌بیټ نه‌و دروستکراوانه‌ی دروست کردبیټ که بریتی‌یه له‌ خوای به‌دیه‌تنبه‌ر و خولقیټه‌ری هه‌موو بوونه‌وه‌ر و دروستکراوه‌کان .

واته : ئايا ئه و بئ باوه پانه له ههچ وه دروست كراون يان خويان دروستكارن و خويان دروست كرڊوه ؟ يان ئاسمانه كان و زهويان دروست كرڊوه ؟ ئهوان دهزانن ئه مانه ههچيان وا نيه و ته نها خوا به دهينه ريانه به لام دلتيا نا بن ، ئايا خه زنه كانى په حمه تى خوا لاي ئه وانه يان ئه وان دهسه لاتيان هه به به سهر دروستكراوه كانى خوادا ؟ بئ گومان نه ههچيان به دهسته و نه دهسه لاتيشيان به سهر دروستكراوه كانى خوادا هه به .

(جبر عليه السلام) كاتيك گوتى له م ئايه تانه بوو بئ باوه پ و موشريك بوو له گه ل ئه وه شدا وتى : نزيك بوو دلم بفرىت ، وه ئه وهش سه ره تاي جئگير بوونى ئيمان بوو له نيو دلمدا^(٩).

با نموونه يه كه بهتئينه وه كه ئه مه مان بۆ پوون بكاته وه :

به پاستى ئه گه ر كه سيك باسى بالاخانه يه كى به رزت بۆ بكات ، كه چواره ور درابيت به چەندين باخچه ، وه چەندين پوپار به نتيودا به پوات ، وه پپر كرابيت به چەندين فهرش و پاخراو ، وه پارزئئرابيته وه به جؤراو جؤرترين شتى پاراوه له بنه ماكانى و ته واو كه ره كانى ، ئه جئا ئه و كه سه پيت بليت : به پاستى ئه م بالاخانه يه و ئه وه شى كه تييدا هه به له كامليتى خوى خوى به ديهتئاوه ! يان هه روا به پئكهوت هاتوه ته بوونه وه به بئ به ديهتئاوه ! ئه وا تق ده ستپيشخه رى ده كه يت له نكؤلى كردنى ئه و نسه به و به درؤ خستنه وه ي ، وه ئه و قسه به ي به قسه به كى گئيلانه ده ژميريت ، ئايا دواى ئه وه ده بيت ئه م گه رڊونه فراوانه : به زهوى و ئاسمان و ئه ستيره كان و بواره كان و پئكخستنه سه يره نؤر جوان و

^(٩) رواه البخاري مرفقاً ، كتاب التفسير ، باب تفسير سورة الطور ، رقم : (١٥٧٣) .

سه رسوپهینه ره خوی خوی به دیهینابیت یان به ریکهوت هاتیبته بوونه وه به بئ به دیهینه ر ؟!

۳ - به لگه ی شهر له سه ر بوونی خوی گه وره نه وه یه :

کهوا هه موو کتیه ناسمانیه کان نه مه ده رده بپن و ناشکرای ده کەن ، وه نه وه ی که پیی هاتون له حوکمه دادپه روه ریانەکان کهوا به رژه وه ندیه کانی بوونه وهر ده گرته خویان به لگه یه له سه ر نه وه ی کهوا له لایەن په روه ردگارێکی دانا و زانا به به رژه وه ندیه کانی دروستکراوه کانی هاتون ، وه نه وه ی که پیی هاتون له هه واله گه ربوونیه کان کهوا پۆزگار شایه تی دا به پاستیتیان به لگه یه له سه ر نه وه ی کهوا نه و کتیبانه له لایەن په روه ردگارێکی به توانا به سه ر به دیهینانی نه وانه ی که هه والی پیداون هاتون .

۴ - به لگه ی هه ست پی کردن له سه ر بوونی خوی گه وره له دوو پوهه وه یه :

یه که میان : به پاستی نیمه نه و نه ده ده بیستین و ده بینین له وه لامدانه وه ی پارانه وه ی نه وانه ی کهوا له خوا ده پارینه وه ، وه له فریاکه وتنی داماو و لیقه و ماوه کان کهوا به لگه یه کی یه کلایکه ره وه بن له سه ر بوونی خوی گه وره ، خوی پاک و بێ کهم و کوپی فه رموویه تی : ﴿وَتَرَا اِذْ نَادٰی مِنْ قَبْلُ فَاسْتَجَبْنَا لَهُ﴾ [الانباء] .

واته : وه له پیشه وه نوح بانگی کردین نیمه ش وه لامیمان دایه وه .

وه خوی گه وره فه رموویه تی : ﴿اِذْ تَسْتَفِیْثُوْنَ رَبَّكُمْ فَاسْتَجَابَ لَكُمْ

واته : له کاتیکدا که نیوه داوای فریاکه و تنفان ده کرد له خوای
په روه ردگار تان و نه ویش وه لایمی دانه وه و فریاتان که وت .

وه له (صحيح البخاري) دا هاتووه (أنس بن مالك رضي الله عنه) فه رموويه تی : ((إِنَّ
أَعْرَابِيًّا دَخَلَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ وَالنَّبِيُّ ﷺ يَخْطُبُ فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ هَلْكَ الْمَالُ ،
وَجَاعَ الْعِيَالُ ، فَادْعُ اللَّهَ لَنَا ، فَرَفَعَ يَدَيْهِ وَدَعَا ، وَمَا تَرَى فِي السَّمَاءِ قَرَعَةً ، فَتَارَ
السَّحَابُ أَمْثَالَ الْجِبَالِ ، ثُمَّ لَمْ يَنْزِلْ عَنْ مِثْبَرِهِ حَتَّى رَأَيْتُ الْمَطَرَ يَتَحَادَرُ عَلَى لِحْيَتِهِ
ﷺ) .

وفي الْجُمُعَةِ الْآخَرَى : قَامَ ذَلِكَ الْأَعْرَابِيُّ أَوْ فَقَالَ : يَا رَسُولَ اللَّهِ تَهْدِمُ الْبَنَاءَ ،
وَعَرِقَ الْمَالُ ، فَادْعُ اللَّهَ لَنَا ، فَرَفَعَ يَدَيْهِ فَقَالَ : اللَّهُمَّ حَوَالَيْنَا وَلَا عَلَيْنَا ، فَمَا يُشِيرُ
بِيَدِهِ إِلَى نَاحِيَةٍ مِنَ السَّحَابِ إِلَّا انْفَرَجَتْ)) ^(١) [صحيح البخاري رقم : (٨٩١)] .

واته : پیاویکی ده شته کی له پوڅی جومعه دا هاته ژوره وه له کاتیکدا
که پیغه مبهه ﷺ و تاری ده خوینده وه ، نهجا وتی : نهی پیغه مبهه ری خوا
سه روهت و سامانمان تیاچو ، خیزانمان برسی بوو ، که واته له خوا
بپاړیره وه بزمان ، پیغه مبهه ریش ﷺ هه رږوو دهستی به رز کرده وه و له
خوا پاراپه وه ، وه هیچ په له هه ورکمان نه ده بیینی به ناسمانه وه ، جا
کو توپر په له هه ور بلاوه ی کرد و ته قیه وه له شیوه ی شاخه کان ، وه
پیغه مبهه ﷺ له مینه ره که ی دانه به زیه خواره وه تاوه کو بینیم باران به
پیشیدا ده چوپړاپه خواره وه .

وه له جومعه ی دوه مده هه مان پیاوی ده شته کی یان که سیکی تر
هه ستا و وتی : پیغه مبهه ری خوا خانووه کان رووخان ، مال و سامان له نیو
ناودا نقوم بوون ، که واته له خوا بپاړیره وه بزمان ، پیغه مبهه ریش ﷺ

هر دوو دهستی به رز کرده وه و وتی : خواجه بیبارینه به سر ده ورو به رماندا نه ك به سر سه رماندا ، جا ناماژه ی نه ده كرد بۆ هر لایه کی هه وره كه ئیلا به و لایه دا ده ته قیه وه .

وه به رده وام وه لادمانه وه ی پاپانه وه ی نه وانه ی كه وا له خوا ده پاپانه وه شتیکی بینراوه تا پۆزگاری نه مړومان ، نه وهش بۆ كه سانیک كه به پاستی هانا بۆ لای خوای گه وره بیهن ، وه مەرجه کانی وه لادمانه وه ی دوعا له خویندا جی به جی بگن .

رووی دووه میسان : به پاستی نیشانه ی پیغه مبه ران كه ناو نارون به (المعجزات) و خه لك ده یان بینن یان ده یان بیستن ، به لگه یه کی به كلاكه ره وهن له سر هه بوونی نه و كه سه ی كه ناروونی ، نه ویش خوای گه وره یه ، چونكه نه وانه شتانیكن به دهر له توانای مرقف ، خوای گه وره به پریان ده كات و به دیان ده هیئت بۆ نه وه ی بینه پشتگیریه ك و سه ر خستنیك بۆ پیغه مبه رانی .

نمونه ی نه مه : نیشانه ی پیغه مبه ر (موسی ﷺ) کاتیک كه خوای گه وره فرمانی پی کرد به وه ی كه به گۆچانه کی بدات له ده ریاكه ، نه ویش لسی دا ، نه جا دوانزه پنگای وشکی لسی ته قیه وه و ناو به نیویاندا كه وته پی وه كو شاخه كان ، خوای گه وره هه رمویه تی : ﴿ فَأَوْحَيْنَا إِلَىٰ مُوسَىٰ أَنْ أُضْرِبْ بِعَصَاكَ الْبَحْرَ فَانْفَلَقَ فَكَانَ كُلُّ فِرْقٍ كَالطَّوْدِ الْعَظِيمِ ۚ ﴾ [النمل: ۱۷].

واته : سروشمان نارد بۆ موسا كه وا به گۆچانه كه ت بده له ده ریاكه نه ویش لسی دا ، نه جا ده ریاكه ته قیه وه بۆ دوانزه ته پۆلكه كه هه ر ته پۆلكه به کیان وه كو شاخیکی گه وره وابوو .

نمونه‌ی دوه‌م : نیشانه‌ی پیغمبر (عیسی علیه السلام) که‌وا مردوی زیندو
 ده‌کرده‌وه و له‌گوره‌کانیان ده‌ریانی ده‌هینایه‌ده‌وه به‌نیزنی خوا ،
 خوی‌گه‌وره‌له‌باریه‌وه‌فرمویه‌تی : ﴿وَأَخِي الْمَوْقُ بِإِذْنِ اللَّهِ ۝﴾ [آل عمران] .
 واته : وه‌مردو زیندو ده‌که‌مه‌وه به‌نیزنی خوا .

وه‌فرمویه‌تی : ﴿وَإِذْ تُخْرِجُ الْمَوْقُ بِإِذْنِي ۝﴾ [المائدة] .
 واته : وه‌تو مردو له‌گور ده‌هینیت ده‌وه به‌نیزنی من .

نمونه‌ی سنی‌هم : نیشانه‌ی پیغمبر (محمد صلی الله علیه و آله) کاتیک که‌وا
 قوره‌بشیه‌کان له‌مه‌که‌دا داوی نیشانه‌یه‌کیان لئی کرد ، پیغمبریش
 (ﷺ) ناماژه‌ی کرد بق مانگ ، نه‌ویش بو به‌دو له‌ته‌وه و خه‌لکیش بینان
 ، وه‌له‌م باریه‌وه‌خوی‌گه‌وره‌فرمویه‌تی : ﴿أَقْرَبَتِ السَّاعَةُ وَأَنْشَقَّ
 الْقَمَرُ ۝﴾ [الفرقان] .

واته : پوژی دواپی نزیک بووه‌ته‌وه و مانگیش له‌ت بوو ، وه‌نه‌گه‌ر
 بی‌باوه‌په‌کان نیشانه‌یه‌ک ببینن پشتته‌لده‌که‌ن و ده‌لین نه‌مه‌سیحریکی
 به‌رده‌وامه .

جا نه‌م نیشانه‌هست پی‌کراوانه‌که‌وا خوی‌گه‌وره‌به‌پریان ده‌کات و
 به‌دیبان ده‌هینیت بق نه‌وه‌ی بینه‌پشتگیریه‌ک و سه‌رخستنیک بق
 پیغمبرانی ، به‌لگه‌یه‌کی به‌کلاکه‌روه‌ن له‌سه‌ر مه‌بوونی خوی‌گه‌وره .

بواپی دووه‌م که‌باوه‌پوون به‌خوای‌گه‌وره‌ده‌یکریته‌وه :

باوه‌پوونه به‌په‌روه‌ردگاریتی خوی‌گه‌وره‌واته‌باوه‌پوون به‌وه‌ی که
 نه‌نها خوی‌گه‌وره‌په‌روه‌ردگاره و نه‌هاوبه‌شی‌هیه و نه‌یارمه‌تیده‌ر .

وه په روهردگار : نه وه يه كه وا دروست كردن و خاوه نيټي و بريار داني به ده ست بټت ، جا دروستكار (به ديته نه) نسيه ته نها الله نه بټت ، وه خاوه ني په ها نسيه ته نها الله نه بټت ، وه بريار دان به ده ستي كه سه وه نسيه ته نها الله نه بټت ، خواي گه وړه فرمويي تي : ﴿أَلَا لَهُ الْخَلْقُ وَالْأَنۡرُ ﴿٨٨﴾﴾ [الأعراف] .

وا ته : بزانه كه وا دروست كردن و بريار دان ته نها بق خوايه .

وه فرمويي تي : ﴿ذَٰلِكُمۡ أَللّٰهُ رَبُّكُمۡ لَهُ الْمُلْكُ ۚ وَالَّذِينَ تَدْعُونَ مِنۡ دُونِهِۦ مَا يَمْلِكُونَ مِنۡ قِطۡمِيرٍ ﴿١٣﴾﴾ [ناظر] .

وا ته : نه وه خواي په روهردگار تانه كه وا مولك هي نه وه و نه وانه ش كه نيوه ده يان په رستن و هاواريان تي ده كه ن جگه له خواي په روهردگار خاوه ني تويزالي سر ناوكه خورمايش نين و ته نانه ت نه وه شيان به ده ست نسيه .

وه نه شزانراوه كه وا هيچ كه سيك له دروستكاروه كان نكولي (نينكاري) كړد بټت له په روهردگار يتي خواي پاك و بي كه م و كوپي ، نيللا مه گه ر كه سيكي ملنه ده ر نه بټت كه خوشي باوه پي نسيه به وه ي كه ده يليټ ، هر وه كو چون له (فيره ون) وه رووي دا ، له كاتيكا كه به گه له كه ي خويي وت : ﴿أَنَا رَبُّكُمۡ الْأَعۡلَىٰ ﴿٢١﴾﴾ : من په روهردگاري گه وړه ي نيوه م [النازعات] .

وه (فيره ون) وتي : ﴿يَتَأَيَّهَا الْمَلَأُ مَا عَلِمْتُ لَكُمۡ مِّنۡ إِلَٰهٍ غَيْرِي ﴿٣٨﴾﴾ [القصص] .

وا ته : نه ي خه لكينه* وا نازانم په رستراويكي تر تان هه بټت جگه له من .

* وشه ي (مَلَأَ) له زماني عمره بيديا بق خه لكيني تاييه ت به كار ده ميټريټ كه له زماني كورديدا پټيان ده وټريټ : (پياوماقولا ن يان راويژكاران و پياواني ده وروپه ري كار به ده ستان) .

به لام نه می (فیرعون) له باوه پیپیوننه وه نه بوو ، خوی گه وړه
له رمویه تی : ﴿وَحَدِّثُوا بِهَا وَاسْتَفِیْقَنَّهَا أَنْفُسُهُمْ ظُلُمًا وَعُلُوًّا﴾ [اسل] .

واته : (فیرعون و گه له کی) له روواله تدا دانیان نه نا به نایه ته کانی
خوا بویان و له ناخیشه وه دلتیا بوون لییان که وا له لایه ن خواوه هاتوون
نه مهش به هوی سته مکاری و خوی به گه وړه زانیاننه وه بوو . **

وه پیغه مبر (موسی ﷺ) به فیرعونی وت - وه ك خوی گه وړه لییه وه
ده گی پیته وه - : ﴿لَقَدْ عَلِمْتَ مَا أَنْزَلَ هَؤُلَاءِ إِلَّا رَبُّ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ بِصَافِرٍ وَإِنِّي
لَأَظُنُّكَ يَنْفِرْعَوْتُ مَجْجُورًا﴾ [الإسراء] .

واته : به دلتیا یییه وه تق ده زانیت نه م نایه تانه که س داینه به زاندوون نیلا
په وړه ردکاری ناسمانه کان و زهوی نه بیت که به لگن له سر پاستیتی نه و
به رنامه یی که من پی هاتووم ، وه به پاستی من دلتیام نه ی فیرعون
که وا تق تیا چوویت و به له عنه تی خوا که وتویت .

** ده وړه نکرده وس کورت :

۱ - ﴿جَعَلُوا بِهَا﴾ واته : به زمان نگرلیان لی کرد و دانیان پیدا نه نا ، چونکه ﴿جَعَدَ﴾ ټینکاری
کرد ﴿فعلُ اللسان﴾ به کاری زمانه ، به لام ﴿اسْتَفِیْقَنَّهَا﴾ واته : به دل دلتیا بوون لییان ، چونکه
﴿اسْتَفِیْقَنَّ﴾ دلتیا بوو ﴿فعلُ القلب﴾ به کاری دل ، که واته فیرعون و شوینکه و ته کانی ټینکاری کردنیان
بق خوا و نایه ته کانی ته نها به زمان بووه چونکه نه وان له ناخه وه دلتیا بوون له هه بوونی خوی
په وړه ردکار .

۲ - هوی نه م ټینکاری کردن و دان پیدا نه نانه ی فیرعون و شوینکه و ته کانی ده گه پټه وه بق دوو
هزکار که لیره دا خوی گه وړه باسی کریوون : ﴿ظُلُمًا وَعُلُوًّا﴾ واته : بق نه وه ی بتوانن ستم بکن و
خویان به رز راگن به سر خه لکدا و ده ست دریژیان بکنه سر ، که واته وشه ی ﴿ظُلُمًا﴾ و ﴿عُلُوًّا﴾ به
﴿مفعول لأجله﴾ (اعراب) شیده کرینه وه ، چونکه نه گه ر بیتوو نه وان دانیان به هه بوونی خواوا
به نیتیا ته نه و نه یانده توانی ستم بکن و خویان به رز راگن چونکه ده ریپنی باوه پوون به خوا و
ستم کردن و خو به رز راگرن پیکه وه ناگو نجین و نه سازن .

فَرَمَوِيهٖ تى : ﴿ قُلْ لِّىَ الْأَرْضُ وَمَنْ فِيهَا إِنْ كُنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴾ ﴿٨٥﴾

سَيَقُولُونَ لِلّٰهِ قُلْ أَفَلَا تَذَكَّرُونَ ﴿٨٨﴾ قُلْ مَنْ رَبُّ السَّمَوَاتِ السَّبْعِ وَرَبُّ الْعَرْشِ

الْعَظِيمِ ﴿٨٩﴾ سَبِّحُوهُ رَبِّ لَكَ قُلُّ أَفَلَا تَنْقُوبُ ﴿٩٠﴾ قُلْ مَنْ يُدِيرُ مَلَكُوتُ كُلِّ

شَوْءٌ وَهُوَ يُخْبِرُ وَلَا يُجَاوِزُ عَلَيْهِ إِنْ كُنْتُمْ نَعْلَمُونَ ﴿٨٨﴾ سَيَقُولُونَ لِلَّهِ قُلْ فَأَنَّى

تَسْحَرُونَ ﴿٨٩﴾ [المؤمنون] .

واته : نهی پیغمبر به هاویه شیریاده ره کان بلی : نایا زهوی و نه وهشی که

تبییدا هه به مولکی کین ؟ نه وانیش ده لێن : مولکی خوان ، بلی : نایا نه ی

بِوِ بَیْر نَاکَہ نہ وہ ﴿۸۵﴾ بَلّٰی : کئی یہ روہِ ردگاری حوتِ ناسمانہ کہ یہ و

په روږدگاری عهړشي که وره په (۸۱) ؟ نه وانیش ده لټین : خوابه ، بلې : نایا

ئەي بۆلە خوا ناتەرسن و خۇپاريتىزى ناكەن لە تاوان بلى : مولكى ھەموو

شقیك به دهستی كښه و ږیگری دهكات و ږیگری لسی ناكړیت نه گره نیوه

ده زانن ؟ نه وانیش ده لَین : نه وه بۆ خوايه ، بَلَى : ئایا نه ی بیر و

ہوستان بڑ کوئی دہجیت وہ کو بلی سیحرتان لی کراییت ؟

وہ خواہ گاہ و رہ فرمویہ تی : ﴿وَلَيْن سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ

لَيَقُولَنَّ خَلَقْنَهُنَّ الْعَزِيزُ الْعَلِيمُ ﴿٩﴾ [الزحرف].

واتہ : نہ گھر پر سیار بکھیت لے ھاویہ ش نہ نجامدہ رہ کان ٹایا کی

ناسمانه‌کان و زه‌وی دروست کردووه ؟ به‌دنیا‌یی ده‌لٲٲن : خ‌وای به‌ده‌سه‌لات

و زانا دروستی کردون .

وه خواى پاك و بى كه م و كوپى فهمويه تى : ﴿ وَلَٰكِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ

لَيَقُولَنَّ اللَّهُ فَإِنَّهُ يُوَفِّيكَوْنَ ﴾ [الرعرعرف] .

واته : نه گهر پرسىار بگه يت له هاويه ش نه نجامده ره كان نايا كى ئتويه

دروست كردوه ؟ به دلتيايى ده لئين : خوا ، نايا بؤ جگه له خوا ده پهرستن

و به ناحق شهرىكى بؤ بپيار دده ن .

وه بپيار و فرمانى خوا بپيار و فرمانى گهر دوى و شهرعش

ده گريته وه ، جا هر وه كو چون به پتوه به رى گهر دوى و فرمانپه وايه

تتيدا به وهى كه خوى ويستى لئى هه بيت به پئى نه وهى كه دانايه تى خوا

ده يخوازيت ، به هه مان شتوه فرمانپه وايشه تتيدا به دانانى په رسته شه كان

(العبادات) و نه حكاهه كانى مامه له كان (المعاملات) به پئى نه وهى كه

دانايه تى خوا ده يخوازيت ، جا هر كه سيك له گه ل خواى گهر ده دا

به رنامه دارپژيكت هه لبرژيكت له په رسته شه كاندا يان بپيارده ريكت هه لبرژيكت له

بواري مامه له كاندا ، نه وا به پاستى نه و كه سه شهرىكى بؤ خوا بپيارداوه ، و

ئيمانى به دى نه هيتاوه .

بواري سرتپه م كه باوه رپوون به خوالى كه وړه ده يگرپته وه :

باوه رپوونه به په رستراويتى خوا (الإيمان بالوहितه) ، واته : باوه رپوون

به وهى كه به پاستى ته نها خوا په رستراوى حقه و هاويه شى نى يه ، وه

[الإله) بمعنى : (المألوه) أي : (المعبود) حُبًا وتعظيمًا] واته :

په رستراو له بهر خوخه ويستى و گهره يى .

خوای گه وره فرموویه تی : ﴿وَاللَّهُ كُذِّبَ إِلَهُ وَحْدَ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الرَّحْمَنُ

الرَّحِيمُ ﴿١٣٣﴾ [البقرة] .

واته : په رستراوی ئیوه ته نها يهك په رستراوه هيچ په رستراویك نی په شایسته ی په رستن بیټ جگه له نه و نه بیټ ئه ویش میهره بان (خواه نی په حمتیكي فراوانه) و به به زه یی په .

وه خوای گه وره فرموویه تی : ﴿شَهِدَ اللَّهُ أَنَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ وَالْمَلَائِكَةُ وَأُولُو الْعِلْمِ قَائِمًا بِالْقِسْطِ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْغَنِيُّ الْحَكِيمُ ﴿١٨﴾﴾ [آل عمران] .

واته : خوا شایه تی داوه به و هی که و هیچ په رستراویك نی په شایسته ی په رستن بیټ ته نها نه و نه بیټ هه روه ها فریشته کان و زانایانیش شایه تیه کی پاوه ستاو له سهر دادپه روه ری ، هیچ په رستراویك نی په شایسته ی په رستن بیټ ته نها نه و نه بیټ خوا ده سه لاتدار و دانایه .

وه هه که سیک په رستراویك هه لېزیت له گه ل خوا دا ، بیپه رستیت جگه له خوا ، نه و نه و په رستراویتی په پوچه له ، خوای گه وره فرموویه تی : ﴿ذَلِكَ بِأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْحَقُّ وَأَنَّ مَا يَدْعُونَ مِنْ دُونِهِ هُوَ الْبَاطِلُ وَأَنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ ﴿١٩﴾﴾ [الحج] .

واته : نه و نه به ر نه و په که و به پاسنی ته نها په رستراویتی خوا حه ق و پاسنه ، وه به پاسنی نه و په رستراوانه ی که هاوېش نه نجامده ره کان ده یانپه رستن و لییان ده پارېنه وه جگه له خوا نه و پوچه له ، وه به پاسنی ته نها خوا به رز و گه وره په .

وه ناو نانیا ن به (په رستراو / خوداوه ند) مافسی په رستراویتیان پېنابه خشیت ، خوای گه وره سه باره ت به - سنی بته په رستراوه کان له لایه ن

هاویش نه نجامده ره کانی مه ککه و ده ووبه ری - (الذَّيْنِ وَالْمَرْءِ وَمَنْزَهِ)
 فه رموویه تی : ﴿إِنْ هِيَ إِلَّا أَسْمَاءُ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ﴾
 ﴿١٢﴾ [النجم] .

واته : نه مانه هیچ نین ته نها چه ند ناویک نه بیت که و ائیوه و
 باو باپیرانتان ناوتان لیناون و خوا هیچ به لگه یه کی له باره یانه وه
 دانه به زاندووه .

وه خوی گه وره سه باره ت به پیغه مبه ر (هود علیه السلام) که به گه له که یی
 وتووه : فه رموویه تی : ﴿اتَّجِدِلُونَنِي فِيْ اَسْمَاءِ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ
 اللَّهُ بِهَا مِنْ سُلْطَانٍ﴾ ﴿١٦﴾ [الأعراف] .

واته : مشتموم لم گه ل ده کن سه باره ت به ناوانیک که و ائیوه و
 باو باپیرانتان ناوتان لیناون و خوا هیچ به لگه یه کی له باره یانه وه
 دانه به زاندووه .

وه خوی گه وره سه باره ت به پیغه مبه ر (یوسف علیه السلام) که به دوو هاوه لی ناو
 سجنه که ی وتووه : فه رموویه تی : ﴿ءَاَرْبَابٌ مُّتَفَرِّقُونَ خَيْرٌ أَمِ اللَّهُ الْوَاحِدُ الْقَهَّارُ﴾
 ﴿٢١﴾ مَا تَعْبُدُونَ مِنْ دُونِهِ إِلَّا أَسْمَاءُ سَمَّيْتُمُوهَا أَنْتُمْ وَآبَاؤُكُمْ مَا أَنْزَلَ اللَّهُ بِهَا مِنْ
 سُلْطَانٍ ﴿١٠﴾ [يوسف] .

واته : نایا چه ند په رستراویکی په رته وازه - له نیوان دار و به رد و گوږ و
 مردوو و خوړ و فریشته ... هتد - باشتن یاخود خوی ته نها و به ده سه لات
 ﴿٢١﴾ ؟ نئیوه هیچ ناپه رستن جگه له خوا ته نها چه ند ناویک نه بیت که و ائیوه
 و باو باپیرانتان ناوتان لیناون و خوا هیچ به لگه یه کی له باره یانه وه
 دانه به زاندووه .

له بهر نه مه پټغه مېرآن (عليهم السلام) به گه له كانيان نه رموو: ﴿اعْبُدُوا اللَّهَ مَا لَكُمْ مِنْ إِلَهٍ غَيْرُهُ﴾ [الأعراف].

واټه : خوا پېرستن به ته نها هيچ پرستراوټکتان نې په شايسته ي پرستن بېټ جگه له نه و .

به لام هاوېش نه نجامده ره کان خوږيان گرتو وه له نه مه و قه بوليان نه کرد و چندين پرستراوې تريان هه لېزارد جگه له خوا و ده يانپه پرستن له گه ل خواي پاک و بهر زدا و دلاوي سرکه وتن و فرياکه وتن يان ليان ده کرد .

وه به پاستي خواي گوره هه لېزاردنې هاوېش نه نجامده ره کاني بڼ نه م پرستراوانه پوچل کردووه ته وه به دوو به لگي (عه قلي) :

په گه م : به پاستي نه م پرستراوانه ي که نه وان هه ليان بېزاروون هيچ تايبه تمه نديتي پرستراوټتيان تيډا نې په ، چونکه نه م پرستراوانه دروستکرون و هيچ دروست ناکن ، وه هيچ سوويک ناهيټن بڼ نه وانه ي که ده يانپه پرستن و هيچ زيان ټيک شيان لي دور ناخه نه وه ، وه نه ژيانيان به ده سته و نه مړدنيش ، وه خاوه نې هيچ شتيک نين له ناسمانه کان و هاوېه شيش نين تيډا .

خواي گوره فېرمووي تي : ﴿وَاتَّخَذُوا مِنْ دُونِهِ آلِهَةً لَا يَخْلُقُونَ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُونَ وَلَا يَمْلِكُونَ أَنْفُسَهُمْ ضَرًّا وَلَا نَفْعًا وَلَا يَمْلِكُونَ مَوْتًا وَلَا حَيَاةً وَلَا نُشُورًا﴾ [الفرقان].

واټه : هاوېش نه نجامده ره کان چنډ پرستراوټتيان هه لېزاردووه جگه له خوا که ناتوانن هيچ شتيک دروست بکن و خوږيان دروستکرون و بڼ

خودی خۆشیان نه زیان و نه سوویشیان به دهست نییه و نه مردن و نه زیان و نه زیندووکردنه وهشیان به دهست نییه .

وه خوای گه وره فهرموویه تی : ﴿ قُلْ اَدْعُوا الَّذِيكَ زَعَمْتُمْ مِنْ دُونِ اللَّهِ لَا يَمْلِكُكُمْ مِثْقَالَ ذَرَّةٍ فِي السَّمَوَاتِ وَلَا فِي الْأَرْضِ وَمَا لَهُمْ فِيهَا مِنْ شِرْكٍ وَمَا لَهُ مِنْهُمْ مِنْ ظَهِيرٍ ۝ وَلَا تَنْفَعُ الشَّفَعَةُ عِنْدَهُ إِلَّا لِمَنْ أَذِنَ لَهُ ۝ ﴾ [۳۱] .

واته : نهی پیغه مبه ر بلئی به موشریکه کان : بانگ که نه نه وانه ی که ده یانپه رستن جگه له خوا و داوایان لی ده که کن که وا سوودتان پی بگه یه نن و زیانتان لی بوورخه نه وه تا بۆتان ده رکه ویت که نه وانه : خاوه نی سه نگی میرو له یه کیش نین له ئاسمانه کان و زه ویدا ، وه شهریکی خواش نین تییاندا ، وه یاریده ده ر و جیگری خواش نین له هیچ شتیگدا ، وه تکا و پجا و شه فاعه تیش سوودی نییه لای خوا ئیلا بۆ که سیک نه بیت که ئیزن و روخسه تی پیدابیت .

* واته بۆ شه وهی ناخیاویتی و ناخیاسته یه تی په رستراویتی غه پری خوا نیفانی موشریکه کان بدهیت و به لگی یه روون به یه ته به رده ستیان له سه ر شه وهی که په رستراوه کانیا ن به هیچ شه وه یه ک هیچ له سود و زیانیا ن بدهست نییه ، که وایو خیاسته ی شه وه نین په جای دهست خستنی خیر و لادنی زیانیا ن لۆ بگریت و هاواریا ن بگریتی له به ر شه وهی هیچیا ن به دهست نییه ، چونکه شه وهی :

• خاوه نی سه نگی میرو له یه کیش نین سه ریه خۆ له ئاسمانه کان و زه ویدا .

• وه له وهش که مته به شه رکه تیش له گه ل خوا هیچ به شتیکیان نییه .

• وه له شه رکه تیش که مته یاریده ده ر و جیگری خواش نین له هیچ شتیگدا .

• وه هه ره وه ها له وهش که مته تا توانن تکا و پجا و شه فاعه تیش بگه ن لای خوا بۆ ئیزن و روخسه تی شه وه به ته وای .

که واته بۆمان ده رکه وته که غه پری خوا هیچی به دهست نییه ، که هیچیشی به دهست نه بیت بۆ عه قلی و بۆ شه ره یی په مۆلف دلی به وان خۆش بیت و پشتیا ن پێ به ستیت ، چونکه مۆلف کاتیک داوا له په کتیک ده کات له به ر شه وه داوا لۆ ده کات باوه پری وایه که شتیکی به دهست بیت له هینانی خیر و لادنی زیان به په کتیک له م چوار شه وه یه :

(۱) به شه وه ی سه ریه خۆیی خاوه نی سوله بیت (علی وجه الاستقلال) .

(۲) یاخود که سه ریه خۆیش نه بیت به هاویه شی و شه رکه - له گه ل په کتیک تری خاوه ن ده سه لئا (علی وجه

وه خوای گه وړه فهرموویه تی : ﴿ اَبَشِّرْكَوْنَ مَا لَا يَخْلُقُ شَيْئًا وَهُمْ يُخْلَقُوْنَ

﴿۳۱﴾ وَلَا يَسْتَطِيعُوْنَ لَهُمْ نَصْرًا وَلَا اَنْفُسُهُمْ يَنْصُرُوْنَ ﴾ [الاعراف] .

واته : ئایا كه سانیك و شتانیك ده كه ن به شه ريكی خوا و ده یان په رستن و هاواریان تی ده كه ن كه وا هیچ شتیك دروست ناكه ن و خو یان دروست ده كړیڼ ﴿۳۱﴾ وه ناتوانن سه ریان بخه ن و نه خودی خویشیان سه رده خه ن .

جا نه گه ر نه مه حالی نه و په رستراوانه بیټ نه و ا به پاستی كړدنیا ن به په رستراو گیلانه ترین گیلانی به و پوچه لترین پوچه لیتی به .

دووه م : به پاستی نه و هاو به ش نه نجامه رانه خو یان دانیان به وده دا دهنه ا كه وا به ته نها خوای گه وړه په روه ردگار و دروستكاره و مولکی هه موو شتیك به دهستی نه وه و پئی گری ده كات و پئی گری لی ناكړیت ، نه مه ش ناچاركاره بقی نه وهی كه به كتای بكه نه وه به په رستراویستی هه روه كو چوڼ به كتایان كړدوه ته وه به په روه ردگاریتی ، وهك خوای گه وړه فهرموویه تی :

﴿ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا رَبَّكُمُ الَّذِي خَلَقَكُمْ وَالَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَتَّقُونَ ﴾ ﴿۳۲﴾ الَّذِي

جَعَلَ لَكُمُ الْأَرْضَ فِرَاشًا وَالسَّمَاءَ بِنَاءً وَأَنْزَلَ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَأَخْرَجَ بِهِ مِنَ الثَّمَرَاتِ

رِزْقًا لَكُمْ فَلَا تَجْعَلُوا لِلَّهِ أُنْدَادًا وَأَنْتُمْ تَعْلَمُونَ ﴾ [البقرة] .

واته : ئهی خه لكینه په روه ردگار ه كه تان به رستن كه ئیوه و نه وانه ی

(۲) یاخود نه گه ر شه ريكی ده سه لات داره كه ش نه بوو ، نه وه یارمه تی ده وړ و ژیړ ده ست و ده زیږی بیټ .

(۴) یاخود كه ئو مافه شی نه بوو ، مافی نه وهی هه بیټ كه دوا له خاوه ن سولته بگات بقی هه ر كه سټیك و له هه ر كاڼیكدا بیټ .

به لاهم په روه ردگار له م بوو ئا په ته ی (سوره تی سبا) دا پوهنی كړدوه ته وه كه غه یږی خوا هه ر چه ند پله وپا په شی به رز بیټ ، وهك پیڼغه مبه رانی نږدېږلوی خوا و لږیڅته كاڼی له خوا نزیك و پیاوړچاكاڼیش ، هیچ كام له م چوار مافه یان نی یه و ناتوانن دوا ی شه فاعه تیش بگه ن مه گه ر خوا ئیزنیا ن بدات و شه فاعه ته كه ش بقی كه سټیك بیټ كه خوا پلزی بیټ به شه فاعه ت كړدن بوی . بپوهنه ككتیږی : (خوا پهرستی نهك شه غس پهرستی) لاپه ره : (۴۱ - ۴۲) .

پیش نثوهشی دروست کردوه بۆ نه وهی لئی بترسن - به نه نجامدانی کرداره چاکه فه رمان پیکراوه کان و خۆپاراستن له کرداره خراپه قه ده غه کراوه کان - ﴿٨٦﴾ نه وه په روه ردگاره ی که زهوی پاخستوه و ناسمانی بینا کردوه بۆتان و له ناسمانه وه ناوی بۆ هیناونه ته خواره وه پاشان به و ناوه به رویوومی بۆ ده رهیناون بۆ نه وهی ببیت به پزقی نثوه ، که واته هاوشیواز و شهربک بۆ خوا دامه نین له په رستندا چونکه نثوه ده زانن خوا هاوشیواز و شهربکی نییه و ته نها نه وه به دیهینەر و پۆزیده ر و به پۆیه بهری هه موو دروستکراوه کان .

وه خوای گه وره فه رموویه تی : ﴿وَلَكِنْ سَأَلْتَهُمْ مَنْ خَلَقَهُمْ لَيَقُولُنَّ اللَّهُ فَأَنَّى يُؤْفَكُونَ﴾ ﴿٨٧﴾ [الزمر: ٨٧] .

واته : نه گه ر پرسیار بکهیت له هاوبه ش نه نجامده ره کان نایا کئ نثوهی دروست کردوه ؟ به دلنیا یی ده لئین : خوا ، نایا بۆ جگه له خوا ده په رستن و به ناحق شهربکی بۆ به ریار ده ده ن .

وه خوای گه وره فه رموویه تی : ﴿قُلْ مَنْ يَرْزُقُكُمْ مِنَ السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ أَمَّنْ يَمْلِكُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَمَنْ يُخْرِجُ الْحَيَّ مِنَ الْمَيِّتِ وَيُخْرِجُ الْمَيِّتَ مِنَ الْحَيِّ وَمَنْ يُدِيرُ الْأَمْرَ فَسَيَقُولُونَ اللَّهُ فَقُلْ أَفَلَا لَتَقُونَ﴾ ﴿٨٨﴾ فذلکرم الله ربکم الحق فمادّا بعد الحقی ﴿لَا الضَّلَالُ فَأَنَّى تُصْرَفُونَ﴾ ﴿٨٩﴾ [یونس: ٨٩] .

واته : نه ی پیغه مبه ر به هاوبه ش نه نجامده ره کان بلئ : کئ پۆزیتان ده دات له ناسمان و زه ویدا ؟ نایا کئ توانای بیستن و بینینی به ده سته ؟ و کئ زیندوو له مردوو ده هینیتته ده ره وه و مردووش له زیندوو ده هینیتته

دهره وه ؟ و كئ فەرمانپه وایه و بوونه وهر به پتوه دهبات ؟ نه وانیش دهلتین : خوا ، بلی : ئایا نهی بۆ له خوا ناترسن و خۆپاریزی ناکن له تاوان (٦) ؟ نه و خوايه پهروه ردگاری حهقی ئتویه ، ئایا چ شتێك ههیه له نوای حهقی ئیلا گومپایی نه بییت ؟ ئیتر بۆ خۆتان لاده دهن له په رستنی نه و خوايه به تهنها و جگه له نه و ده په رستن كه ههچیان به دهست نییه و ههچیان له دهست نایه ؟ !

بوارى چوارم كه باوهرپوهن به خواى گههره دهیگریتتهوه : باوهرپوهنه به ناو و سیفه تهكانى :

واته : سه لماندنێ ئهوهی كه خوا بۆ خۆی سه لماندوه له قورئاندا یان له سوننهتی پیغه مبه ره كه یدا (ﷺ) له ناو و سیفه تهكان ، به و شیوازه ی كه شیواوه بۆ خوا به بێ (تحریف) و (تعطیل) و (تكییف) و (تمثیل)^(١).

(١) بۆ تینگه یشتن له م زاراوانه پتویسته پێناسه یان بکهین، بۆیه به کورتی دهلیم :

— (تعریف : هو صرفُ اللفظ عن معناه الظاهر إلى معنى مَرَّوح بغیر دلیل) .

واته : (تعریف) بریتییه له : گۆڕینی ولتای ووشه كان له مانا پاست و هواله ته كانیان بۆ ولتایه کی بوور و نه گونجاو به بێ به لگه .

— (تعطیل : هو عدم إثبات الصفات ، أو إثبات بعضها ونفي الباقي) .

(تعطیل) بریتییه له : نه سه لماندنێ سیفاته كانی خوا ، یان سه لماندنێ هه ندیکیان و نه سه لماندنێ باقی به که ی .

— (تكییف : هو حكاية كيفية أو صورة ذات الله وصفاته) .

واته : (تكییف) بریتییه له : گۆڕانه وه ی چۆنیتی یان شیوه ی خودی خوا و سیفاته كانی .

— (تمثیل : هو إثبات المثل للشيء ، مُشْتَبْهُاً لهُ مِنْ كُلِّ الوجوه) .

واته : (تمثیل) بریتییه له : سه لماندنێ نموونه بۆ شتێك ، كه له هه موو روویه وه وه ك

خوای گه ورده فرمویه تی : ﴿وَلِلّٰهِ الْأَسْمَاءُ الْحُسْنٰی فَادْعُوْهُ بِهَا وَذَرُوْا الَّذِیْنَ یَلْحَدُوْنَکَ فِیْ أَسْمَآئِهِمْ سَیُجْزَوْنَ مَا کَانُوْا یَعْمَلُوْنَ﴾ (۱۸۰) [الأعراف].

واته : ناوه چاک و جوانه کان تنها شایسته ی خوان بژی به و ناوانه داوا له خوا بکن و به خاتری نه و ناوانه له خوا بیارینه وه وازیبنن له وانه ی کهوا بی باوه و لاری ده بن له ناوه کانی خوادا ، نه وانه پاداشتی کرده وه کانیان وهرده گرنه وه .

وه خوای گه ورده فرمویه تی : ﴿وَلَهُ الْمَثَلُ الْأَعْلٰی فِی السَّمٰوٰتِ وَالْاَرْضِ وَهُوَ الْعَزِیْزُ الْحَكِیْمُ﴾ (۱۷) [مردم].

واته : نمونه ی به رزی له نیو ناسمانه کان و زه ویدا تنها بق خوابه و نه ویش به ده سه لات و دانایه .

وه خوای گه ورده فرمویه تی : ﴿لَیْسَ کَمِثْلِهِ شَیْءٌ وَهُوَ السَّمِیْعُ الْبَصِیْرُ﴾ (۱۱) [الشوری].

واته : هیچ شتی که وکو خوانی به و خواش بیسه ر و بینه ره .

سودیک : هه روه ها (نه هلی سوئنه و جه ماعه) ناو و سیفات کانی خوا پاکپاده گرن له (تشبیه) و (تفویض) یش ، که نه مه پیناسه که یانه :

— (تشبیه : هو إثبات المثل للشیء ، مُشْتَبِهًا لَهُ مِنْ بَعْضِ الْوُجُوهِ) .

واته : (تشبیه) بریتی به له : سه لماندن ی نمونه بق شتی که ، که له هه ندیک رووه وه وه که به ک بن .

— (تفویض : هو إثبات مُجَرَّد اللفظ ، وتفویض العلم بمعناه إلی الله وحده) .

واته : (تفویض) بریتی به له : سه لماندن ی خودی وشه کان به تنها و گپانه وه ی زانینی وانا کانیان بق لای خوا به تنها .

* وه له م بواره دا دوو تاقم گومرا بوون :

يه كه مينيان : (المعطة* / نه سه لمينه ره كان)ن ، نه وانه ي كه وا
 ټينكاري هه موو ناو و سيفه ته كان ي خوا ده كه ن يان ټينكاري هه نديكيان
 ده كه ن و باوه پيان پټيان ني يه ، چونكه بچوونيان وايه كه وا سه لماندني
 ناو و سيفه ته كان ناچاركاره بچ وټكچواندن (التشبيه) ، واته : وټكچواندن ي
 خواي گه وړه به دروستكراوه كان ي ، نه م بچوونه ش پوچه له له چه ند
 پوويه كه وه ، له وانه :

يه كه م : به پاستي نه م بچوونه ناچاركاره بچ چه ندين ناچاركار ي تړي
 پوچه ل (يستلزم لوازم باطله) ، وه كو هه بووني نه سازي (تناقض) له نيو
 كه لامي خواي پاك و بټ كه م وكورپدا ، چونكه خواي گه وړه ناو و سيفاتي بچ
 خوي سه لماندووه و نه وه شي ره دكړيووه ته وه كه وا هيچ شتيك وه كو نه و
 بيت (أَنَّ الله أثبت لنفسه الأسماء والصفات ، ونفى أَنَّ يكون كمثل شيء) ، جا
 نه گه ر سه لماندنيان ناچاركار ببوايه بچ وټكچواندن ، نه وا ناچاركار ده بوو بچ
 نه سازي (تناقض) له نيو كه لامي خوادا ، وه هه نديكي هه نديكي تړي به تړو
 ده خسته وه . نه مه ش مه حاله ..

هه هه هه هه : به پاستي رټكه وتني دوو شت له ناودا يان له سيفه تدا ناچاركار
 ني يه بچ نه وه ي كه وا وه كو يه ك بن ، چونكه تڼو ده بينيت دوو كه س

* (المعطة) به رامبه ره كه ي له زماني كورديدا بريتي يه له : (په گڼه ره كان) واته : نه وانه ي كه
 ده قه كان ي قورټان و سونه ت په كده خه ن و واتا كانيان ناسه لمټين ، كه واته مه به ست له لاي نه م تاقمه
 گومرايه نه سه لماندني واتاي نه و ده قانه يه كه وا سه باره ت به ناو و سيفه ته كان ي خواي گه وړه وه
 ماتوون ، بزي به واتايه كي تر ده توانين پټيان بلټين : (نه سه لمينه ره كان) ، چونكه (په كخستن)
 ده رنه نجامه كه ي (نه سه لماندن) ه .

ریکده که ون له وه دا که هه ردوکیان مرقفن و بیسه رن و بینه رن و قسه ده که ن ، نه مهش ناچارکار نی یه بق نه وه ی که وا هه ردوکیان وه کویه ک بن له ماناکانی مرقفایه تی و بیستن و بینن و قسه کردندا ، وه ده بینیت زینده وه ره کان (الـحیوانات) ده ست و پی و چاویان هیه ، وه نه م ریکه وتنهش ناچارکار نی یه بق نه وه ی که ده ست و پی و چاوه گانیان وه کو یه ک بن .

جا نه گه ر ده رکه وت که جیاوازی هیه له نیو دروستکراوه کاند له و شتانه دا که وا تییدا ریکده که ون له ناوه کاند یان له سیفه ته کاند ، نه وا جیاوازی له نیوان دروستکار و دروستکراودا پوون تر و گه وره تره .

تاقمی دووه مییان : (المشبهه* / ویکچوینه ره کان) ن ، نه وانه ی که وا ناو و سیفه ته کانی خوا ده سه لمینن له گه ل ویکچواندن (شوبهاندنی) خوی گه وره به دروستکراوه کانی یه وه ، چونکه بۆچوونیان وایه که وا نه مه داخواریکاری به لگه خوازی ده قه کانه (زاعمین أن هذا مُقتضى دلالة النصوص) ، چونکه خوی گه وره به وه ده دویت له گه ل به نده کانیدا که لسی تیپگه ن ، نه م بۆچوونهش پوچه له له چه ند پوویه که وه ، له وانه :

یه که م : به پاستی له یه کچوونی خوی گه وره به دروستکراوه کانی شتیکه عه قل و شرع پوچه لی ده که نه وه ، وه ناشکریت و مه حاله که وا داخواریکاری (مُقتضى) ده قه کانی قورئان و سوننه ت شتیکی پوچه ل بیت .

* (المشبهه) به رامبه ره که ی له زمانی کوردیدا بریتی یه له : (ویکچوینه ره کان) وانه : نه وانه ی که سه لته ته کانی خوی گه وره ده شوبهینن به سیفه تی دروستکراوه کانی ، مه به ست له لای نه م تاقمه گو مرابه سه لماندنی واتای نه و ده قانه یه که وا سه بارت به ناو و سیفه ته کانی خوی گه وره وه هاتوون له گه ل شوبهاندنی به سیفه تی دروستکراوه کان .

دووهم : به پاستی خوی گه وره دواوه له گال بهنده کانیډا به وهی که لسی تیده گن له رووی بنچینه ی و اتاوه (أصل السمعی) ، به لام (الحقیقة والکئه) حقیقت و خود و ناوه پوک که و نه و اتایه ی له سر وه ستاوه ، نه و نه میان له و شتانه یه که خوی گه وره زانینی تاییه ت کړیووه به خویوه له وده دا که په یوه ندی هیه به خودی خوا و سیفه ته کانیوه (ذاته و صفاته) .

جا نه گه ر خوا سه لماندی بق خوی که و بیسه ره ، نه و بیستن زانراوه له رووی بنچینه ی و اتاوه (که هست کردن به دهنه گان) ، به لام حقیقت و خودی نه وه به نیسبت بیستنی خوی گه وره نه زانراوه ، چونکه حقیقت و خودی بیستن جیاوازه ته نانه ت له نیوان زینده و ره کانیښدا ، که واته جیاوازی تپیدا له نیوان دروستکار (خالق) و دروستکراو (مخلوق) دا پوون تر و گه وره تره .

وه نه گه ر خوی گه وره هه والی دا سه باره ت به خوی که و به رزیوونه ته وه^{*} به سر عرشه که یدا (استوی علی عرشه) ، نه و به پاستی (الاستواء) له رووی بنچینه ی و اتاوه زانراوه ، به لام حقیقت و خودی (الاستواء) که و نه و اتایه ی له سر وه ستاوه بق نیمه نه زانراوه به نیسبت به رزیوونه وهی خوا دا به سر عرشه که یدا (استواء الله علی عرشه) ، چونکه حقیقت و خودی به رزیوونه وه (الاستواء) جیاوازه له ناستی دروستکراودا ، به رزیوونه وه به سر ته ختیکی دامه زراودا وه کو به رزیوونه وه نی یه به سر کوپانی و شتریکی نا په حه تی هه لچودا ، جا نه گه ر به رزیوونه وه (استواء)

^{*} [بېدانه : فتح الباري شرح صحيح البخاري : (۱۳ / ۴۹۳)] .

جياواز بېټ له ئاستی دروستکراودا ، نهوا جياوازی تېیدا له نیتوان دروستکار و دروستکراودا پوون تر و گه وړه تره .

وه باوه پوون به خوای گه وړه به و شیوازی که باسما ن کرد چه ندین بهرهمی گه وړه بز باوه پدار بهرهم دینیت ، له وانه :

به کهم : به دیهینانی په کتاپه رستی خوای گه وړه ، به شیوه یه که و نه نومیږی پوون و نه ترسانی په یوه ست بېټ به جگه له خواوه ، وه جگه له خواش نه په رستریټ .

«ووه» : کاملیتی خوښه ویستی خوای گه وړه و به گه وړه دانانی به پی پی داخوازیکاری ناوه جوانه کانی و سیفاته بهرزه کانی .

سایه م : به دیهینانی په رستی خوای گه وړه به جی به جی کردنی نه وهی که فرمانی پی کردووه ، وه به دوور که وتنه وه له وهش که له ده غهی کردووه .

باوه رېوون به فریشته

فریشته : جیهاننکی نادیارن ، دروستکراون ، به ندایه تی ده که ن بق
خوای گه وړه و ده پهرستن ، هیچ تایبه تمه ندیتی په وړه ردگاریتی و
په رستراوړتیا نیه ، خوای گه وړه دروستیا نې کردووه له روناکی (نور) ،
وه پابه ندېوونی ته او و توانای جی به جی کردنی فرمانه کانی
پی به خشیون .

خوای گه وړه فرموده یه تی : ﴿وَمَنْ عِنْدَهُ لَا يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِهِ وَلَا
يَسْتَحْسِرُونَ﴾ ١٩ ﴿يُسَبِّحُونَ اللَّيْلَ وَالنَّهَارَ لَا يَفْتُرُونَ﴾ ٢٠ ﴿[الانباء] .

واته : نه و فریشتانه ی که لای خوای گه وړه ن خویان به گه وړه دانانین له
په رستنیدا و ماندویش نابن ٢١ به شه و به پوځ به رده وام ته سببحاتی
ده که ن به بی دابران .

فریشته کان ژماره یان زوړه ، که س ناتوانیت بیان ژمیریت ته نها خوای
گه وړه نه بیت .

له هه ردو (صحیح البخاري و مسلم) دا له فرموده ی (انس) وه (ﷺ) له
به سه رهاتی (به رزېوونه وه ی پیغه مبهردا ﷺ بق ناسمان / قصة المعراج) هاتووه :
که و پیغه مبهردا ﷺ مالی ناوه دانکراوه ی (البيت المعمور) له ناسماندا بق
به رز کرایه وه بی نی هه موو پوځك (٧٠٠٠٠) حه فتا هه زار فریشته نویژی تیدا
ده کات ، نه گه ر ده رچوون تیدا ناگه پینه وه بوی تا دوا دانه یان ^(٧) .

^(٧) رواه البخاري ، كتاب فضائل الصحابة ، باب السمرج ، رقم : (٣٦٧٤) ، ورواه مسلم ، كتاب
الإيمان ، باب الإسراء برسول الله ﷺ إلى السماوات وفرض الصلوات ، رقم : (٤٠٩) .

* وه باومړپوون به فریشته چوار بوار ده‌گریته وه :

یه کهم : باوه‌پوون به هه‌بوونیان .

دوهم : باوه‌پوون به‌وانه‌یان که ناویان ده‌زانین به ناوه‌کانیان‌وه وه‌کو (جریل) ، وه نه‌وانه‌شیان که ناوه‌کانیان نازانین باوه‌پمان پټیان هه‌یه به گشتی .
س‌په‌م : باوه‌پوون به‌وه‌ی که ده‌یزانین له سیفه‌ته‌کانیان ، وه‌کو سیفه‌تی (جریل) که پټغه‌مبه‌ر ﷺ هه‌والی داوه به‌وه‌ی که‌وا بینویوه‌تی له‌سر نه‌و سیفه‌ت و شیوازه‌ی که دروست کراوه له‌س‌ری که‌وا (٦٠٠) شه‌سد بالی هه‌بووه به‌ری ناس‌وی گرتبو .

وه هه‌ندیک جار فریشته به فرمانی خوا ده‌گوړپټت و ده‌چټته س‌ر شیوازی پیاو ، هه‌روه‌کو چوون روویدا بۆ (جریل) کاتیک که خوی گه‌وره ناردی بۆ لای (مه‌ریه‌م) که‌وا خوی نواند بوی له شیوه‌ی موف‌نیک‌ی ریک و کاملاً ، وه کاتیک که هات بۆ لای پټغه‌مبه‌ر ﷺ له کاتیک‌دا که دانیشتبوو له نیو‌هاوه‌له‌کانیدا ، هات بۆ لای پټغه‌مبه‌ر ﷺ له شیوه‌ی پیاویکی جل و به‌رگ نقد سپی و موو نقد په‌ش ، که‌وا شوینه‌واری سه‌فه‌ر کرنی پټوه نه‌ ده‌بینرا ، و که‌س‌یش له‌هاوه‌لان نه‌یده‌ناسی ، نه‌جا له لای پټغه‌مبه‌ردا (ﷺ) دانیش‌ت و هه‌ردوو نه‌ژنوی دایه پال هه‌ردوو نه‌ژنوی پټغه‌مبه‌ره‌وه ، و هه‌ردوو له‌پی خسته س‌ر هه‌ردوو پانییه‌وه ، وه پرس‌یاری کرد له پټغه‌مبه‌ر ﷺ سه‌باره‌ت به نیس‌لام و نیمان و نیحسان و پوژی دوا‌یی و نیشانه‌کانی ، پټغه‌مبه‌ریش ﷺ وه‌لامی دایه‌وه و پویش‌ت ، نه‌جا پټغه‌مبه‌ر ﷺ فه‌رموی :
نه‌مه (جریل) بوو هات بۆ لاتان بۆ نه‌وه‌ی ناینه‌که‌تانتان فی‌ر بکات^(٨) .

^(٨) رواه مسلم ، کتاب الإیمان ، باب الإیمان والإسلام والإحسان ، رقم : (٩٣) .

به‌وانه‌کتبی : (سنن بن‌جینه‌کی بیرویه‌وه‌ی و به‌لکه‌کانیان) لاپه‌ره : (٢٧ - ٢٩) .

ههروه ها نهو فریشتانهش که خوای گه وره ناردیانی بۆ لای (ابراهیم ولوط) له سه ر شتیوهی پیاوان بوون .

بواوی چوارم که باوهریوون به فریشته دهیکرتنهوه :

باوهه پپوونه به وهی که دهیزانین له کرده وه کانیان که پێیه لده سن به فه رمانی خوای گه وره ، وه کو ته سبیحات کردنی و په رستن بۆی به شه و به پۆڙ به بێ ماندوو بوون و دابپان .

وه هه ندیکیان کرده وهی تایبه تی خۆیان هه یه .

وه کو : (جبریل الامین علی وحی الله) : واته سه ره رشتیار به سه ر سروشی (وحی) خوای گه وره وه ، خوا سروشی پێدا ده ینیرت بۆ (الانبیاء والرسل) هه والپیدراو و نێردراوانی .

وه (میکائیل الموکل بالقطر والنبات) : واته پاسپارده کراو به باران و رووه ک .

وه (إسرافیل الموکل بالنفخ في الصور) : واته پاسپارده کراو به فوو کردن به که په نادا له کاتی هاتنی قیامت و زیندوو بوونه وهی دروستکراوه کاندای .

وه (مَلَكِ الْمَوْتِ الموکل بقبض الأرواح) : واته فریشته ی گیان کێشان که پاسپارده کراو به ده ره مێنانی گیانه کان له کاتی مردندا .

وه (مالك الموکل بالنار) : واته پاسپارده کراو به ئاگر ، که به ره پرسی دۆزه خه .

وه (الملائكة الموکلین بالأجنّة في الأرحام) : واته فریشته پاسپارده کراوه کان به کو ره له کان له منالدانی دایکدا ، کاتیک که مروف

چوار مانگ ته واو ده کات له سکی دایکیدا خوای گه وړه فریشته په کی بڼو
ده نږتیت و فہرمانی پئی ده کات به نووسینی پوړزی و ماوہی ته مہنی و
کرده وہی و بہ دبہ ختی یان بہ ختہ وہری .

وہ (الملائکۃ الموکلین بحفظ أعمال بنی آدم) : واته فریشته
پاسپارده کراوہ کان بہ چاودیری و پاریزگاری کردن له کرده وہی
ناده میزادہ کان و تومار کردن و نووسینہ وہ یان ، مہ موو مؤفیک دوو
فریشتہی مہ یہ ، یہ کیکیان لای پاستیدایہ و دووہ میشیان لای
چہ پیدایہ .

وہ (الملائکۃ الموکلین بسؤال السمیت) : واته فریشته
پاسپارده کراوہ کان بہ پرسیار کردن له مردوو له کاتیکدا کہ ده خریته
گورپوہ ، دوو فریشته دین بڼو لای ، پرسپاری لی دہ کن سہ بارہت بہ
پہ روہ ردگاری و ناینی و پیغہ مہری * .

وہ باوہ ربوون بہ فریشته چہ ندین بہرہ می گہ وړه بہرہ م دینیت ،
لہ وانه :

یہ کہم : زانینی گہ وړہی و توانا و دہ سہ لاتی خوای پایہ بہر ز ،
چونکہ بہ پاستی گہ وړہی دروستکراو (المخلوق) بہ لگہ یہ لہ سہر گہ وړہی
دروستکار (الخالق) .

دووہم : سوپاس کردنی خوای پایہ بہر ز لہ سہر بایہ خدانی بہ ناده میزاد
، کہ وا مہ ندیک لہ و فریشتانہی پاسپاردوہ بہ وہی کہ مہ ستن بہ پاراستنیان
، وہ تومار کردن و نووسینہ وہی کرده وہ کانیان ، وہ جگہ لہ مانہ ش لہ

به رژه وه ندیه کانیا ن .

سایه م : خوشویستنی فریشته کان له به رامبه ره وهی که وای
پییه لده سن له په رستنی خوی گه ورده دا .

* وه خه لکانیک له لاریسوان نکولی (شینکاری) نه وه ده که ن که وای
فریشته به رجه ستن ، وه ده لئین : فریشته بریتین له توانای چاکه کاری که
له ناخی دروستکراوه کانداهن ، وه نه مهش به درو خستنه وهیه بو
کتیبه که ی خوی گه ورده و فرموده ی پیغه مبه ره که ی (ﷺ) و کتوبا و
یه که دهنگی موسلمانان .

خوی گه ورده فرمودیه تی : ﴿الْحَمْدُ لِلَّهِ فَاطِرِ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضِ جَاعِلِ
الْمَلٰٓئِكَةَ رُسُلًا اُولٰٓئِیْ اٰجِنَحَمَزَ مَتٰی وَتِلْكَ رُبْعٌ یَزِیْدُ فِی الْخَلْقِ مَا یَشَآءُ اِنَّ اللّٰهَ عَلٰی كُلِّ شَیْءٍ
قَدِیْرٌ ﴿١﴾﴾ [فاطر] .

واته : سوپاس و ستایش بو نه و خوییه ی که دروستکاری ئاسمانه کان و
زهویه و فریشته کانی کردووه به نیردرای خاوهن بالی دوانی و سیانی و
چواری و له دروستکراوه کانداهن زیاد ده کات نه وه ندیه ویستی لیبت ،
به پاستی خوا به توانایه به سه ره موو شتی کدا .

وه خوی گه ورده فرمودیه تی : ﴿وَلَوْ تَرَى اِذْ یَتَوَفٰی الَّذِیْنَ کَفَرُوْا
الْمَلٰٓئِكَةُ یَضْرِبُوْنَ وُجُوْهُهُمْ وَاَذْبَحُوْا عَذَابَ الْحَرِیْقِ ﴿٥٠﴾﴾ [الأنفال] .

واته : وه نه گه ربینیت له کاتیکدا که فریشته کان نه وانه ی
بی باوه پپوون ده مریتن و ده دهن له پوومه تیان و دواوه یان و پییان ده لئین :
بیچژن سزای سوتینه ر .

وہ خوی گہوردہ فرمویہ تی : ﴿وَلَوْ تَرَىٰ إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنْفُسَكُمُ﴾ (١٣) [الأنعام] .

واتہ : وہ نگہ ربینیت لہ کاتیکدا کہ ستہ مکارہ کان لہ ناپہرہ تی و ناہہ موارہ کانی سہرہ مرگدان و فریشتہ کان بالہ کانیان پاخستوہ بق لیڈانیان تاوہ کو گیانیان بیتہ دہرہ وہ و پییان دہلین : گیانتان بہیننہ دہرہ وہ .

وہ خوی گہوردہ فرمویہ تی : ﴿حَقُّ إِذَا فُزِعَ عَنْ قُلُوبِهِمْ قَالُوا مَاذَا قَالَ رَبُّكُمْ قَالُوا الْحَقُّ وَهُوَ الْعَلِيُّ الْكَبِيرُ﴾ (١٣) [الباقی] .

واتہ : لہ کاتیکدا کہ ترس لادہ چیت لہ سہر دلی فریشتہ کان دہلین : نہ وہ پورہ ردگارتان چی فرموو ؟ دہلین : حق و پاستی فرموو ، وہ خوا بہرذ و گہوردہ یہ .

وہ خوی گہوردہ سہ بارہت بہ خہ لکی بہ ہشت فرمویہ تی : ﴿وَالْمَلَائِكَةُ يَدْخُلُونَ عَلَيْهِمْ مِنْ كُلِّ بَابٍ﴾ (١٣) سَلَامٌ عَلَيْكُمْ بِمَا صَبَرْتُمْ فَنِعْمَ عُقْبَى الدَّارِ ﴿١٤﴾ [الزمر] .

واتہ : وہ فریشتہ کان لہ ہموو دہر گاہ کہ وہ دہ چنہ ژوورہ وہ بق لای باوہ پردارہ کان لہ بہ ہشتدا ﴿١٤﴾ پییان دہلین : سہ لامی خواتان لہ سہر بیت لہ بہ رامبہر نہ وہ دا کہ لہ دونیادا نارامتان گرت ، نہ م مالہ باشتین سہر نہ نجامہ .

وہ لہ (صحيح البخاري) دا ہاتوہ لہ (أبى هريرة) وہ ﴿﴾ لہ پیغہ مبرہ وہ ﴿﴾ فرمویہ تی : ﴿إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ الْعَبْدَ نَادَىٰ جِبْرِيلُ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ فُلَانًا فَأَحْبِبْهُ . فَيَحِبُّهُ جِبْرِيلُ ، فَيُنَادِي جِبْرِيلُ فِي أَهْلِ السَّمَاءِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ

فَلَا تَا فَاحِجُوهُ ، فَيَجِبُهُ أَهْلُ السَّمَاءِ ، ثُمَّ يُوضَعُ لَهُ الْقَبُولُ فِي الْأَرْضِ»^(٩) .

واته : نه گەر خوا بهنده یه کی خوشویست بانگی جبریل ده کات و ده فهرمویت : به پاستی خوا فلانه که سی خوشده ویت تویش خوشت بوئ ، (جبریل) یش خوشی ده ویت ، نه نجا (جبریل) بانگ ده کات له نیتو خه لکی ناسماندا و ده فهرمویت : به پاستی خوا فلانه که سی خوشده ویت نیتو هوش خوشتان بویت ، نه نجا خه لکی ناسمانیش خوشیان ده ویت ، پاشان په سهند کردنی له لای خه لکه وه بۆ داده نریت له سهر زه ویدا .

ههروه ها تنیدا هاتوو له (أَبِي هُرَيْرَةَ) وه (رضی الله عنه) فهرمویه تی : پیغه مبه ر (رضی الله عنه) فهرمویه تی : «إِذَا كَانَ يَوْمُ الْجُمُعَةِ كَانَ عَلَى كُلِّ بَابٍ مِنْ أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ الْمَلَائِكَةُ ، يَكْتُبُونَ الْأَوَّلَ فَلِأَوَّلٍ ، فَإِذَا جَلَسَ الْإِمَامُ طَوَّأُوا الصُّحُفَ وَجَاءُوا يَسْتَمِعُونَ الذِّكْرَ»^(١٠) .

واته : نه گەر پۆژی جومعه بوو له پیش هه موو ده رگایه ك له ده رگاکانی مزگه وتدا فریشته هه یه یه که مین کهس و نه وهی به نوایدا دیت بۆ مزگه وت ده نووسن ، جا نه گەر پیشنوویژ دانیشته نه وان تیانوو سه کانیان ده پیچنه وه و دین گوئی ده گرن بۆ زیکره که .

^(٩) رواه البخاري ، كتاب بدء الخلق ، باب ذكر الملائكة ، رقم : (٣٠٣٧) .

^(١٠) رواه البخاري ، كتاب بدء الخلق ، باب ذكر الملائكة ، رقم : (٣٠٣٩) .

باوه ربوون به کتیبه کان

کتیبه کان (الکُتُب) کوی کتیبه (کتاب) به واتای نووسراو (مکتوب) .
 وه مه به ست پیی لیژده دا : نه و کتیبانه یه که خوای گه وره داییه زاندوون
 بۆ سهر پیغه مبه رانی له به زهیی هاتنه وه یدا به دروستکاروه کانی ، بۆ نه وه ی
 بییت به ریتنمای بۆیان ، تاوه کو به هۆیه وه بگن به به خته وه ری دنیا و
 دواپۆژ .

* وه باوه ربوون به کتیبه کان چوار یوار دهگریته وه :

یه کهم : باوه ربوون به وه ی که به راستی دابه زینیان له لایه ن خواوه یه .
 دووهم : باوه ربوون به وانیه یان که ناویان ده زانیان به ناوه کانیه وه
 وه کو (القرآن) که دابه زیوه بۆ سهر (مُحَمَّد ﷺ) ، وه (التوراة) که دابه زیوه
 بۆ سهر (مُوسى ﷺ) ، وه (الإنجیل) که دابه زیوه بۆ سهر (عیسی ﷺ) ، وه
 (الزبور) که دراوه به (داود ﷺ) ، به لام نه وانیه یان که ناوه کانیه یان نازانی نه وا
 باوه پیمان پییان هه یه به گشتی .

سه یهیم : به راست دانانی نه وه ی که (صحیح) به له هه واله کانیه یان ،
 وه کو هه واله کانی قورئان ، وه نه وه واله انه ش که نه گه راوون یان ده ستکاری
 نه کراون له کتیبه کانی پیشوو .

چوارهیم : کرده وه کردن به و حوکمانه ی که هه لئه وه شینراونه ته وه
 تیانداندا ، وه پازی بوون و ملکه چ بوون پییان نه گه ره له مه به سته کانیه یان
 تیبگه یان یان تیینه گه یان یه کسان بییت به لمانه وه ، وه هه موو کتیبه
 پیشوو ده کان هه لوه شینراونه ته وه به قورئانی گه وره ، خوای گه وره
 هه موو یه تی : ﴿ وَأَنزَلْنَا إِلَيْكَ الْكِتَابَ بِالْحَقِّ مُصَدِّقًا لِّمَا بَيْنَ يَدَيْهِ مِنَ الْكِتَابِ

وَمُهَيِّمَنَا عَلَيْهِ ﴿١٨﴾ [المائدة] .

واته : ئیغه قورئانمان دابه زاندووه بۆ تق به حق و نه و کتیبانه ی پیش خوی به پاست ده خاته وه و یه کلاکه ره وه شه به سه ریاندا .
به پی ی نه مه دروست نی یه کرده وه بگریت به هیچ هوکمیک له
هوکه کانی کتیبه کانی پیشوو ته نها نه وانه یان نه بیت که پاستن و قورئانیش
هیشتونیتته وه .

وه باوه ربوون به کتیبه کان چه ندین به ره می گه وره به ره م دینیت ،
له واته :

یه که م : زانینی بایه خدانی خوی گه وره به به نده کانی که و بۆ هه موو
که لیک کتیبیکی دابه زاندووه بۆ نه وه ی پینماییان بکات پی ی .
هووم : زانینی دانایه تی خوی گه وره له به رنامه (شهره) کهیدا ، که و
بۆ هه موو که لیک به رنامه یه کی دارشتوو که گونجاو بیت له که ل بار و
حالیاندا ، هه روه کو چۆن خوی گه وره هه رموویه تی : ﴿لِكُلِّ جَعَلْنَا مِنْكُمْ
شِرْعَةً وَمِنْهَاجًا﴾ [المائدة] .

واته : بۆ هه ر که لیک له ئیوه شهره تی و ریبازنکمان داناووه .
سه یه م : سوپاس کرنی نیعه ته کانی خوا له مه دا .

باوه ربوون به پیغه مبه ران

پیغه مبه ران * (الرُّسُل) کوی پیغه مبه ره (رسول) به واتای نیردراو
(مُرْسَل) واته نیردراو به گه یاندنی شتیک .

وه مه به ست پیی لیره دا : نه و که سه یه که وا سروشی بق کراوه (أَوْحَى إِلَيْهِ) له موقدا به شهریه تیک و فرمانیشی پی کراوه به گه یاندنی .

* **تنبیہی** : وشای (پیغه مبه) له (به یام + به) وه هاتوه ، چونکه (رسول) نه و که سه یه که به یامیکی پییه له که سیکره و ده یکه به نیت به که سیک یان که سانیک تر ، به لام له به ر ندری به کارمیتانی وشای (به یام + به) بووه به (پیغه مبه) . (وه رگنې) .
** **دوو تنبیہی تر** :

یهمکه : جیاوازی نثوان (نبی) و (رسول) :

النَّبِيُّ : رَجُلٌ أَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ وَأَمَرَهُ بِتَلْيِغِ شَرِيعَةِ رَسُولٍ قَبْلَهُ .

واته : هه والپیدراو : پیاویکه خوا وه حیسی بق ناریدوه و فرمانی پی کربوه به گه یاندنی
شهریه تی پیغه مبه ریکی پیش خوی .

الرُّسُول : رَجُلٌ أَوْحَى اللَّهُ إِلَيْهِ وَأَنْزَلَ عَلَيْهِ شَرِيعَةً وَأَمَرَهُ بِتَلْيِغِهَا .

واته : نیردراو : پیاویکه خوا وه حیسی بق ناریدوه و شهریه تیکی بق دابه زانیدوه و فرمانیشی
پی کربوه به گه یاندنی .

قال رسول الله (ﷺ) : «إِنَّهُ لَمْ يَكُنْ نَبِيٌّ قَبْلِي إِلَّا كَانَ حَقًّا عَلَيْهِ أَنْ يَدُلَّ أُمَّتُهُ عَلَى غَيْرِ مَا يَعْلَمُهُ لَهُمْ وَيُنْذِرُهُمْ شَرَّ مَا يَعْلَمُهُ لَهُمْ ...» [صحيح مسلم رقم : (۱۸۴۴) وسلسلة الأحاديث الصحيحة رقم : (۲۴۱)] .

واته : به پراستی هیچ پیغه مبه ریک نه بووه له پیش من ثیلا پیروست بووه له سه ری که وا پرتمای
نه ته وه که ی بکات بق هه موو چاکه یه که ده یزانتیت بویان ، وه ناگاداریانی کربوه ته وه له هه موو
خرابه یه که ده یزانتیت بویان .

سودیک : قال الإمام الألبانی رحمه الله مُعلقاً على هذا الحديث : (وفي الحديث فوائد كثيرة ، من أهمها أَنَّ النَّبِيَّ يُحِبُّ عَلَيْهِ أَنْ يَدْعُو أُمَّتَهُ إِلَى السَّعِيرِ ، وَيَدْلَهُمْ عَلَيْهِ ، وَيُنْذِرُهُمْ شَرَّ مَا يَعْلَمُهُ لَهُمْ ، فَفِيهِ رَدٌّ صَرِيحٌ عَلَى مَا ذَكَرَ فِي بَعْضِ كُتُبِ الْكَلَامِ أَنَّ النَّبِيَّ : سَنَّ أَوْحَى إِلَيْهِ وَلَمْ يُؤْمَرْ بِالتَّلْيِغِ) السلسلة : (۱/ ۴۸۶) .

واته : نه م فرموده یه سودی ندری تیدایه ، گرنگترینان نه وه یه : که به پراستی هه والپیدراویش
(النَّبِيُّ) پیروسته له سه ری بانگه وازی نه ته وه که ی بکات بق چاکه و پرتمایان بکات بوی و ناگاداریان
بکانه وه له و خراپانه ی که ده یزانتیت بویان ، نه مه ش به رپه رچدانده یه کی پوون و ناشکرایه بق نه وه ی

وه (نوح) يه كه مين *** پټغه مېره (عليه السلام) ، و (مُحَمَّد) يش (ﷺ)

دوايين پټغه مېره (ﷺ) .

كه باس كړاوه له همدېك ځتيبه كاني (كه لاما) كه وا هوالپيډراو (الهي) : نو كه سېه كه وه حېي بې هاتوه و له رمانې پټ نه كړاوه به گه ياندي .

نم پټناسېه هله يه ! چونكه هوالپيډراو يش (الهي) له رمانې پټ كړاوه به گه ياندن ، به لام شريعتي بې نه هاتوه و شريعتي پټغه مېرني (رسول) پيش خړي يان شريعتي پټغه مېرني تر كه له گه يدايه ده گه ينيټ .

دوهيم : پټويسته نه وه بزانوټ كه وا هومو پټغه مېران پياو بوون ، بزيه هيچ پټغه مېرني له نالره تان نه هاتوه به به لگي نه ماته ته : ﴿وَمَا أَرْسَلْنَا مِنْ قَبْلِكَ إِلَّا رَحْمَةً لِّرَّحْمَةٍ﴾ [الحل] .
واته : نهى (مُحَمَّد) له پيش تر هيچ پټغه مېرنيكمان نه نارووه نيلا پياوټيك نه بيت كه سړوش (وه حېي) مان بې ناروون .

كه واته هاتني سړوش (وه حېي) بې همدېك نالره و هكو له قورئاندا باس كړاوه به لگه نېيه له سر نه وه ي كه وا نو نالره تانهش پټغه مېر بن .

بې نمونه خواي گه وړه له رمويي تي : ﴿وَأَرْسَلْنَاكَ إِذْ رَمَيْتَ أَنْ تُرْمِيَهُمْ لَمَّا فُتِحَتْ عَلَيْهِمْ كَاتِبُهُمْ فِي الْجَنَّةِ فَلَا تَخْزَوْا وَلَا تَحْزَنْهُمْ إِنَّا تَرَاهُمْ رَبًّا مُّزِيدًا﴾ [القصص] .

واته : سړوش (وه حېي) مان نارد بې دايكي (موسي) وتمان : شيري بده رڼ ، وه نه گه ترست هېو له سرې شو لېږي دهره ناو دهر يا گه و نه ترست هېيت و نه خه ميش بخل ، چونكه به راستي نيمه ده گيږينه وه بړت و ده گيږين به په كيك له پټغه مېران .

*** نوح سه لامي خواي له سر بېت يه كه م پټغه مېره په وانه كرابيټ [دواي بوداني هاويه شدانان بې خوا له سر زويديا] * به به لگي قورئان وسونه ت .

* نم بهنده پټويسته ، چونكه باوكه ئادم له م باسه به دهره له بهر نه وه ي ئادم - سه لامي خواي لېږي . يه كه م پټغه مېره په وانه كرابيټ بې نه و كاني بې نه وه ي شريعتي خوايان پټ باگي نه يټ و فيري چو نيتي خواپه رستيان بگات ، نه دجا نه و كاني به رده وام بوون له سر خواپه رستي به نه نها تا نه وه ي ده يم وه (ابن عباس) ده رمويټ : (كان بين آدم ونوح عشرة قرون كلهم على التوحيد) واته : كره لگي ئادم ميزاد هر له ئادمه و تا سه رده مي نوح هه رمويان خواپه رست بوون و شريك نه دجامدان نه بوو .

خوای گه ورده فرمویه تی : ﴿إِنَّا أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ كَمَا أَوْحَيْنَا إِلَى نُوحٍ وَالنَّبِيِّينَ

مِنْ بَعْدِهِ﴾ (النساء) .

واته : نهی پیغه مبهری خوا به پراستی نئمه سرووش (وه حیسی) مان ناردوده بق تو هر وه کور چون سرووش (وه حیسی) مان ناردوده بق (نروح) و پیغه مبه رانی دواى نه و .

وه له (صحيح البخاري) دا هاتووه له (أنس بن مالك) دوه (ﷺ) له فرموده ی تکاکرین (الشفاعه) دا که وا پیغه مبه ر (ﷺ) باسی نه وه ی کردوده که خه لکی له پڑی قیامه تا ده پون بق لای نادم بق نه وه ی تکایان بق بکات لای خوا ، نه ویش بیانویان بق دینیتته وه که نه و ناتوانیت تکایان بق بکات و پئیان ده فرمویت : ﴿اتَّبِعُوا نُوْحًا اَوَّلَ رَسُوْلٍ بَعَثَ اللّٰهُ﴾ (۱۱) .

نهجا دواى نه وه ی شيرك نهجامدان سهری مه لدا . به هوی زیاده پهمی کردن له و پېنچ بهارچا که دا که له نایه تی (۲۲) ی (سورة نوح) دا باس کراون . خوای گه ورده پیغه مبه ر نوحی په وانه گرد بویان بق نه وه ی بانگه وانی خوا په رستیان پېرلېگه به نیت و پڅریان لیبکات له شيرك .
 شيخ (ابن باز - په حمه تی خوای لیبی -) له م باره په وه فرمویه تی : (مه موو پیغه مبه ران نږدولون بق نومه ته کانپان مؤده دهر و وړیا که رموه یان بوون ، له په که میانه وه تا دوا هه مینیان ، په که میان (نوح) ه خوا ناروویه تی بق قه ومه که ی کاتیک شيرك تېياندا پرویدا ، وه له پیغشیه وه شاده م بوو که به پراستی نه ویش هه وال پېترو (نسی) و نږدولو (رسول) و نه رکی گه یان دنیخی له سهر بووه ، خوا ناروویه تی بق نه وه که ی بق نه وه ی خوا به رستن بهو شریعه ته ی که باوک ناده میان پتی هاتبوو بوو و سه لاسی خوای لیبی ، نه وایش به رده وام بوون له سهر نيسلام و پڼگای راست تاووه کور شيرك پرویدا له نیتو قه ومه که ی نوح دا بوو و سه لاسی خوای لیبی ، پاشان کاتیک شيرك پرویدا له نیتو قه ومه که ی نوح دا خوای گه ورده نوحی بق په وانه کردن بوو و سه لاسی خوای لیبی ، که واته نوح په که م پیغه مبه ر خوا ناروویه تی بق خه لکی سهر زهوی دواى پوښتی شيرك) .

په وانه : (شرح ثلاثة الأصول) للشیخ ابن باز لاهره : (۷۲) .

(۱۱) رواه البخاري ، كتاب الرقاق ، باب صفة السحنة والنار ، رقم : (۶۰۶۰) .

واته : بېدون بۆ لای (نوح) به كه م پيغه مبه ره خوا ناردويه تي .

وه خوای گه وده سه باره ت به (مُحَمَّد ﷺ) فه رمويه تي : ﴿ مَا كَانَ مُحَمَّدٌ أَبَا أَحَدٍ مِّن رِّجَالِكُمْ وَلَكِن رَّسُولَ اللَّهِ وَخَاتَمَ النَّبِيِّينَ ﴾ [الاحزاب] .

واته : (مُحَمَّد ﷺ) باوكی ههچ به كيك له پياوانی ئیوه نه بووه ، به لكو پيغه مبه ري خوا و كو نايی پي پي نه ري هه موو هه والپي دراوانی (پيغه مبه رانی) خوابه .

وه ههچ نه ته وه يه ك (نومه تي ك) نه بووه (نيژ دراو / رسول) پيغه مبه ري كي تي دا نه بووييت كه خوای گه وده ناردیيتی به شه ريعه تي كي سه ره خو بۆ كه له كه ی ، يان هه والپي دراويك (نبي) كه خوا وه حیی بۆ ناردیوه به شه ريعه تي پيغه مبه ري كي پيش خوی بۆ نه وه ی نوئی بكا ته وه بۆ يان .

خوای گه وده فه رمويه تي : ﴿ وَلَقَدْ بَعَثْنَا فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَسُولًا أَنِ اعْبُدُوا اللَّهَ وَاجْتَنِبُوا الطَّاغُوتَ ﴾ [النحل] .

واته : به دلنیا یی له هه موو نومه تي ك (كه مه له مرؤ فتيك) دا پيغه مبه ري كمان ناردیوه بۆ نه وه ی پي يان بلی : به تاك و ته نها خوای گه وده به رستن و خوتان بوور بخه نه وه له تاغوت (به رستن جگه له خوا) .

وه خوای گه وده فه رمويه تي : ﴿ وَإِن مِّنْ أُمَّةٍ إِلَّا خَلَا فِيهَا نَذِيرٌ ﴾ [فاطر] .

واته : ههچ نومه تي ك نه بووه ئیلا پيغه مبه ري كي ناگادار كه ره وه ی تي دا بووه .

وه خوای گه وده فه رمويه تي : ﴿ إِنَّا أَنْزَلْنَا التَّوْرَةَ فِيهَا هُدًى وَنُورٌ يَجْعَلُهَا

الْبَاقِيُونَ الَّذِينَ اسْلَمُوا لِلَّذِينَ هَادُوا ﴾ [المائدة] .

واته : نيمه (تہورات) مان دابه زاندووه رينمايي و روناكي تيدايه نه و
هه والپيدراوانه ي (پيغه مبه رانه ي) كه موسلمان و ملكه چبوون بق خوا
فرمانپه وايي پي ده كه ن به سهر نه وانه دا كه بوون به جووله كه (به هودي) .

وه پيغه مبه ران مروفن و دروستكارون ، هيچ تاييه تمه نديتي
په روه ردگاريتي و په رستراويتيان نيه ، خواي گه وره سه بارهت به
پيغه مبه ره كه ي (مُحَمَّد ﷺ) كه سه روه ري پيغه مبه رانه و له هه موويان
حورمه تي گه وره تره لاي خوا فرمويه تي : ﴿قُلْ لَا أَمْلِكُ لِنَفْسِي نَفْعًا وَلَا ضَرًّا
إِلَّا مَا شَاءَ اللَّهُ وَلَوْ كُنْتُ أَعْلَمُ الْغَيْبِ لَاسْتَكْفَرْتُ مِنَ الْخَيْرِ وَمَا مَسَّنِيَ السُّوءُ إِنْ أَنَا إِلَّا
نَذِيرٌ وَبَشِيرٌ لِّقَوْمٍ يُؤْمِنُونَ﴾ [الاعراف] .

واته : نه ي پيغه مبه ر بلن : من هيچ سود و زيانم به دهست نيه بق
خوم ته نها نه وه نه بيت كه خوا ويستي ليبييت ، وه نه گه ر من په نه انيم
(غهييم) بزانيايهت نه و خيريكي زقوم دهستي خوم ده خست و هيچ
خراپه به كم تووش نه ده بوو ، من هيچ نيم ته نها ناگادار كه ره وه و مزده دهر
نه بيت بق خه لكانيك كه باوه پيستن .

وه خواي گه وره فرمويه تي : ﴿قُلْ إِنِّي لَا أَمْلِكُ لَكُمْ ضَرًّا وَلَا رَشَدًا﴾ (ن) قل
﴿إِنِّي لَنْ جُبِرْنِي مِنَ اللَّهِ أَحَدٌ وَلَنْ أَجِدَ مِنْ دُونِهِ مُلْتَحَدًا﴾ [الحرا] .

واته : نه ي پيغه مبه ر بلن : من هيچ زيان و رينماييم به دهست نيه بق
نيوه (ن) بلن : من كه س نيه په نام بدات له خوا نه گه ر بيه ويت سزام بدات
و كه سيش نيه جگه له نه و پشت و په نام بيت .

وه پيغه مبه ران تاييه تمه نديتي مروفايه تيان پيده گات : له نه خووشي و
مردن و پتيويست بوون به خواردن و خواردنه وه و جگه له مانه ش ، خواي

كه‌وره سه‌باره‌ت به پیتغه‌مبه‌ر (إبراهيم عليه الصلاة والسلام) له وه‌سف كردنیدا
 بۆ په‌روه‌ردگاری فه‌رموویه‌تی : ﴿وَالَّذِي هُوَ يُطْعِمُنِي وَيَسْقِينِي ۖ وَإِذَا مَرِضْتُ فَهُوَ
 يَشْفِينِي ۝ (۸۰) وَالَّذِي يُسَيِّئُ ثَمَرًا يَجْعَلِنِي ۝ (۸۱)﴾ [النمل: ۸۰].

واته : په‌روه‌ردگاری من نه‌وه‌یه كه خواردن و خواردنه‌وهم ده‌داتې ۝ (۸۰)
 وه نه‌گه‌ر نه‌خۆش بکه‌وم نه‌و شیفام ده‌دات و چاکم ده‌کاته‌وه ۝ (۸۱) وه
 نه‌وه‌یه كه ده‌مریتې و پاشان زیندووم ده‌کاته‌وه .
 وه پیتغه‌مبه‌ر (ﷺ) فه‌رموویه‌تی : «إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ مِّثْلُكُمْ أَلَسَىٰ كَمَا تَتَّخِذُونَ
 ، فَإِذَا نَسِبْتُ فَذَكَّرُونِي»^(۱۲).

واته : به‌پاستی منیش مروتیکم وه‌کو ئیوه شتم له بیر ده‌چیته‌وه
 مه‌روه‌کو چۆن ئیوه‌ش شتان له بیر ده‌چیته‌وه ، بۆیه نه‌گه‌ر له بیرم
 چووه‌وه نه‌وا ئیوه بیرمی خه‌نه‌وه .

وه خوای گه‌وره وه‌سفی پیتغه‌مبه‌رانی کردووه به به‌ندایه‌تی
 (عه‌بدایه‌تی) کردن بۆی له به‌رزترین جیگه‌یاندای ، نه‌وه‌تا سه‌باره‌ت به (نوح
 ﷺ) فه‌رموویه‌تی : ﴿إِنَّهُ كَانَ عَبْدًا شَكُورًا ۝ (۲)﴾ [الإسراء: ۲].
 واته : به‌پاستی نوح به‌نده‌یه‌کی شوکرانه‌بژێر بوو .

وه سه‌باره‌ت به (مُحَمَّدٌ ﷺ) فه‌رموویه‌تی : ﴿بَارَكَ الَّذِي نَزَّلَ الْفُرْقَانَ عَلَىٰ
 عَبْدِهِ لِيَكُونَ لِلْعَالَمِينَ نَذِيرًا ۝ (۱)﴾ [الفرقان: ۱].

واته : پر‌خێرو به‌پیت بیت‌کاری نه‌و خوایه‌ی كه قورئانی
 (جیاگه‌ره‌وه‌ی نیوان حق و باتلی) دابه‌زاندووه‌ته سه‌ر به‌نده‌که‌ی بۆ

^(۱۲) رواه البخاري ، كتاب أبواب القبلة ، باب التوجه إلى القبلة حيث كان ، رقم : (۳۹۲) .

نه وهی بییت به ناگادار که روه بق هه موو خه لکی جیهان .

وه سه بارهت به (ابراهیم و اسحاق و یعقوب صلی الله علیهم وسلم) فه رموویه تی :

﴿وَأَذْكُرْ عَبْدًا إِبْرَاهِيمَ وَأَسْحٰقَ وَيَعْقُوبَ أُولَى الْأَيْدِي وَالْأَبْصَارِ ﴿١٥﴾ إِنَّا اخْتَصَمْتُمْ بِحَالَتِهِ

ذِكْرَى الدَّارِ ﴿١٦﴾ وَلَهُمْ عِنْدَنَا لِيَنَ الْمُصْطَفَيْنَ الْخَيْرِ ﴿١٧﴾﴾ [سورة صا .

واته : باسی بهنده کانمان (ابراهیم و اسحاق و یعقوب) بکه که خاوه نی

کرده وهی چاک و زانستی به سوود بوون ﴿١٥﴾ به پاستی نیته پالفته یا نمان

کرد بوون به خویه کلا کردنه وه بق بیر کردنه وه له به هه شت و کرده وه و

بانگه واز کردن بوی (یان به پاستی نیته به هه شتمان تاییهت کرد بوو بویان له

به رامبه ر بیر لیکنه وه و باس کردنیان بوی) ﴿١٦﴾ وه به پاستی نه مانه لای

نیته له هه لبژژردراو و چاکه کانن .

وه سه بارهت به (عیسی بن مریم ﷺ) فه رموویه تی : ﴿إِنَّ هُوَ إِلَّا عَبْدٌ

أَنْعَمْنَا عَلَيْهِ وَجَعَلْنَاهُ مَثَلًا لِّبَنِي إِسْرٰهٖلَ ﴿٨٨﴾﴾ [العرف .

واته : (عیسی) هیچ نی یه ته نها بهنده یه که نه بییت که نیعته تی خوامانمان

داوه به سه ریدا به پیغه مبه رایه تی و زانست و دانایه تی و کردووه مانه به

نیشانه و به لگه یه که بق به نی ئیسرائیل (واته : نه وه کانی پیغه مبه ر یعقوب) .

* وه باو و پوون به پیغه مبه ران چوار بوار ده گریتنه وه :

یه کهم : باوه پوون به وهی که په یامه کانیان حق و پاستن و له لایه ن

خوای گه وره هاتوون ، جا هه ر که سیئک بی باوه پ بییت په په یامی به کیکیان

نه وه بی باوه پ بووه به هه ر هه موویان ، وه کو چون خوای گه وره

فه رموویه تی : ﴿كَذَبَتْ قَوْمٌ نُّوحَ الْمُرْسَلِينَ ﴿١٠٥﴾﴾ [الشعراء .

واته : گه له که ی (نوح) پیغه مبه رانیان به درق خسته وه .

خوای گه وړه کردو ویا نیتى به به دروخه وه به بۆ هه موو پیغه مبه ران ، له کاتیکدا که له و سه رده مه دا که نه وان به درو یان خسته وه هیچ پیغه مبه ریکى تر نه بووه جگه له (نوح) ، که واته به پى ئى نه مه نه و گا وړانه ی که پیغه مبه ر (مُحَمَّد) یان (ﷺ) به درو خسته وه و شویتى نه که و تن نه وانه به دروخه وه و شن بۆ (مسیح بن مریم ﷺ) و به هه مان شیوه شویتى نه ویش نه که و تون ، به تاییه تى که مژده ی پى دا و ن به هاتنى (مُحَمَّد ﷺ) ، وه مژده پى دانیان به (مُحَمَّد ﷺ) هیچ مانایه کى نى یه ته نها نه وه نه بیت که به پاستى پیغه مبه ره بۆ یان ، خوا به هویه وه پزگاریان ده کات له گو مپایه تى و ریتنمایان ده کات بۆ پښکای پاست .

«وهم : باوه رپوون به وانه یان که ناویان ده زانین به ناوه کانیا نه وه وه کو (مُحَمَّد و ابراهیم و موسى و عيسى و نوح عليهم الصلاة والسلام) ، وه نه م پینجه بریتین له خاوه نه کانی توانا و خوږا گرتن (أولوا العزم) له پیغه مبه ران ، که خوای گه وړه له قورئاندا له دوو شویتندا باسى کردوون له فرمایشتى :

﴿وَإِذْ أَخَذْنَا مِنَ النَّبِيِّينَ مِيثَاقَهُمْ وَمِنْكَ وَمِنْ نُوحٍ وَإِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ﴾

﴿٧﴾ [الأحزاب] .

واته : نه ی (مُحَمَّد) ئیمه به لێنمان وه رگرتووه له پیغه مبه ران و له تو و له (إبراهيم و موسى و عيسى بن مریم) یش که واههستن به جى به جى کردن و گه یاندنى ئاینى خوا .

وه له فرمایشتى : ﴿شَرَعَ لَكُمْ مِنَ الدِّينِ مَا وَصَّى بِهِ نُوحًا وَالَّذِي أَوْحَيْنَا إِلَيْكَ وَمَا وَصَّيْنَا بِهِ إِبْرَاهِيمَ وَمُوسَى وَعِيسَى أَنْ أَقِيمُوا الدِّينَ وَلَا تَتَفَرَّقُوا فِيهِ﴾ ﴿١٣﴾

[النورى] .

واته خوی په روه ردگار : بۆتانی داناوه له نایندا نه وهی که نامۆزگاری (نوح) ی پښ کردووه و نه وهش که به وه حیی نار دوامانه بۆتو و نه وهش که نامۆزگاری (ابراهیم و موسی و عیسی) مان پښ کردووه : که وا شاین به پښک و راستی جی به جی بکه و په رته وازه نه بن تییدا * .

به لām نه وانه شیان که ناوه کانیا نازانین لییان باوه پمان پییان هه به به گشتی ، خوی گه وره فهرموویه تی : ﴿وَلَقَدْ أَرْسَلْنَا رُسُلًا مِنْ قَبْلِكَ مِنْهُمْ مَنْ قَصَصْنَا عَلَيْكَ وَمِنْهُمْ مَنْ لَمْ نَقْصُصْ عَلَيْكَ﴾ [غافر] .

واته : وه به دلنیاپی نیمه چه ندین پیغه مبه رمان نار دووه له پیش تو به سهراتی هه ندیکیا نمان باس کردووه بۆت و به سهراتی هه ندیکیا نمانیش نه گیراوه ته وه بۆت .

سهریه : به راست دانانی نه وهی که راسته (صه حیه) له به سهرات و هه واله کانیا ن .

چواره : کرده وه کردن به شهریه تی نه وه یان که نیردراوه بۆ نیمه نه ویش کوتایی پیته ریان (مُحَمَّد ﷺ) که نیردراوه بۆ هه موو خه لکی ، خوی گه وره فهرموویه تی : ﴿فَلَا وَرَيْكَ لَا يُوْمِنُونَ حَتَّى يُحَكِّمُوكَ فِيمَا شَجَرَ بَيْنَهُمْ ثُمَّ لَا يَجِدُوا فِي أَنْفُسِهِمْ حَرَجًا مِمَّا قَضَيْتَ وَيُسَلِّمُوا تَسْلِيمًا﴾ [اساء] .

واته : سویند به په روه ردگار ته ی پیغه مبه ر نه و خه لکه باوه پ نا هینن

* نه م نایه ته روون ترین به لکه یه له سر هه راهیتی هزبایه تی که موسلمانانی په رته وازه و پارچه پارچه کردووه ، بپوانه کتیبی : (فه توای گه وره زانایانی هاوچه رخی نه هلی سونه و جه ماعه سه باره ت به حوکمی هزبایه تی و جیاوازی و پارچه پارچه گریتی) ناماده کردن و هه رگپانی وه رگپ : (عمد عبد الرحمن).

و بن باوه پن تاوه كو تو نه كن به دادور له و شتانه دا كه ناكوكي ده كه ویتـه
نیروانیانه وه تیتیدا و نه نجا له ناخیانه وه دلگران نه بن به و پریاره ی تو و
ملکه چ ببن به ته وای .

وه باوه ربوون به پیغه مبه ران چه ندین به ره می گه وده ی هیه ، له وانه :
یه که م : زانینی به زه یی خوی گه وده و بایه خدانی به بنده کانی ،
که و پیغه مبه رانی بو ناردوون ، بو نه وه ی پیتنمایان بکن بو پتگای خوی
گه وده ، و روونی که نه وه بو یان که چون خوا به رستن ، چونکه عه قلی
مروف سه ربه خو نه وه نازانیت .

دووهم : سوپاس کردنی خوی پایه برز له سه ر نه نيعمه ته گه وده یه .
سینهم : خورشویستنی پیغه مبه ران (عليهم العلاء والسلام) و به گه وده زانینیان
و ستایش کردنیان به وه ی که شایه نه پییان ، چونکه نه وانه پیغه مبه رانی
خوی گه وده ن ، وه له به ر نه وه ی که هه ستاوون به په رستن خوا و
که یاندنی په یامه که ی و ناموزگاری کردنی به بنده کانی .

* وه یاخی بووان له حق و پیچه وانه که رانی پاستی پیغه مبه رانی
خویانیان به دروغستوو ته وه به بوچوونی نه وه ی که و پیغه مبه رانی خوی
گه وده نابیت له مروف بن !

وه خوی گه وده نه م بوچوونه ی باس کردووه و پوچه لیشی
کردووه ته وه به م فه رمایشته ی : ﴿ وَمَا مَنَعَ النَّاسَ أَنْ يُؤْمِنُوا إِذْ جَاءَهُمْ الْهُدَىٰ إِلَّا
أَنْ قَالُوا أَبَعَثَ اللَّهُ بَشَرًا رَسُولًا ۝۱۱۰ قُلْ لَوْ كُنْتَ فِي الْأَرْضِ مَلَكًا يَمْشُونَ
مُطْمَئِنِّينَ لَنَزَّلْنَا عَلَيْهِم مِّنَ السَّمَاءِ مَلَكًا رَسُولًا ۝۱۱۱ ﴾ [الإسراء] .

واته : هیچ شتیک ریگری له خه لك نه کرد له وه ی که باوه پ ببنن له

کاتیکدا که پووناکی و پینمایان بۆ هات تهنه وه نه بیت که دهیانگوت :
 نایا خوا مرقۆ ناردوه به پیغه مبه ر ؟ ﴿١١﴾ تۆش بلی : نه گه ر له زه ویدا
 فریشته هه بویه و به نارامی پریان بگردایه تهنه وه ئیمهش له ناسمانه وه
 فریشته مان به پیغه مبه رایه تی داده به زاند بۆ سه ریان .

خوای گه وره نه م بۆ چوونه ی پوچهل کرده وه به وه ی که وا پتویسته
 پیغه مبه ر مرقۆ بیت ، چونکه نه و نیردراوه بۆ لای خه لکی سه ر زه وی که
 بریتین له مرقۆ ، وه نه گه ر خه لکی سه ر زه وی فریشته ببویه ن تهنه وه خوا له
 ناسمانه وه فریشته ی بۆ داده به زاندن به پیغه مبه رایه تی بۆ تهنه وه ی نه ویش
 وه کو نه وان بیت .

وه خوای گه وره له به درخه ره وانی پیغه مبه رانی گه رپاوه تهنه وه که وا به
 پیغه مبه رانیان وتویه نه : ﴿إِنْ أَنْتُمْ إِلَّا بَشَرٌ مِّثْلُنا تُرِيدُونَ أَنْ تَصْذُونَا عَمَّا
 كُنْتُمْ يَمْبُذُونَ﴾ فَأَتُونَا بِسُلْطَانٍ مُبِينٍ ﴿١٠﴾ قَالَتْ لَهُمْ رُسُلُهُمْ إِنْ نَحْنُ إِلَّا بَشَرٌ
 مِثْلُكُمْ وَلَكِنَّ اللَّهَ يَمُنُّ عَلَىٰ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ وَمَا كَانَ لَنَا أَنْ نَأْتِيَكُمْ
 بِسُلْطَانٍ إِلَّا بِإِذْنِ اللَّهِ ﴿١١﴾﴾ [ابراهیم] .

واته : ئیوه ههچ نین تهنه مرقۆ نه بیت وه کو ئیمه ده تهنه ویت پنگریمان
 لایکه ن له وه ی که باو باپیرانمان ده یانه رستن بۆیه به لگه ی روونمان
 (موعجیزه کمان) بۆ بینن ﴿١٠﴾ پیغه مبه رانیان پینانیان فه رموو : پاسته
 ئیمه ههچ نین تهنه مرقۆ نه بیت وه کو ئیوه ، به لام خوا چاکه ی خۆی - له
 پیغه مبه رایه تی - ده دات به هه ر که سیک وستی لیبیت له به نده کانی ، وه
 ئیمه بۆمان نییه به لگه ی پوونتان (موعجیزه تان) بۆ بینن ئیلا به مۆله تی
 (ئیزنی) خوا نه بیت .

باوه رپوون به پوژي دوايي

پوژي دوايي : پوژي مه ستانه وه به كه وا خه لكی تئيدا زيندوو ده بنه وه
بق لپرسينه وه و پاداشت وه رگرته وه .

وه ناو نراوه به (پوژي دوايي / اليوم الآخر) چونكه هيچ پوژي تري به
دواوه نسيه ، له بهر نه وه ي خه لكی به هشت جيگير ده بن له شويني
نيشته جي بووني خويان ، وه خه لكی دوزه خيش جيگير ده بن له شويني
نيشته جي بووني خويان .

* وه باومرپوون به پوژي دوايي سي بوار ده گريته وه :

يه كه م : باوه رپوون به زيندوو بوونه وه (الإيمان بالبعث) : كه
بريتي به له زيندوو كړنه وه ي مردوه كان كاتيک كه فوو ده كريت به
كه په نادا فوو كړنسي دووم ، يه كسر خه لكی مه لده سنه وه بق
په روه دگاري مه مو جيهان به پي پتي به بي پيلو ، وه به روتی به
بي پوشتی ، وه به و پيسته وه كه له كاتي خه ته نه كړندا ده بریت به بي
خه ته نه كراوی ، خوی گه وړه فو رمويه تي : ﴿كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ ثُنْيِدُهُ
وَعَدًا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ﴾ [الانباء] .

واته : هر وه كو چوڼ سهره تا و يه كه م جار دروستمان كړدن ناوه هاش
ده يانگيرينه وه ، به لينيكه به سهرمانه وه به پاستي نيمه جي به جي ده كين .
وه زيندوو بوونه وه : پاسته و سه لميتر اووه ، قورثان و سوننه ت و كوپا و
يه كده نكي موسلمانان به لگن له سهری .

خوی گه وړه فو رمويه تي : ﴿ثُمَّ إِنَّكُمْ بَعْدَ ذَلِكَ لَمَيِّتُونَ﴾ ﴿١٥﴾ ثُمَّ إِنَّكُمْ يَوْمَ

الْقِيَامَةِ تَبْعَثُونَ ﴿١٦﴾ [المؤمنون] .

واته : نهجا نئوه دواى شه به دلنیاى دهمردن ﴿١٥﴾ پاشان نئوه له پوڙى ههستانه ودها زیندوو دهکرینه وه .

وه پیغه مبه ر ﴿١٦﴾ فهرموویه تی : «يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حُفَاءَ عُرَاهُ غُرْلًا»^(١٣) .

واته : له پوڙى قیامه تدا (ههستانه وه له گوږ بۆ ساحه ی مه حشه) خه لکی کۆده کرینه وه به پئی پهی و به پووی و به خه تهنه نه کراوی . وه هه موو موسلمانان کړا و به کده ننگ له سه رسه لماندن پوڙى دواى ، وه شه ویش داخوازیکاری دانایه تی به ، چونکه دانایه تی شه دهخوازیت که وا خواى گه وده گپړانه وه یه ک دابنیت بۆ شه بوونه وه وه ، بۆ شه وى تیدا پاداشتیان بداته وه له سه رسه شه وى که بۆ داناون له وشه ریه تانه دا که پیغه مبه رانی خویی پئ نارووه ، خواى گه وده فهرموویه تی : «أَفَحَسِبْتُمْ أَنَّمَا خَلَقْنَاكُمْ عَبَثًا وَأَنَّكُمْ إِلَيْنَا لَا تُرْجَعُونَ» ﴿١٧﴾ [النور] .

واته : ثایا نئوه واتان داناوه که وا نئمه دروستمان کړوون به گالته و بئ مه به ست و نئوه ناگه پښه وه بۆ لمان ؟

وه خواى گه وده به پیغه مبه ره که یی ﴿١٨﴾ فهرموویه تی : «إِنَّ الَّذِي فَرَضَ عَلَيْكَ الْقُرْآنَ لَرَأٰكَ إِلَىٰ مَعَادٍ» ﴿١٨﴾ [النجم] .

واته : به پراستی شه وخوایه ی که قورنای دابه زاندووه بۆت و پئویستی کړدووه له سه رت بیگه یه نیت ده تگپښته وه بۆ پوڙى دواى .

^(١٣) رواه البخاري ومسلم ، واللفظ لمسلم ، كتاب الحجة وصفة نعيمها وأهلها ، باب فناء الدنيا ،

دووهم : باوه‌پوون به لیپرسینه‌وه و پاداشت وه‌رگرتنه‌وه (الإيمان بالحساب والجزاء) : به‌نده لیپرسینه‌وه‌ی له‌گه‌لدا ده‌کریت له‌سه‌ر کرده‌وه‌کانی و پاداشتی ده‌دریته‌وه له‌سه‌ری ، وه‌ قورئان و سوفنه‌ت و کۆپا و به‌کده‌نگی (إجماع) موسلمانان به‌لگه‌ن له‌سه‌ر ئه‌مه .

خوای‌گه‌وره‌ه‌رموویه‌تی : ﴿إِنَّ إِلَيْنَا إِيَابَهُمْ ﴿١٥﴾ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا حِسَابَهُمْ ﴿١٦﴾﴾ [الغاشية] .

واته : به‌پاستی‌گه‌پانه‌وه‌یان بۆ لای ئیمه ﴿١٥﴾ پاشان به‌پاستی لیپرسینه‌وه‌شیان له‌سه‌ر ئیمه‌یه .

وه‌ خوای‌گه‌وره‌ه‌رموویه‌تی : ﴿مَنْ جَاءَ بِالْحَسَنَةِ فَلَهُ عَشْرُ أَمْثَالِهَا وَمَنْ جَاءَ بِالسَّيِّئَةِ فَلَا يُجْزَى إِلَّا مِثْلَهَا وَهُمْ لَا يُظْلَمُونَ ﴿١٧﴾﴾ [الانعام] .

واته : هه‌ر كه‌سێك چا‌كه‌یه‌ك بێنیت ئه‌وه (١٠) ده‌ ئه‌وه‌نده پاداشتی بۆ هه‌یه ، وه‌ هه‌ر كه‌سێك خراپه‌یه‌ك بێنیت ئه‌وه پاداشت نادریته‌وه ئیلا وه‌كو خۆی نه‌بیت و سته‌میشیان لێناكریت .

وه‌ه‌رموویه‌تی : ﴿وَنَضَعُ الْمَوَازِينَ الْقِسْطَ لِيَوْمِ الْقِيَمَةِ فَلَا تُظْلَمُ نَفْسٌ شَيْئًا وَإِنْ كَانَ مِثْقَالَ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ أَتَيْنَا بِهَا وَكَفَى بِنَا حَاسِبِينَ ﴿١٧﴾﴾ [الانباء] .

واته : ئیمه‌ ته‌رازووه‌کانی دادپه‌روه‌ری داده‌نه‌ین بۆ پۆژی هه‌ستانه‌وه (قیامه‌ت) جا هه‌چ سته‌م ناكریت له‌ هه‌چ كه‌سێك ، وه‌ ئه‌گه‌ر به‌ ئه‌ندازه‌ی كیشی ده‌نكه‌ خه‌رته‌له‌یه‌كیش بێت ده‌یه‌ینین بۆ ئه‌وه‌ی پاداشتی خاوه‌نه‌كه‌ی پێی بدریته‌وه ، وه‌ به‌سه‌ كه‌وا ئیمه‌ کرده‌وه‌ی به‌نده‌كان بژمیرین و لیپرسینه‌وه‌یان له‌گه‌لدا بکه‌ین .

وه‌ له (ابن عمر) وه‌وه (رضی الله‌ عنهما) پیغه‌مبه‌ر (ﷺ) ه‌رموویه‌تی : ﴿إِنَّ اللَّهَ

يُذْنِي الْمُؤْمِنَ فَيَضَعُ عَلَيْهِ كَفَّهُ — أَيْ سِتْرَهُ — وَيَسْتَرُّهُ ، فَيَقُولُ : أَتَعْرِفُ ذَنْبَ كَذَا ؟ أَتَعْرِفُ ذَنْبَ كَذَا ؟ فَيَقُولُ : نَعَمْ أَيْ رَبِّ ، حَتَّى إِذَا قَرَّرَهُ بِذُنُوبِهِ وَرَأَى فِي نَفْسِهِ أَنَّهُ هَلَكَ ، قَالَ : سَتَرْتُهَا عَلَيْكَ فِي الدُّنْيَا ، وَأَنَا أَغْفِرُهَا لَكَ الْيَوْمَ ، فَيُعْطَى كِتَابَ حَسَنَاتِهِ ، وَأَمَّا الْكُفَّارُ وَالْمُنَافِقُونَ فَيُنَادَى بِهِمْ عَلَى رُءُوسِ الْخَلَائِقِ : هَؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى رَبِّهِمْ ، أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ»^(١٤) .

واته : به پاستی خوا باوه پدار نزیك ده گاته وه نه دجا به پاراستنی ده گریته وه و ده بیوشیت ، نه دجا پی دی ده فهرمویت : نایا فلانه تاوان ده زانیت ؟ نایا فیساره تاوان ده زانیت ؟ نه ویش ده لیت : به لئی نه ی په روه ردگار ، هه تاوه کو دانی پیده نیت به تاوانه کانیدا ووا ده بینیت که وایا چووه ، خوا ده فهرمویت : من له دونیادا تاوانه کاتم پوخی له سهرت ، وه من نه مړو لیبان خورده به لیت ، نه دجا کتیبی چاکه کانی پی ده دریت .

به لام بن باوه پ و دوپوهه کان نه و بانگ ده کریڼ له پیش چاوی هه موو بوونه وهدا و پبیان ده وتریت : نه مانه نه وانن که وا درویان کرد له سهر خوا ، له عنه تی خوا له سهر سته مکاران بیت .

وه پیغه مبر (ﷺ) فهرموویه تی : «إِنَّ اللَّهَ كَتَبَ الْحَسَنَاتِ وَالسَّيِّئَاتِ ، ثُمَّ بَيَّنَ ذَلِكَ : فَمَنْ هَمَّ بِحَسَنَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللَّهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً ، وَإِنْ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ عَشْرَ حَسَنَاتٍ إِلَى سَبْعِمِائَةٍ ضِعْفٍ إِلَى أَضْعَافٍ كَثِيرَةٍ ، وَمَنْ هَمَّ بِسَيِّئَةٍ فَلَمْ يَعْمَلْهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ عِنْدَهُ حَسَنَةً كَامِلَةً ، وَإِنْ هَمَّ بِهَا فَعَمِلَهَا كَتَبَهَا اللَّهُ لَهُ سَيِّئَةٌ وَاحِدَةٌ»^(١٥) .

^(١٤) رواه البخاري ، كتاب السطالم ، باب قول الله تعالى : (أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ) ، رقم : (٢٣٠٩) .

^(١٥) رواه البخاري ، كتاب الرقاق ، باب من هم بحسنة أو سيئة ، رقم : (٦١٢٦) ، ورواه مسلم ، كتاب الإيمان ،

باب إذا هم العبد بحسنة كتب و إذا هم بسيئة لم تكتب رقم : (٣٣٥) .

وا ته : به پراستی خوا چا که کان و خراپه کانی نووسیوه ، نه نجا روونیشی کردووه ته وه : جا هر که سیټک نیازی کردنی چا که یهک هات به دلیدا و نه یکرد نه وا خوا لای خوی یهک چا که ی ته واوی بۆ ده نووسیټ ، وه نه گهر نیازی کردنی چا که یهک هات به دلیدا و کردی نه وا خوا لای خوی بۆی ده نووسیټ به (١٠) چا که تا (٧٠٠) هه وسه د نه وه ننده تا نه وه ننده ی زۆر تریش ، وه هر که سیټک نیازی کردنی خراپه یهک هات به دلیدا و نه یکرد نه وا خوا لای خوی یهک چا که ی ته واوی بۆ ده نووسیټ ، وه نه گهر نیازی کردنی خراپه یهک هات به دلیدا و کردی نه وا خوا یهک خراپه ی بۆ ده نووسیټ .

وه هه موو موسلمانان کړپا و یه کده نگن له سهر سه لماندنې لیټر سینه وه و پاداشت وهرگرتنه وه له سهر کرده وه کان ، وه نه وه یش داخوازیکاری دانایه تی به ، چونکه خوا ی گه وړه کتیبه کانی دابه زاندووه و پیغه مبه رانی ناردووه و پیویستی شی کردووه له سهر بنده کان که وا نه وه وهریگرن که پیی هاتوون و کرده وهش بکن به وهی که پیویسته کرده وهی پی بکریټ لسی ، وه خوا پیویستی کردووه کوشتار بکریټ له گه ل نه وانه دا که به ره لستی لی ده کن و خوینیان و مندالیان و ئافره تانیان و سامانیان هه لال کردووه ، جا نه گهر لیټر سینه وه و پاداشت وهرگرتنه وه نه بوو بوایه ت نه وا نه مانه به شیټک ده بوون له کاری بی سوود و بی نه نجام که په روه ردگاری دانای لی به دوور و پاک پاده گیریټ ، وه خوا ی گه وړه ئامازه ی کردووه بۆ نه مه به فرمایشی :

﴿ فَلَنَسْأَلَنَّ الَّذِينَ أُرْسِلَ إِلَيْهِمْ وَلَنَسْأَلَنَّ الْمُرْسَلِينَ ﴿٦﴾ فَلَنَقْصُنَّ عَنْهُمْ بَعْضَ

وَمَا كُنَّا غَائِبِينَ ﴿٧﴾ [الاعراف] .

واته : به دلتیای پرسپار ده کهین له وانهی پیغه مبهریان بۆ نیردراوه
سه بارهت به وه لامدانه وهیان بۆیان و پرسپاریش ده کهین له پیغه مبهریان
سه بارهت به وهی که گه یاندوو یانه ﴿٧﴾ به دلتیای به زانسته وه بۆیان
ده گپینه وه که چیان کردوه ، وه نیمه نادیار و بی ناگا نه بووین لییان .

بواوی سه تیهه : باوه پپوون به به ههشت و ناگری دۆزهخ و به وهش کهوا
ههردووکیان ده رنه نجامی هه تاهه تایین بۆ دروستکراوه کان .

به ههشت مالی خوشگوزرانی به که خوی گه وره نامادهی کردوه بۆ
باوه پرداره خۆپاریزو له خوا ترسه کان ، نه وانهی که باوه پیان هیناوه
به وهی که خوا پتویستی کردوه له سهریان باوه پی پت بهینریت و ههستان
به گوئی پرایه لی خوا و پیغه مبه ره کهی ، به پاکی په رستنیان کردوه بۆ خوا
و شوینی پیغه مبه ره کهی که وتوون .

به ههشت له جۆره ها خوشگوزرانی تیدایه نه وهی که : «مَا لَا عَيْنَ رَأَتْ
، وَلَا أُذُنَ سَمِعَتْ ، وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ»^(١٦) .

واته : نه چاو بینویه تی ، و نه گوئی بیستویه تی ، و نه به خه یالیش
هاتوه به سه ر دلی مرقدا .

خوی گه وره هه رمویه تی : ﴿إِنَّ الَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ أُولَٰئِكَ هُمُ
خَيْرُ الْبَرِيَّةِ﴾ ﴿٧﴾ جَزَاؤُهُمْ عِنْدَ رَبِّهِمْ جَنَّاتٌ عَدْنٍ تَجْرِي مِنْ تَحْتِهَا الْأَنْهَارُ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا
رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ وَرَضُوا عَنْهُ ذَلِكَ لِمَنْ خَشِيَ رَبَّهُ ﴿٨﴾ [البیة] .

واته : به پاستی نه وانهی کهوا باوه پیان هیناوه و کرده وهی چاکه یان
کردوه نا نه وانه باشتیرینی دروستکراوه کانن ﴿٧﴾ پاداشتیان لای

^(١٦) رواه البخاري ، كتاب بدء الخليقة ، باب ما جاء في وصف الجنة وأهلها مخلوقة ، ، رقم : (٣٠٧٢) .

په روږدگاريان باخانيكي هه تاهه تايبېه كه پوږباريان به ژيړدا تيده په پښت و به هه تاهه تايبې تيدا ده ميننه وه ، ، نه وانه خوا لتيان پازې بووه و نه وانش له و پازې بوون ، نه و پاداشته بې نه وانه يه كه له په روږدگاريان ده ترسن .

وه فرمويي ته : ﴿ فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ ﴾ [الحده] .

واته : هيچ كه سيك نازانيت چي هه لگيړاوه بې به هه شتبه كان له وه ي كه چاو توږه ي پې ده گړيت له پاداشتي نه و كرده وانه ي كه ده يانكردن .
به لام ناگري ډوزه خ : بريتي به له مالي سزا كه خوي گه وړه ناماده ي كړدوه بې بې باوه په ستمكاره كان ، نه وانه ي كه بې باوه پ بوون به خوا و سه رپېچي پيغه مبه ره كانيان كړدوه .

ډوزه خ له جوړه ها سزا و ټوله ي تيدا به نه وه ي كه نه هاتوه به سه ر هيچ بېر و ډليكا ، خوي گه وړه فرمويي ته : ﴿ وَأَنْقُضُوا النَّارَ الَّتِي أُعِدَّتْ لِلْكَافِرِينَ ﴾ [آل عمران] .

واته : خو پاريزي بكن له و ناگري كه ناماده كراوه بې بې باوه په كان .
وه فرمويي ته : ﴿ وَقُلِ الْحَقُّ مِن رَّبِّكَ فَمَن شَاءَ فَلْيُؤْمِن وَمَن شَاءَ فَلْيُكْفُرْ إِنَّا أَعْتَدْنَا لِلظَّالِمِينَ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا وَإِن يَسْتَغِيثُوا يُغَاثُوا بِمَاءٍ كَالْمُهْلِ يَشْوِي الْوُجُوهُ بِئْسَ الشَّرَابُ وَسَاءَتْ مُرْتَفَقًا ﴾ [الکهف] .

واته : نه ي پيغه مبه ر بلې به خه لکي : نه مه ي كه پيتاني پاده گه يه نم پاسته و لای په روږدگاران نه وه هيناومه ، جا هر كه سيك ده يه ويټ باوه پ بينيت با باوه پ بينيت وه هر كه سيکيش ده يه ويټ باوه پ نه هينيت با باوه پ

نه مینیت ، به پاستی نیمه ناگریکمان ناماده کردوه بۆ سته مکاران که وا چوارده وری داوون به پهرینه کانی و ناتوانن لسی دهریاز بین ، وه نه گهر داوای ناویش بکه نهوا ناویکیان پی ده دریت وه کو قورقوشمی توواوه وایه که وا پوومه ته کان ده برزینیت ، نه مه خراپترین خواردنه وهیه و دۆزه خیش خراپترین جی و شوینه بۆ هاوپی یه تی .

وه فهرموویه تی : ﴿إِنَّ اللَّهَ لَمَنَّ الْكَافِرِينَ وَأَعَدَّ لَهُمْ سَعِيرًا ۝۱۱ خَالِدِينَ فِيهَا أَبَدًا لَا يَجِدُونَ وِلِيًّا وَلَا نَصِيرًا ۝۱۲﴾ يَوْمَ تَقْلَبُ وُجُوهُهُمْ فِي النَّارِ يَقُولُونَ يَأْتِنَنَا أَطْمَنَا اللَّهُ وَأَطْمَنَا الرَّسُولَ ﴿۱۳﴾ [الأحزاب] .

واته : به پاستی خوا نه فره تی کردوه له بی باوه په کان و دۆزه خی گرتیبه ردراوی بۆ ناماده کردوون ﴿۱۱﴾ به هه تاهه تایی تئیدا ده میننه وه و هیچ دۆست و پشتیوانیکیشیان نی یه تکایه کیان بۆ بکات ﴿۱۲﴾ پۆرتیکه که وا پوومه تیان هه لده گه پیتته وه له نیو ناگردا و ده لئین : خۆزگایه گوی پاپه لی خوا و گوی پاپه لی پیغه مبه رمان بکردایه ت .

* وه بلوه بیوون به پۆزی دواپی چه نندین به ره می گه و ده ی هه یه ، له وانه : یه کهم : هه زکردن له نه نجامدانی چاکه و سووریوون له سه ری به ئومیدی پاداشتی نه و پۆزه .

دووهم : ترسان له نه نجامدانی خراپه و پازی بیوون پی ی له ترسی سزای نه و پۆزه .

سێیهم : دلته وایی کردنی باوه پدار سه باره ت به وه ی که له دهستی ده رده چیت له دنیادا به وه ی که ئومیدی پی ی هه یه له خۆشگوزرانی دواپۆژ و پاداشته کانی .

* وه بڼ باو وړه كان نكولې (نينكارې) زيندوو بوونه ووي دواي مردنيان
كردووه ، بڼوونيان وايه كه وا نه مه مه حاله .

نم بڼوونهش پوچه له ، شرع و ه ست و عه قل به لگن له سر
پوچه ليه تيبه كي .

به لگي شرع : خواي گه وړه فهرموويه تي : ﴿رَمَعَمَ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ لَنْ يُبْعَثُوا قُلْ

بَلْ رَوْيَ لُبُثُ شَيْءٍ لَّنُبْعَثَ بِمَا عَمِلْتُمْ وَذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٧﴾ [التغابن] .

واته : بڼ باو وړه كان بڼوونيان وايه كه وا زيندوو ناكړينه وه ، توش بلې :
به لې سويند به په وړه دگارم به دلنيايي زيندوو ده كړينه وه نه نجا ه والي
كرده وه كانيشتان پښ ده دريت ، وه نه ودهش لاي خوا ناسانه .

وه ه موو كتيبه ناسمانييه كان پي كه اتون له سر ه بووني زيندوو
بوونه وه له دواي مردن .

وه به لگي ه ست : نه و په كه خوا له م دونيابه دا زيندوو كړنه ووي
مردووي پيشاني بهنده كاني داوه ، وه له سوره تي (البقرة) دا پينج نمونه
ه په له سر نه مه ، كه بریتين له مانه :

نمونه يه كه م : گلي پيغه مبه ر (موسي) كاتيك كه پتيان وت : ﴿لَنْ

تُؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ رَأَىٰ اللَّهُ جَهَنَّمَ ۖ﴾ [البقرة] .

واته : نيمه باو وړت پښ ناهيتين تاو و كو به ناشكرا خوا نه بينين .

دواي نه وه خواي گه وړه مراندياني پاشان زيندوويي كړنه وه ، وه
سه باره ت به مه خواي گه وړه به (نه وه كاني نيسرائيل) ده فهرمويت : ﴿وَإِذْ

قُلْتُمْ يَمْوَسَىٰ لَنْ تُؤْمِنَ لَكَ حَتَّىٰ رَأَىٰ اللَّهُ جَهَنَّمَ فَأَخَذَتْكُمُ الصَّاعِقَةُ وَأَنْتُمْ نَظَرُونَ ۖ ثُمَّ

بَعَثْنَاكُمْ مِنْ بَعْدِ مَوْتِكُمْ لَعَلَّكُمْ تَشْكُرُونَ ﴿٨﴾ [البقرة] .

واته : وه نئوه وبتان ئه‌ی (موسی) ئیمه باوه‌رت پی‌ناهیین تاوه‌کو به
 ناشکرا خوا نه‌بینن ، بۆیه هه‌وره‌تریشقه له‌ناوتانی برد و ئیوه‌یش سه‌یرتان
 ده‌کرد ﴿٧٥﴾ نه‌جا دوا‌ی مردنتان زیندووتانمان کردوه بۆ ئه‌وه‌ی سوپاس و
 شوکری خوا بکه‌ن .

نهمونه‌ی دوهم : له‌ چیرۆکی ئه‌و کوژراوه‌ی که‌وا (نه‌وه‌کانی
 ئیسرائیل) ناکۆکی که‌وته به‌ینیانه‌وه‌ تێیدا ، بۆیه خوا‌ی گه‌وره‌ فه‌رمانی
 پی‌کردن که‌وا مانگابه‌ک سه‌ریبهن و نه‌جا به‌ هه‌ندیکی بده‌ن لێ ، بۆ
 ئه‌وه‌ی هه‌والیان بداتن به‌و که‌سه‌ی که‌ کوشتویه‌تی ، وه‌ سه‌باره‌ت به‌مه
 خوا‌ی گه‌وره‌ ده‌فه‌رمو‌یت : ﴿وَإِذْ قُلْتُمْ نَفْسًا فَاذْرَءْ ثُمَّ فِيهَا وَاللَّهُ خُرِجْ مَا كُنْتُمْ
 تَكْتُمُونَ ﴿٧٦﴾ فَقُلْنَا اضْرِبُوهُ بِبَعْضِهَا كَذَلِكَ يُعَذِّبُ اللَّهُ الْمُؤْمِنَ وَيُرِيكُمْ ءَايَتِهِ لَعَلَّكُمْ
 تَعْقِلُونَ ﴿٧٧﴾﴾ [البقرة] .

واته : وه نئوه که‌سه‌یکتان کوشت و که‌وته گومانه‌وه‌ تێیدا ، وه‌ خوا
 ئه‌وه‌ ده‌ریبنیت که‌وا نئوه‌ ده‌یشارنه‌وه‌ ﴿٧٦﴾ بۆیه فه‌رموومان : به‌ هه‌ندیکی
 بده‌ن لێ ، ئا به‌و شیوه‌یه‌ خوا مردوو زیندوو ده‌کاته‌وه‌ و نیشانه‌کانی
 توانای خۆیتان پیشان ده‌دات بۆ ئه‌وه‌ی بیر بکه‌نه‌وه‌ و ژیر بین .

نهمونه‌ی سه‌یهم : له‌ چیرۆکی ئه‌و خه‌لکانه‌ی که‌وا به‌ هه‌زاران که‌س له‌
 ولاتی خۆیان ده‌رچوون به‌ مه‌به‌ستی پا‌کردن له‌ مردن ، که‌ چی خوا‌ی
 گه‌وره‌ مراندیانی ، پاشان زیندووی کردنه‌وه‌ ، وه‌ سه‌باره‌ت به‌مه‌ خوا‌ی
 گه‌وره‌ ده‌فه‌رمو‌یت : ﴿أَلَمْ تَرَ إِلَى الَّذِينَ خَرَجُوا مِن دِيَارِهِمْ وَهُمْ أُلُوفٌ حَذَرَ
 الْمَوْتِ فَقَالَ لَهُمُ اللَّهُ مُوتُوا ثُمَّ أَحْيَاهُمْ إِنَّ اللَّهَ لَذُو فَضْلٍ عَلَى النَّاسِ وَلَٰكِنَّ أَكْثَرَ

النَّاسِ لَا يَشْكُرُونَ ﴿١٢٣﴾ [الغرة].

واته : نایا ناپوانیت بڼه وانهی که به هه زاران له ولاتی خوځیان
دهرچوون له ترسی مردندا وخوا پټیانی فهرموو : بمرن نه نجا زیندوی
کړنه وه ، به پاستی خوا چاکه ی زږده به سر خه لکه وه به لام زږبه ی
خه لکی سوپاس و شوکری ناکه ن .

نمونې چواره هم : له چیروکی نه و که سه ی که تیږه پ بوو به لای
گونډیکي چول و ویرانی مردودا و به دووی دانا که و خوی گه وره
زیندوی بکاته وه ، بویه خوی گه وره نه و که سه ی (۱۰۰) سه د سال مراند و
پاشان زیندوی کړده وه ، وه سه باره ت به مه خوی گه وره ده فهرمویت : ﴿أَوْ
كَأَلَدَىٰ مَرٍّ عَلَىٰ قَرِينَةٍ وَهِيَ خَاوِيَةٌ عَلَىٰ عُرُوشِهَا قَالَ أَنَّىٰ يُعْجِبُ هَٰذَا ۖ اللَّهُ بَعْدَ مَوْتِهَا فَأَمَاتَهُ
اللَّهُ مِائَةَ عَامٍ ثُمَّ بَعَثَهُ قَالَ كَمْ لَبِثْتَ قَالَ لَبِثْتُ يَوْمًا أَوْ بَعْضَ يَوْمٍ قَالَ بَلْ لَبِثْتَ
مِائَةَ عَامٍ فَانْظُرْ إِلَىٰ طَعَامِكَ وَشَرَابِكَ لَمْ يَتَسَنَّهْ وَانْظُرْ إِلَىٰ حِمَارِكَ وَلِنَجْعَلَكَ
آيَةً لِلنَّاسِ ۖ وَانْظُرْ إِلَىٰ الظَّالِمِ ۖ كَيْفَ نُدْخِلُهَا ثُمَّ نَخْسُوهَا لِحَمَوٰٓءٍ
فَلَمَّا تَبَيَّنَ لَهُ قَالَ أَعْلَمُ أَنَّ اللَّهَ عَلَىٰ كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ ﴿١٢٤﴾ [الغرة].

واته : یان وه کو نه وه ی که تیږه پ بوو به لای گونډیکدا که چول و ویران
بوو بوو به سر به کدا و وتی : چوون خوا نه مه زیندو ده کاته وه له دوی
مردنی ؟ بویه خوا (۱۰۰) سه د سال مراند و پاشان زیندوی کړده وه ، پتی
فهرموو : چه ندیک مایته وه ؟ وتی : پوڅیک یان هه ندی له پوڅیک ماومه ته وه ،
فهرمووی : به لکو (۱۰۰) سه د سال ماویته ته وه بهرانه بڼه خواردن و
خواردنه وه که ت هیچ گورپانیکي به سر دا نه هاتووه ، وه بهرانه بڼه

گوئدریزه که ت ببینه چون خوا زیندووی ده کاته وه ، بۆ نه وه ی تو بکهین به نیشانه و به لگه یه که له سه ر زیندوو بوونه وه ، وه بپوانه بۆ ئیسقانه کان چون به رزیان ده کهینه وه و یه کیان ده خهین و نه نجا گوشتی به به ردا ده کهین ، جا کاتیک نه مه ی بۆ روون به وه وه و توانای خوای بۆ ده رکوت وتی : ده زانم به پراستی خوا توانای به سه ر هه موو شتی کدا هه یه .

نموونه ١١ پینجه م : له چیرۆکی پیغه مبه ر (إبراهیم الخلیل) دا ، له کاتیکدا که داوا ده کات له خوای گه وه که وا پێشانی بدات چون مردوو زیندوو ده کاته وه ، بۆیه خوای گه وه فه رمانی پێ ده کات به سه ر پێنی چوار بالنده و نه نجا به ش به شیان بکاته وه و په رته وازه یان بکات به سه ر شاخه کانی ده روو به ریدا ، پاشان بانگیان بکات ، نه نجا هه موو به شه کان یه که ده گر نه وه و به په له دین بۆ لای (إبراهیم) ، وه سه باره ت به مه خوای گه وه ده فه رمویت : ﴿وَإِذْ قَالَ إِبْرَاهِيمُ رَبِّ ارْنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَىٰ قَالَ أُولَٰئِمُتُؤِمِّنٌ قَالَ بَلَىٰ وَلَٰكِن لِّیَطْمِئِنَّ قُلُوبُکُمْ قَالَ فَخُذْ أَرْبَعَةً مِّنَ الطَّيْرِ فَصُرْهُنَّ إِلَیْکَ ثُمَّ اجْعَلْ عَلَىٰ کُلِّ جَبَلٍ مِّنْهُنَّ جُزْءًا ثُمَّ ادْعُهُنَّ یَا تَیْنُکَ سَعِیًّا وَاعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ عَزِیزٌ حَکِیمٌ ﴿١٠١﴾﴾ [البقرة] .

واته : وه (إبراهیم) وتی : په ره ردگارم پێشانم بده چون مردوو زیندوو ده که یته وه ، فه رمووی : باشه ئایا تو باوه رت نه هیناوه ؟ وتی : به ئێ به لام بۆ نه وه ی دلم ئارام بگریت ، فه رمووی : چوار بالنده بیه سه ریانبیره و پارچه پارچه یان بکه و نه نجا له سه ره ر شاخیک به شیکانی لێ دابنێ پاشان بانگیان بکه به په له دین بۆ لات ، وه بزانه که وا به پراستی خوا به ده سه لات و دانا به .

ئه مانه چهند نمونه یه کی ههستێکراو بوون که پووین دابوو له واقعدا .
 هه مووین به لگه ن له سه ر نه وه ی که زیندوو کردنه وه ی مردووان شتی که
 ده شیت پوویدات و مه حال نی یه .

وه له پیشه وه ئامازه کرا بۆ نه وه ی که خوای گه وره کردبووی به
 به شیک له نیشانه کانی (موعجیزه کانی) پیغه مبه ر (عبسی بن مریم) له زیندوو
 کردنه وه ی مردووان و ده ره یانیا ن له گه ره کانیان به مۆله تی (ئیزنی) خوای
 گه وره .

به لام به لگه ی عه قل له سه ر هه بوونی زیندوو بوونه وه له دوا ی مردن :
 نه وا له دوو پوهه وه یه :

یه که هینیان : به پاستی خوای گه وره دروستکاری ئاسمانه کان و
 زه وی و نه وه شی که له نیوانیاندایه ، دروستکاریانه له سه ره تاوه ، وه به
 توانایه به سه ر سه ره تای دروست کردنی دروستکراودا ، بێ ده سه لات نی یه
 به سه ر گێرانه وه ی ، خوای گه وره فه رموویه تی : ﴿وَهُوَ الَّذِي يَبْدَأُ الْخَلْقَ ثُمَّ
 يُعِيدُهُ وَهُوَ أَهْوَبُ عَلَيْهِ﴾ (٢٧) [الروم] .

واته : خوا نه وه یه که سه ره تا دروستکراوی دروست کردوو ه پاشان له
 دوا ی مردنی ده یگێرێته وه ، نه وه یش (واته : گێرانه وه له سه ره تای دروست
 کردن) ئاسان تره له سه ری .

وه فه رموویه تی : ﴿كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعْدًا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا
 فَاعِلِينَ﴾ (١٠٤) [الانبیاء] .

واته : هه ره وکو چۆن سه ره تا و یه که م جار دروستمان کردن ئاوه هایش
 ده یا نگێرینه وه ، به ئینیکه به سه رمانه وه به پاستی ئیمه جی به جی ده که ین .

وه خوای گه وره فه رمانی کردووه به وه لامدانه وهی نه و که سهی که وا
 نکولی کرد له زیندوو کردنه وهی ئیسقانی پزاو و فه رموویه تی : ﴿قُلْ يُحْيِيهَا
 الَّذِي أَنشَأَهَا أَوَّلَ مَرَّةٍ وَهُوَ بِكُلِّ خَلْقٍ عَلِيمٌ﴾ [۷۹] .

واته : بلی نه و که سه زیندووی ده کاته وه که وا به که م جار دروستی
 کردووه ، وه نه ویش زانایه به هه موو شتی که .

«ووه عیان» : به راستی زهوی مردوو و خاموش و وشکه ، هیچ دره ختی
 سه وزی تیدا نی یه ، نه جا باران ده باریت به سه ریدا و له دوا ی نه وه
 ده جوولیت به و پوهه کانه ی ناوی و سه وز و زیندوو ده بیته وه ، له هه موو
 جوړه پوهه و که و دره ختی که گه شاهه و سه رنچراکیشی تیدا ده بیت ، جا نه و
 که سهی که به توانایه به سه ر زیندوو کردنه وهی زه ویدا له دوا ی مردنی
 (خاموش و وشک بوونی) ، به توانایشه به سه ر زیندوو کردنه وهی مردواندا ،
 خوای گه وره فه رموویه تی : ﴿وَمِنْ آيَاتِهِ أَنْكَ تَرَى الْأَرْضَ خَاشِعَةً فَإِذَا أَنزَلْنَا
 عَلَيْهَا الْمَاءَ اهْتَزَّتْ وَرَبَتْ إِنَّ الَّذِي أَحْيَاهَا لُمُحْيِي الْمَوْتِ إِنَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ﴾ [۸۰]
 [نملک] .

واته : له نیشانه کانی توانا و ده سه لاتی خوا نه وه یه که تو زهوی
 ده ببینیت خاموشه و هیچ پوهه کی تیدا نی یه وه نه گه ر ناومان دابارنده
 سه ری ده جوولیت به و پوهه کانه ی ناوی و سه وز ده بیته وه و گه شه ده کات ،
 به راستی نه و که سهی زهوی زیندوو کرده وه به پوهاندنه وهی پوهه که کان
 به دلنیایی مردوو ه کانی ش زیندوو ده کاته وه ، به راستی نه و خواجه توانای
 به سه ر هه موو شتی که ده یه .

وه خوای گه وره فهرموویه تی : ﴿وَزَلْنَا مِنَ السَّمَاءِ مَاءً مُبَارَكًا فَأَنْبَتْنَا بِهِ جَنَّاتٍ وَحَبَّ الْحَصِيدِ ۝ وَالنَّخْلَ بَاسِقَاتٍ لِّمَا طَلَعَ نَضِيدٌ ۝ رِزْقًا لِلْعِبَادِ وَأَحْيَيْنَا بِهِ بَلْدَةً مَّيْتًا كَذَلِكَ الْفُرُوجُ ۝﴾ [سوره ق].

واته : نئیمه له ئاسمانه وه ئاوی به پیژ و موباره کمان دابه زاندووه ئه بجا چه ندین باخ و تقوی دروینه کراومان پیرواندووه ۝ وه داره خوورمای به رزی پیرواندووه که به روبومی کوکراوه ی هیه ۝ هه موو نه وانه پهلزین بق به نده کان ، وه به و ئاوه داباریوه ولاتی مردوومان زیندوو کردووه ته وه ، به و شیوه یه ش ئیوه ده مینینه دهره وه له گرده کانتان .

* وه باوه ربوون به هه موو نه وانه ش که له پاش مردنه وه رووده ده ن ده درینه پال باوه ربوون به پۆزی دواپی ، وه کر :

(أ) باوهربوون به تافیکردنه وی ناو گۆر : که بریتییه له پرسیار کردن له مردوو دوا ی ناشتنی سه باره ت به پهروه ردگاری و ئاینه که ی و پیغه مبه ره که ی ، جا خوای گه وره نه وانه ی که باوه رپیان هیناوه جیگیر و دامه زراو ده کات له سه ر وته ی جیگیر ، بۆیه ده لئیت : پهروه ردگام (الله) یه و ئیسلام ئاینمه و (مُحَمَّد ﷺ) پیغه مبه رمه ، وه خوا سته مکاران گومرا ده کات بۆیه بن باوه ر ده لئیت : چی چی نازانم ، وه دوو پوو یان گومانکاریش ده لئیت : نازانم ده مبیست خه لکی شتیکیان ده وت منیش ده موت * .

* بق زانیاری زیاتر سه باره ت به م بابته : بهوانه پاشکری کتیی : (سین بنچینه که ی بیروباوه ر به لکه کانیان) به ناو نیشانی : (فه رموده که ی (الراء بن عازب ؓ) سه باره ت به سین پرسیاره که ی ناو گۆر) لاپه ره : (۴۳ - ۵۶) له ناماده کردن وه رگرتانی : (محمد عبد الرحمن لطیف) .

(ب) باومړيوون به سزا و خوشی گڼوړ : که و سزای گڼوړ بڼ سته مکاران

ده بیت له دوو پووان و بڼ باوه پان ، خوی گه وړه فرمویو ته : ﴿وَلَوْ تَرَىٰ
إِذِ الظَّالِمُونَ فِي غَمَرَاتِ الْمَوْتِ وَالْمَلَائِكَةُ بَاسِطُوا أَيْدِيهِمْ أَخْرِجُوا أَنْفُسَكُمُ
الْيَوْمَ تُجْرَزُونَ عَذَابُ الْهُونِ بِمَا كُنْتُمْ تَقُولُونَ عَلَى اللَّهِ غَيْرَ الْحَقِّ وَكُنْتُمْ عَنْ آيَاتِهِ
تَسْتَكْبِرُونَ﴾ [الأنعام] .

واټه : وه نه گه ر بېښت له کاتیکدا که سته مکاره کان له ناږه ته و
ناهه موار به کانی سه ره مه رگدان و فریشته کان باله کانیان پاخستوه بڼ
لیدانیان تاوه کو گیانیان بیته دهره وه و پېیان ده لښ : گیانتان به پتنه
دهره وه ، نه مړې پاداشت ده درینه وه به سزای پرسواکار له به رامبه رنه و درې
و ناږاستیانه ی که له سر خوا ده تانوتن ، وه نیوه خوتان له وه به گه وړه تر
ده زانی که و ملک چ و پابه ند ببویان بڼ نایه ته کانی خوا .

وه خوی گه وړه سه باره ت به (شوینکه وتوانی فیرع و ن / آل فرعون)
فرمویو ته : ﴿الْأَنَارُ يُعْرَضُونَ عَلَيْهَا غُدُوًّا وَعَشِيًّا وَيَوْمَ تَقُومُ السَّاعَةُ أَدْخِلُوا آلَ
فِرْعَوْنَ أَشَدَّ الْعَذَابِ﴾ [عمر] .

واټه : خراپترین سزا که (شوینکه وتوانی فیرع و ن) توشی ده بن
بریتیه به ناگری دوزه خ که به یانیان و نیواران له نیو گڼوړه کانیاندا نمایش
ده کرین بڼی و پوچه کانیانی پڼ سزا ده دریت ، وه له پوړی قیامه تیشدا خوا
ده فرمویت : (شوینکه وتوانی فیرع و ن) بخنه نیو تووند ترین سزاوه * .

* قال ابن کثیر : (هذه الآية أصل كبير في استدلال أهل السنة على عذاب البرزخ في القبور) .

واټه : نه م نایه ته بنه مایه کی گه وړه به له به لکه متناوه ی نه ملی سوتنه دا له سر سه لماندنې
سزای به رزه خ له نیو گڼوړدا .

وه له (صحيح مسلم) دا له فرموده ی (زيد بن ثابت) دوه (ﷺ) له پیغهمبره وه (ﷺ) فرموده ی : «فَلَوْلَا أَنْ لَا تَدْفَنُوا لَدَعَوْتُ اللَّهَ أَنْ يُسَمِعَكُمْ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ الَّذِي أَسْمَعُ مِنْهُ ، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَيْنَا بَوَّحِهِ فَقَالَ : تَعَوُّذُوا بِاللَّهِ مِنْ عَذَابِ النَّارِ ، قَالُوا : نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ عَذَابِ النَّارِ ، فَقَالَ : تَعَوُّذُوا بِاللَّهِ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ ، قَالُوا : نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ ، قَالَ : تَعَوُّذُوا بِاللَّهِ مِنَ الْفِتَنِ مَا ظَهَرَ مِنْهَا وَمَا بَطَنَ ، قَالُوا : نَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ فِتْنَةِ الدَّجَالِ»^(۱۷).

واته : نه گەر له بهر نه وه نه بیت نیوه مردو نه نیژن نه وا له خوا ده پارپامه وه و داوام لری ده کرد که وا نه وه ی من ده بیستم له سزای گور

^(۱۷) رواه مسلم ، كتاب السنة وصفة نعيمها وأهلها ، باب عرض مقعد السميت من السنة أو النار عليه وإثبات عذاب القبر والتعوذ منه ، رقم : (٧١٤٢) .

* وه بقی تیگه یشتنی زیاتره وی وتنی نه فرموده یه باس ده که یی که له سه ره تایی فرموده که دا روون کر لوه توه :

عن زيد بن ثابت (رضي الله عنه) قال يَتِمَّا النُّبِيُّ (ﷺ) فِي حَائِطٍ لِيَنِي الشَّجَارِ عَلَى بَغْلَةٍ لَهُ وَتَحَنُّ مَعَهُ إِذْ حَدَّثَتْ بِهِ فَكَادَتْ تُلْفِيهِ ، وَإِذَا أَقْبَرُ سِنَّةً أَوْ خَمْسَةَ أَوْ أَرْبَعَةَ - قَالَ : كَذَا كَانَ يَقُولُ الْحَزْرِيُّ - فَقَالَ : مَنْ يَعْرِفُ أَصْحَابَ هَذِهِ الْأَكْبَرِ ؟ فَقَالَ رَجُلٌ : آتَا ، قَالَ : فَمَتَى مَاتَ هَؤُلَاءِ ؟ قَالَ : مَاتُوا فِي الْإِشْرَاقِ ، فَقَالَ : إِنَّ هَذِهِ الْأُمَّةَ تَبْتَلِي فِي قُبُورِهَا فَلَوْلَا ...» .

واته : له کاتی که دا په پیغهمبر (ﷺ) له نیو باختیکی دار خورمای چاوده ورگړاوی (نسی الشجار) دا بوو به سه ر قاتریکی خویوه و نیمه ش له که لیدا بووین ، له ناکاودا قاتره که پیغهمبر (ﷺ) دا به لادا و نریک بوو له وه ی که لری بی بداته خواره وه ، له و کاته دا شه ش یان پینج یان چوار گړی بیی - به م شیوه یه (الجریری) ده یگتیاپه وه - ، جا پیغهمبر (ﷺ) فرمودی : کن خاوه نی نه م گړونه (واته نه وه نی تنیایندا نیژلون) ده ناسیت ؟ پیاویک وتی : من ، پیغهمبر (ﷺ) فرمودی : جا نه مانه می چ سه رده میکن ؟ وتی : له سه رده می شه ریک بقی خوا نه نجامداندا (واته له پیش هاتنی نیسلا م) مردوون ، پیغهمبر (ﷺ) فرمودی : به راستی نه م نومته تاقیده کرتیوه و سزا ده دریت له نیو گړه کانیاندا ، جا نه گەر له بهر نه وه نه بیت ...

بیدایهت به گوئی نثوه یشدا و بتانیستایهت ، نهجا به پوومهتی پووی
 تیمان کرد و فهرمووی : په نابگرن به خوا له سزای ناگر ، وتیان :
 په ناده گرین به خوا له سزای ناگر ، نهجا فهرمووی : په نابگرن به خوا له
 سزای گوږ ، وتیان : په ناده گرین به خوا له سزای گوږ ، نهجا فهرمووی :
 په نابگرن به خوا له تاقیکړنه وه و ناشووب نه وهی که ناشکرایه و نه وهشی
 که نادیاره ، وتیان : په ناده گرین به خوا له تاقیکړنه وه و ناشووب نه وهی
 که ناشکرایه و نه وهشی که نادیاره ، نهجا فهرمووی : په نابگرن به خوا له
 تاقیکړنه وهی ده جبال ، وتیان : په ناده گرین به خوا له تاقیکړنه وهی
 ده جبال .

به لام خوشی گوږ : نهوا بق باوه پداره راستگوکانه ، خوی گه وره
 فهرمووی تهی : ﴿إِنَّ الَّذِينَ قَالُوا رَبُّنَا اللَّهُ ثُمَّ اسْتَفْتَمُوا نَزَّلَ عَلَيْهِمُ
 الْمَلَائِكَةُ أَلَّا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَأَبْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنتُمْ تُوعَدُونَ ﴿٢٠﴾﴾
 [نمل]

واته : به راستی نه وانهی که وتویانه : په روه ردگارمان (الله) به و نهجا
 به رده وام بوون له سهری تاوه کو مردن نه وانه له کاتی سه رهمه رگدا فرشته
 داده به زیتنه سهریان و پښیان ده لښ : ترستان نه بیت و خه مبار و دلگرانیش
 نه بن و مژده تان لبیت به و به هه شتهی که و به لیفتان پی ده درا پیی .

وه خوی گه وره فهرمووی تهی : ﴿فَلَوْلَا إِذَا بَلَغَتِ الْمُلُكُومَ ﴿٨٢﴾ وَأَنْتُمْ حِينِيذٍ
 نَنْظُرُونَ ﴿٨١﴾ وَنَحْنُ أَقْرَبُ إِلَيْهِ مِنْكُمْ وَلَكِنْ لَا بُحْرُونَ ﴿٨٥﴾ فَلَوْلَا إِنْ كُنْتُمْ غَيْرَ مَدِينٍ ﴿٨٦﴾
 تَرَجُمُونَهَا إِنْ كُنْتُمْ صَادِقِينَ ﴿٨٧﴾ فَأَمَّا إِنْ كَانَ مِنَ الْمُفْرِينَ ﴿٨٨﴾ فَرُوحٌ وَرِيحَانٌ وَجَنَّتْ نَعِيمٍ

واته : له كاتي سه رهمه رگدا كه گيان ده گاته قورگ ﴿٨٦﴾ وه ئيوهش له و
 كاته دا سه يري ده كه ن ﴿٨٧﴾ وه ئيمه يش (به فرشته كانمانه وه) نزك ترين
 ليه وه تاوه كو ئيوه به لام ئيوه نايانبينن ﴿٨٨﴾ وه نه گه ر ئيوه باوه پرتان
 نيه به زيندوو بونه وه و لى پرسينه وه و پاداشت وه رگرتنه وه ﴿٨٩﴾ نه وا
 نه و گيانه بگيرنه وه بۆ ناو نه و لاشه يه ي كه ليه وه ده رهيترا نه گه ر ئيوه
 پاست ده كه ن ﴿٩٠﴾ جا نه گه ر نه و كه سه له وانه بيت كه وا زۆر نزك ن له
 خواوه ﴿٩١﴾ نه وا خوشى (نيسراحت و نارامى) و بۆنى په يهان و به هه شتى
 خوشگوزدانبيان پى ده دريت .

وه له (البراء بن عازب) ه وه ﴿٩٢﴾ : پتفه مبه ر ﴿٩٣﴾ سه باره ت به باوه پدار
 نه گه ر وه لامى دوو فرشته كه ي دايه وه فهرموويه تي : «فَيُنَادِي مُنَادٍ مِنَ السَّمَاءِ أَنْ
 صَدَقَ عَبْدِي ، فَأَفْرِشُوهُ مِنَ الْجَنَّةِ ، وَأَلْبِسُوهُ مِنَ الْجَنَّةِ ، وَافْتَحُوا لَهُ بَابًا إِلَى
 الْجَنَّةِ ، قَالَ : فَيَأْتِيهِ مِنْ رَوْحِهَا وَطِيْبِهَا ، وَيُفْسَحُ لَهُ فِي قَبْرِهِ مَدَّ بَصَرِهِ» ﴿٩٤﴾ .
 واته : بانگكاريك بانگ ده كات له ئاسمانه وه : به نده كه م پاستى كرد ،
 پاخن بۆى له فهرشى به هه شت ، بپوشن له پوشاكى به هه شت ،
 ده رگايه كى بۆ بگه نه وه به ره و به هه شت ، فهرمووى : له خوشى و بۆنى
 به هه شتى بۆ ديت و گوپه كه ي بۆ فراوان ده كريت وه تاوه كو چاو
 برپكات .

* (ئهوانه نه گه ر وه ريز و سونه ته كانيش نه نجام ده دن و واژه ميئن له حه رام و مه كروه كانيش) .

بهوانه : (تفسير ابن كثير) و (تفسير السعدي) .

﴿٩٤﴾ رواه احمد ، مسند البراء بن عازب ، رقم : (١٨٠٦٣) ، وأبو دود ، كتاب السنه ، باب المسألة في القبر

وعذاب القبر ، رقم : (٤٧٥٣) .

* وه هه لكانيك له لاريبوان كومرا بوونه و نكولى (نينكارى) سزا و هؤشى
 كؤر ده كن : بؤچونيان وايه كه وا نه مه مه حاله چونكه پيچه وانهى واقعه ،
 ده لئين : نه گه ر مردووه كه سه ره لدرتته وه و ده ربخريت له نيو گؤره كه يدا
 نه وا ده بينريت چؤن بووه هه ر وه كو خؤى وايه ، وه گؤره كه نه گؤراوه نه به
 فراوان بوونه وه و نه به تنگ بوونه وه ش .

نه م بؤچونش پوچه له ، به پيى شهرع و ههست و عه قل :
 لايه نى شهرع : نه وا نه و ده قانهى كه وا به لگن له سه ر سه لماندنى سزا و
 خؤشى گؤر له پيشه وه باس كران .

وه له (صحيح البخاري) دا له فه رموده ي (ابن عباس) وه (رضي الله عنه)
 فه رمويه تى : «خَرَجَ النَّبِيُّ (ﷺ) مِنْ بَعْضِ حِطَّانِ الْمَدِينَةِ ، فَسَمِعَ صَوْتَ
 إِنْسَانَيْنِ يُعَذِّبَانِ فِي قُبُورِهِمَا» باسى ته واوى فه رموده كه ي كرد كه تتييدا
 هاتووه : «كَانَ أَحَدُهُمَا لَا يَسْتَرُ مِنَ الْبَوْلِ» — وفي رواية : «مِنْ بَوْلِهِ» ، وفي
 رواية لمسلم : «لَا يَسْتَنِرُهُ مِنْ بَوْلِهِ» — ، وَكَانَ الْآخَرُ يَمْشِي بِالثَّمِيمةِ»^(۱۹).

واته : پيغه مبه ر (ﷺ) له هه نديك له باخه كانى ده روبرى مه دينه دا
 هاته ده ره وه و له ناكاودا ده نكي دوو مروفي بيست كه وا له نيو گؤره كانياندا
 سزا ده دران ...

وه فه رموى : يه كيكيان خؤى نه ده پاراست و خؤى پاكړانه ده گرت له
 ميزه كه ي ، وه نه وه ي تريان قسه ي له نيوان خه لكدا ده هيئا و ده برد به
 مه به ستي زيان گه ياندن .

^(۱۹) رواه البخاري ، كتاب الأدب ، باب النعمة من الكبائر ، رقم : (۵۷۰۸) ، ورواه مسلم ، كتاب
 الطهارة ، باب الدليل على نجاسة البول ووجوب الاستبراء منه ، رقم : (۶۷۶) .

وه لايه نى هه ست : نهوا به پاستى مروڤى خه وتوو له كاتى خه وتنيذا ده بينيت كهوا له نيو شوينيكى فراوان و زور خوشدايه و خوشده گوزریت تييدا ، يان له نيو شوينيكى تنگ و سامناكدايه و نازارى پى ده چيزيت ، وه له وانه يه هه نديك جار به خه بهر بيته وه به هوى نه وه وه كه بينيوپه تي له خه وه كه يدا ، له گه ل نه وه شدا نه وه هر له سهر جيگه كه ي خويدايه له نيو ژوره كه ي خويدايه و شيويه ي كه له سهرى بووه ، وه خه و براى مردنه ، له بهر نه مه خوى گوره ناوى ناوه به (مردن) ، خوى گور فرمويه تي :

﴿ اَللّٰهُ يَتَرَقَّى الْاَنفُسَ حِيْنَ مَوْتِهَا وَالَّذِي لَمْ تَمُتْ فِي مَمَاتِهَا فَيُمْسِكُ اِلٰى

قَضٰى سَيِّئَاتِهَا اَلْمَوْتَ وَيُرْسِلُ الْاٰخِرَىٰ اِلَىٰ اَجَلٍ مُّسَمًّى ﴾ [الزمر]

واته : خوا گبانه كان ده كيشيت له كاتى مردنياندا و نه وهش كه نه مردوه له كاتى خه وتنياندا ، جا نه وه يان ده گرته وه كهوا بريارى مردنى به سهردا داوه و نه وهى تريشيان به رده دات بق كاتى ناو براوى خوى .

وه لايه نى هه قل : نهوا به پاستى مروڤى خه وتوو له كاتى خه وتنيذا خه وى پاست ده بينيت كهوا له گه ل واقعدا ده قاوده ق وهك يه كن ، وه هه نديك جار پيغه مبه ر (ﷺ) ده بينيت له سهر شيوازي خوى ، وه هه كه سيكيش بيبينيت له سهر شيوازي خوى نهوا به پاستى بينيوپه تي ، له گه ل نه وه شدا كه سى خه وتوو هه ر له نيو ژوره كه ي خويدايه و له سهر جيگه كه ي خويدا دووره له وهى كه بينيوپه تي ، جا نه گه ر نه مه پوودانى شياو بيت له بواره كانى دونيادا ، نايا پوودانى شياو نى يه له بواره كانى دواپوژدا ؟

وه نه وهى كه پشتيان پى به ستووه له بۆچوونه كه ياندا كهوا نه گه ر مردوه كه سهره لدريته وه و ده ربحریت له نيو گورپه كه يدا نهوا ده بينریت

چۆن بووه ههروهكو خۆی وایه ، وه گۆرپه كه نه گۆراوه نه به فراوان
بوونه وه نه به تهنگ بوونه وهش ، ئهوا وه لاسه كهس له چه نه
دوو به كه وهیه :

یه كه م : ئه وهیه كه به پاستی نابیت به ره لستی ئه وه بكریت كه شرع
پێی هاتوه به نمونه ی ئه م گومانه هه لوه شیتراوانه كه وا ئه گه ر ئه و
كه سه ی به ره لستكاریان پێ ده كات تێر ابمیتیت تێر پامانیکی پتویست و به
وردی بیر بكاته وه له وه لگانه ی كه وا شرع پێیان هاتوه ئه وا به دنیایی
پوچه لیتی ئه م گومانانه ده زانیت ، وه وتراوه :

وَكَمْ مِنْ عَائِبٍ قَوْلًا صَحِيحًا وَآفَتُهُ مِنَ الْفَهْمِ السَّقِيمِ

واته : چه ندین كه س هه یه وته یه کی پاست له كه دار (عه ییدار) ده كات ..
نه هه مه تیکه شی له لاوازی تیگه یشتنه كه یه تی .

دووهم : به پاستی بارودۆخه كانی (حاله ته كانی) ژبانی نیو گۆر
(به رزه خ) به شیكن له بواره كانی په نهانی (غیب) كه وا هه ست په بیان
پێ نابات و ده رکیان پێ ناكات ، وه ئه گه ر بواره كانی غیب به هه ست
په بیان پێ بپرایه ت و ده رکیان پێ بكرایه ت ئه وا سوودی باوه ره یێنان به غیب
نه ده ما و له و كاته شدا باوه ره یێنه ران به غیب و نكۆلیكه ران له
به پاستخستنه وه یدا یه كسان ده بوون .

سه یه م : به پاستی سزا و خۆشی و فراوانی و تهنگی گۆر ته نها
مردووه كه هه سستی پێ ده كات و به س ، وه ئه مه ش وه كو ئه وه وایه كه
خه ولێكه وتوو له خه وه كه یدا خۆی ده بینیت كه وا له شوینێکی تهنگ و
سامناكدا یه یان له شوینێکی فراوان و خۆشدا یه ، به لام ئه و كه سه ی كه له

ده وروبه ریدایه ئه مه نابینیت و هیچ ههستی پی ناکات ، وه پتغه مبه ر (ﷺ) وه حیی بۆ ده نێردرا له کاتی کدا که له نیوان هاوه له کانیدا بوو ئه وه حییه که ی ده بیست به لام هاوه لانی نه یانده بیست ، وه هه ندیک جار فریشته که خۆی بۆی ده نواند له شیوه ی پیاوی کدا و قسه ی له گه لیدا ده کرد که چی هاوه لانی ش فریشته که یان نه ده بینی و گویشیان لی نه ده بوو .

چاواهم : به پاستی په پیی بردن و توانای ههست کردنی دروستکراو سنوورداره به ئه وه نده ی که خوی گه وه توانای پی داو ن له په پیی بردن و ههست پی کردن ، وه مه حاله بتوان ههست بکه ن به هه موو ئه و شتانه ی که بوونیان هیه ، ئه وه ته هه ر ههوت ئاسمانه که و زهوی و ئه وان هه که له نیوانیاندا هه ن و هه موو شتیک ته سبیحات و ستایشی خوا ده که ن ته سبیحاتیکی راسته قینه ، که خوی گه وه هه ندیک جار ده یادت به گوئی ئه وان هه که ویستی لی بییت له دروستکراوه کانی ، وه له گه ل ئه وه شدا ئه مه داپۆشراوه و شاردراره ته وه و په نهانکراوه له نیمه ، وه سه بارهت به مه خوی گه وه فه رموویه تی : ﴿تَسْبِیْحٌ لِّهٖ السَّمَوٰتُ السَّبْعُ وَالْاَرْضُ وَمَنْ فِیْهِنَّ وَاِنْ مِنْ شَیْءٍ اِلَّا یُسَبِّحُ بِحَمْدِہٖ وَلٰکِنْ لَا تَفْقَهُوْنَ تَسْبِیْحَہُمْ﴾ (۱۱) [الاسراء] .

واته : هه ر ههوت ئاسمانه که و زهوی و ئه وان هه که له نیوانیاندا هه ن ته سبیحاتی خوا ده که ن ، وه هیچ شتیک نی به ئیلا ته سبیحات و ستایشی خوا ده کات ، به لام ئیوه له ته سبیحاتی ئه وان تی ناگه ن .

هه روه ها شه ی تانه کان و جنۆکه به سه ر زه ویدا دین و ده پۆن ، وه جنۆکه ئاماده بوون له لای پتغه مبه ر (ﷺ) و گویشیان گرت بۆ قورئان خویندنه وه که ی و بی ده نگ بوون بۆی ، پاشان گه پانه وه بۆ لای گه له که یان

و ناگاداريانيان کرده وه ، وه له گه لّ نه وه شدا نه وان شاردراونه ته وه و
 په نهانکرون له نيمه ، وه سه بارهت به مهش خوای گه وره فهرموويه تی :
 ﴿يَبْقَىٰ آدَمُ لَا يَفْنَىٰ ۖ كَمَا أَخْرَجَ أَبَوَيْكَ مِنَ الْجَنَّةِ يَنْزِعُ عَنْهُمَا لِبَاسَهُمَا
 لِيُرِيَهُمَا سَوْءَٰبَهُمَا ۚ إِنَّهُ يَبْصُرُكُم هُوَ وَقَبِيلُهُ مِنْ حَيْثُ لَا تَرَوْنَهُمْ ۚ إِنَّا جَعَلْنَا الشَّيَاطِينَ أَزْوَاجًا
 لِلَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ ﴿٧﴾﴾ [الاعراف] .

واټه : نهی ئاده میزاد وریا بن شهیتان هه لټان نه خه له تیښت به
 پازاندنه وهی تاوان بۆتان وه کو چۆن باوه و دایه گه وره تانی (ناده م و هه وا)
 له به هه شت دهره ینایه دهره وه و پوښاکه کانیانی پی ډاکه ندن بۆ نه وهی
 عه وره تی خویانیان پی پېښان بدات ، به پاستی نه و هاوښتیه کانی له
 جنوکه ئیوه ده بینن له کاتیکدا که ئیوه نه وان نابینن ، به پاستی نیمه
 شهیتانه کانمان کړیوه به دوست بۆ نه وانهی که باوه پ ناهینن .

جا نه گه ر دوستکراوه کان په ی نه به ن و هه ست نه که ن به هه مو نه و
 شتانه ی که هه ن ، نه و به دلنیایی نابیت ټینکاری نه و شتانه بکه ن که
 سه لمینرون له بواره کانی په نهانی (غیب) و نه وان په بیان پیتابه ن و
 دهرکیان پی نا که ن .

باوه رپوون به قه دهر

قه دهر : بریتی به له نه ندازه گیری خوی گه وړه بۆ بونه وهران ، به پتی زانستی پیش وه ختی بۆ نه و نه ندازه گیریه ، وه به و شیوه یه ی که دانایی خوا خواستویه تی .

وه باوم رپوون به قه دهر چوار بوار ده گرته وه :

یه کهم : باوه رپوون به وه ی که خوی گه وړه زانایه به هه موو شتیك ، به گشتی و به ووردیش ، به هه میشه یی و هه تاهه تاییش ، جا نه مه له وانه دا که په یوه ندییان به کرداره کانی خواوه هه بیّت یان به کرداره کانی به نده کانی وه هه بیّت یه کسانن .

دووهم : باوه رپوون به وه ی که خوی گه وړه نه و زانیاریانی ه ی نووسیوه ته وه له نێو کتیبی پارێزراودا (الروح المحفوظ) ، وه سه باره ت به م دوو بواره خوی گه وړه هه رموویه تی : ﴿أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّ اللَّهَ يَعْلَمُ مَا فِي السَّمَاءِ وَالْأَرْضِ إِنَّ ذَلِكَ فِي كِتَابٍ إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ﴾ [الحج].

واته : ئایا نه ت زانیوه که به پاستی خوا زانا و ناگاداره به هه موو نه و شتانه ی له نێو ئاسمان و زه ویدایه ، به پاستی نه مه له کتیبی (روح المحفوظ) دایه ، به پاستی نه مه به لای خواوه ئاسانه .

وه له (صحیح مسلم) دا له (عبد الله بن عمرو بن العاص) وه وه (رضی الله عنهما) هه رموویه تی : بیستم پیغه مبه ری خوا (ﷺ) ده یفه رموو : «كَتَبَ اللَّهُ مَقَادِيرَ الْخَلَائِقِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ»^(۲۰).

^(۲۰) رواه مسلم ، كتاب القدر ، باب حجاج آدم وموسى عليهما السلام ، رقم : (٦٦٩٠) .

واته : خوا چاره نووسی دروستکراوه کانی نووسیوه پیش نه وهی
ناسمانه کان و زهوی دروست بکات به په نجا هه زار سال .

سینیم : باوه پپوون به وهی که هه موو پووداوه کان (نه و شتانه ی که
ده بن) پوونادهن و نابن نیلا به ویستی خوی گه وره نه بیټ ، جا چ نه وه
له و شتانه دا بیټ که په یوه ندیان هیه به کرداری خواوه یان په یوه ندیان
هیه به کرداری دروستکراوه کانه وه په کسانن ، خوی گه وره سه بارهت
به وهی که په یوه ندی به کرداری خویه وه هیه فهرموویه تی : ﴿وَرَبُّكَ يَخْلُقُ
مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ﴾ [النجم] .

واته : وه په روه ردگارت نه وهی که ویستی لی بیټ دروستی ده کات
و نه وهش هه لده بریټ که ویستی لیټه تی .

وه فهرموویه تی : ﴿وَيَفْعَلُ اللَّهُ مَا يَشَاءُ﴾ [ابراهم] .

واته : خوا نه وهی که ویستی لی بیټ ده کات .

وه فهرموویه تی : ﴿هُوَ الَّذِي يُصَوِّرُكُمْ فِي الْأَرْحَامِ كَيْفَ يَشَاءُ﴾ [آل
عمران] .

واته : خوا نه وه که سه یه که شیوه تان دیاری ده کات له منالذانی دایکاندا
به و شیوازه ی که ویستی لی بیټ .

وه خوی گه وره سه بارهت به وهی که په یوه ندی به کرداری
دروستکراوه کانه وه هیه فهرموویه تی : ﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ لَسَّطَهُمْ عَلَيْكُمْ
فَلَقَتَلَكُمُ﴾ [النساء] .

واته : وه نه گهر خوا ویستی لی بیټ نه و بئ باوه رده کان ده سه لاتدار
ده کات به سه رتانه وه و نه نجا له که لتاندا ده جه نگان .

وه فرمویه تی: ﴿وَلَوْ شَاءَ رَبُّكَ مَا فَعَلُوهُ فَذَرْهُمْ وَمَا يَفْتَرُونَ﴾ [الأنعام].

واته: وه نه گهر په روهر دگارت ویستی لږ ببیت نه وانه و کارانه یان نه ده کرد، بږیه تر وازبینه له خویان و له وهش که هه لیده بهستن.

چوارم: باوه پوون به وهی که هه موو بونه وهر و پووداوه کان (نه و شتانه ی که ده بن) دروستکراوی خوی گهره ن به خوودی خویان و سیفه ته کانیان و جموجولیا نیشه وه، خوی گهره فرمویه تی: ﴿اللَّهُ خَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ وَكِيلٌ﴾ [الزمر].

واته: خوا به دیهینه ر و دروستکاری هه موو شتی که، وه به سر هه موو شتی که وه وکیل.

وه خوی پاک و بڼ که م و کوپی فرمویه تی: ﴿وَخَلَقَ كُلَّ شَيْءٍ فَقَدَرَهُ تَقْدِيرًا﴾ [الفرقان].

واته: وه خوا هه موو شتی کی دروست کردوه و نه اندازه شی بڼ داناهه. وه خوی گهره سه بارهت به پیغه مبر نیبراهیم (عليه الصلاة والسلام) که به که له که بی وتوه: فرمویه تی: ﴿وَاللَّهُ خَلَقَكُمْ وَمَا تَمْلُونَ﴾ [الصافات].

واته: خوا نیوهی دروست کردوه و نه وهش که ده یکه ن.

* وه باوه پوون به هه دهر - به و شتوه یه ی که باسمان کرد - نه وه ره د ناکاته وه که و به نده ویستی هه بیت له و کردارانه یدا که هه لېژارده ی خویین و توانای هه بیت به سه ریا نده، چونکه شهر و واقع هه ردوکیان به لگن له سه ر سه لماندنې نه مه بږی:

لایه نی شهر: نه و خوی گهره سه بارهت به ویستی به نده

فرمویه تی: ﴿فَمَنْ شَاءَ اتَّخَذْ إِلَىٰ رَبِّهِ مَنَابًا﴾ [النبا].

واته : هر که سنی ویستی لئی بیت که پانه وه بق لای په روه ردگاری
مه لده بژیوتیت .

وه فرمویه تی : ﴿قَاتُوا رِجْلَكُمْ اَنْی شَتْمٌ﴾ [البقرة] .

واته : بچه لای جینی توره کانتان چون ده تانه ویت (ویستان له سهری
هیه) .

سه بارهت به توانای به ندهیش خوی گوره فرمویه تی : ﴿فَاتَّقُوا اللَّهَ مَا
اسْتَطَعْتُمْ وَاَسْمِعُوا وَاَطِيعُوا﴾ [التغابن] .

واته : له خوا بترسن نه وندهی له توانا تاندا هیه ، وه گوی بگرن و
گوی پایه ل بن .

وه فرمویه تی : ﴿لَا يَكْفُفُ اللَّهُ نَفْسًا اِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا
مَا اكْتَسَبَتْ﴾ [البقرة] .

واته : خوا نه رك ناخاته سهر هیه که سیک نیلا به پیی توانای نه بیت ،
پاداشتی نه وهی بق هیه که کردویه تی له چاکه و پاداشتی نه وهشی
له سهره که کردویه تی له خراپه .

وه لایه نی واقع : نهوا به پاستی هه موو موقوفیک ده زانیت که خوی ویست
و توانای هیه ، به هر دووکیان کردار ده کات ، وه به هر دووکیان واز
دینیت له کردار کردن ، وه به هر دووکیان جیاوازی ده کات له نیوان نه وهی
که پووده دات به پیی ویستی خوی وه کو پیی کردن له گه ل نه ودها که
پووده دات به پیی ویستی خوی وه کو له رزلیهاتن ، به لام ویست و توانای
به نده به ویست و توانای خوی گوره به دیدین ، له بهر فرمایشتی خوی

گه وده : ﴿لَمَنْ شَاءَ مِنْكُمْ أَنْ يَسْتَفِيمَ﴾ (۸۸) وَمَا تَشَاءُونَ إِلَّا أَنْ يَشَاءَ اللَّهُ رَبُّ الْعَالَمِينَ ﴿۸۹﴾ [التكوير].

واته : بۆ هر كه سيك له نيوه كه ويستی هه بييت راست بيته وه (۸۸) وه ناتوانن ويستان هه بييت ئيلا مه گه ر خواي په روه رديگاري هه موو جيهان ويستی لى بييت .

وه له بهر نه وهى گه رديون هه مووى مولكى خوايه ههچ شتيك له نيو مولكى خوادا نابييت به بن زانيارى و ويستی نه و .

* وه باومرپيون به قه دهه - به و شيوه بهى كه باسمان كرد - به لگه و بيانو نابه خشيت به بهنده بۆ وازهينانى له و كارانهى كه پتيويست كراون له سهري ، يان بۆ نه نجامدانى تاوانه كان ، به پى ئى نه مه كردنى قه دهه به بيانو له لايه ن نه و جوړه كه سانه وه پوچه له له چنه روييه كه وه :

يه كه م : خواي گه وده نه رمويه تي : ﴿سَيَقُولُ الَّذِينَ أَشْرَكُوا لَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَشْرَكْنَا وَلَا آبَاءُنَا وَلَا حَرَمًا مِنْ شَيْءٍ كَذَلِكَ كَذَّبَ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِهِمْ حَتَّىٰ ذَاقُوا بَأْسَنَا قُلْ هَلْ عِنْدَكُمْ مِنْ عِلْمٍ فَتُخْرِجُوهُ لَنَا إِنْ تَتَّبِعُونَ إِلَّا الظَّنَّ وَإِنْ أَنتُمْ إِلَّا ظُرْمُؤُنَ﴾ (۸۸) [الانعام].

واته : نه وانى كه هاوبهش بۆ خوا داده نيئن ده لىن : نه گه ر خوا بيوستايه ئيمه و باب و باپيرانمان هاوبهشمان (بۆ خوا) دانه دهنه ، وه هه روه ها نه گه ر خوا نهى ويستايه ئيمه ههچ شتيكمان له خومان هه رام نه ده كرد ، هه ر به و شيوه به نه وانى پيش نه مانيش درويان ده كرد و هه مان قسه يان دهوت هه تا سزا و تو لهى ئيمه يان چه شت ، (نهى پيغه مبه ر) بلى : نايا ههچ به لگه و زانياره كتان لايه دهري خه ن بۆمان ، نيوه شويني ههچ

شتیک ناکه ون جگه له گومان نه بیت ، وه نه وهی ئیوه ده یلین له درو زیاتر هیج شتیکی تر نی یه .

که واته نه گه ر قه دهر به لگه ببوایه ت بویان ئه و خوا سزا و توله ی پبیان نه ده گه یاند .

«هم : خوی گه وده فه رموویه تی : ﴿رُسُلًا مُّبَشِّرِينَ وَمُنْذِرِينَ لِئَلَّا يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَى اللَّهِ حُجَّةٌ بَعْدَ الرُّسُلِ وَكَانَ اللَّهُ عَزِيزًا حَكِيمًا﴾ [الساء] .

واته : پیغه مبه رانی که موژده دهر و ناگادار که ره وهن بۆ نه وهی خه لکی بیانویان به ده سته وه نه بیت له لای خوا له پاش ناردنی پیغه مبه ران ، وه خوا به ده سلات و دانایه .

که واته نه گه ر قه دهر به لگه ببوایه ت بۆ پیچه وانه که رانی پیغه مبه ران ئه و نه بیانوه به ناردنی پیغه مبه ران لانه ده چوو ، چونکه پیچه وانه کردن دوی ناردنیان روی داوه به قه دهری خوی گه وده .

سعیه هم : نه وهی که (البخاری ومسلم — واللفظ للبخاري —) گیتراویانه ته وه له (علي بن ابي طالب) وهه ﴿﴾ که و پیغه مبه ر ﴿﴾ فه رموویه تی : «مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ إِلَّا وَقَدْ كُتِبَ مَقْعَدُهُ مِنَ الْجَنَّةِ وَمَقْعَدُهُ مِنَ النَّارِ ، فَقُلْنَا : يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا تَتَكَلَّمُ ؟ قَالَ : لَا ، اْعْمَلُوا فِكُلُّ مِيسِرٍ ، ثُمَّ قَرَأَ : ﴿فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى ﴿٥﴾ وَصَدَّقَ بِالْحَقِّ ﴿٦﴾ فَسَيَّرَهُ لِلْإِسْرَى ﴿٧﴾ وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى ﴿٨﴾ وَكَذَّبَ بِالْحَقِّ ﴿٩﴾

فَسَيَّرَهُ لِلْعُسْرَى ﴿١٠﴾﴾ [الباء] «(٢١)» .

واته : هیج به کیک له ئیوه نی یه ئیلا جیگای له به مه شتدا و جیگای له

(٢١) رواه البخاري ، كتاب التفسير ، باب تفسير (فَسَيَّرَهُ لِلْإِسْرَى) رقم : (٤٩٤٧) ، ورواه مسلم ، كتاب القدر ، باب كيفية خلق الآدمي وكتابة أجله ، رقم : (٦٦٧٥) .

دوږه خدا نووسراوه ، وتمان : نهی پیغه مبهری خوا : نایا بڼ
 پالینه دینه وه و پشت به و نووسینه بیهستین ؟ فهرمووی : نه خیر ،
 کرده وه بګن چونکه هه موو که سیک به پړخراوه ، نه بجا نه م نایه تانه ی
 خوینده وه : به لام نه و که سې که وا ده به خشیت و خو پاریزی ده کات له
 تاوان و له خوا ده ترسیت ⑤ وه باوه پېر هیه به (لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ / واته :
 هیچ په رستراویک نییه شایسته ی په رستن بیت جګه له خوا - الله - نه بیت)
 [یان باوه پېر هیه به (به هشت و پاداشتی چاکه کاری)] ⑥ نه وا هه موو
 چاکه کاری به کی بڼ ناسان ده کین و یارمه تی دده ین بڼ نه نجامدانی هه موو
 خیریک و دوورکه وتنه وه له هه موو خراپه یه ک ⑦ به لام نه و که سې که وا
 په زلی ده کات و خزی بی پیویست ده کات له خوا (پیویستی خزی بڼ خوا
 ده رنابریست) ⑧ وه باوه پېر نییه به (لا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ / واته : هیچ
 په رستراویک نییه شایسته ی په رستن بیت جګه له خوا - الله - نه بیت) [یان
 باوه پېر نییه به (به هشت و پاداشتی پوڅی دواپی)] ⑨ نه وا هه موو
 خراپه کاری به کی بڼ ناسان ده کین و یارمه تی ناده ین بڼ نه نجامدانی خیر و
 چاکه و دوورکه وتنه وه له خراپه .

(وفي لفظ لمسلم) پیغه مبهر (ﷺ) فهرموویه تی : ((اعْمَلُوا فِكْلٌ مُّسَرًّا

لِمَا خُلِقَ لَهُ)) [صحیح مسلم رم : (۲۶۴۷)] .

واته : کرده وه بګن چونکه هه موو که سیک به پړخراوه بڼ نه وه ی که
 بڼی دروستکراوه .

پیغه مبهر (ﷺ) فهرمانی کردووه به کرده وه کردن ، و پړګری کردووه له

پشت به ستن به قه دهر .

چهارم : به پاستی خوی گه وره فرمانی کردوه به بنده و ریکریشی
 لئ کردوه ، وه نه رکي نه خستوه ته سهر جگه له وه نه بیټ که له
 توانایده ، خوی گه وره فرمویتهی : ﴿فَاقْرَأُوا اللَّهَ مَا اسْتَطَعْتُمْ وَأَسْمِعُوا
 وَأَطِيعُوا﴾ [الناس] .

واته : له خوا بترسن نه وندهی له توانا تاندا هیه ، وه گوی بگرن و
 گوی پایه ل بن .

وه فرمویتهی : ﴿لَا يَكُفُّ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا﴾ [مذرا] .

واته : خوا نه رک ناخاته سهر هیچ که سیټک ټیلا به پیی توانای نه بیټ .
 که واته نه گهر بنده ناچار کړاو و زور لیکړاو ببویات له سهر کردوه
 کردن ، نه و نه رک له سهر (ته کلیف لیکړاو) ده بوو به وهی که له توانایدا نییه
 رزگاری بیټ لئی ، وه نه مهش پووجه له ، وه له بهر نه وه نه گهر
 سه پېچیه کی لئ وه شایه وه به نه زانی یان به له بیرچوونه وه یان به
 زور پی کردن نه و تاوانی له سهر نییه ، چونکه بیانوی هیه .

پینځم : به پاستی قه ده ری خوا نه پنییه کی شار او هیه پیی نازانیت
 ټیلا دوی پوودانی نه وه نه بیټ که دانراوه بیټ ، وه ویستی بنده بق نه و
 کاره ی که ده یکتا پیش کردنه کی که وتوه ، بویه ویستی بنده بق کردار
 بنیات نه تراوه له سهر زانیاری نه و بنده یه به قه ده ری خوا ، که واته له م
 کاته دا قه ده ر کردن به بیانو له لایه نه و که سه وه نامینیت و پووجه ل
 ده بیته وه ، چونکه به لگه و بیانو نییه بق که سیټک له شتیکدا که نابزانیت .

ششم : به پاستی ټیمه ده بینین مروف سووره له سهر نه وهی که
 گونجاوه بوی له بواره کانی دنیایدا تاوه کو پیی ده گات و ده سستی

ده كه ویت ، وه له وه لانادات بڼ نه وهی كه نه گونجاوه بڼی ، نه دجا بڼ نه م
لادانه ی قه دهر بكات به به لگه !

باشه بڼ چی خوی لاده دات له وهی كه سوودی بڼی هه په له بواره كانی
ثابته كیدا بڼ نه وهی كه زیانی پې ده گه په نیت نه دجا قه دهر ده كاته به لگه ؟
نایا باری هه رڼو بواره كه به كيك نین *

- نه وه نمونه په كه بڼ تر كه نه مه ت بڼ پوون ده كاته وه :

نه گهر له بهر ده سستی مرقدا دوو رڼگا هه بیت :

په كيكیان : دهیگه په نیته ولاتيك كه هه مووی پشپوی و هه ر كه س بڼ
خویه : كوشتن و تالان كردن و نابړېدنی ناموس و ترس و برسیتی
تیدایه .

دوه میان : دهیگه په نیته ولاتيك كه هه مووی یاسا و ناسایش تیدایه
به رقه راره و ژیانی خوښه و پړز گرتنی تیدایه بڼ گیان و ناموس و مال و
سامانه كان ، نایا كام پړنگایه یان ده گرته بهر ؟

به دلنیایی پړنگای دوه میان ده گرته بهر كه دهیگه په نیته ولاتی یاسا و
ناسایش ، وه هه رگیز مومکین نی په بڼ هیچ كه سینکی ژیر كه وا پړنگای ولاتی

---

* مه به سستی نه وه په بڼ هه لېژارڼی لایه نی چاكه و دوو كه وتنه وه له خرابه له بواړی دوتیادا ده لیت
به ویست و پړپار و توانای خړم كړنومه و خړم سه ریشك بوومه تیدایه ، به لام له بواړی ناین و
دینداری دا بڼ نه دجامدانی خرابه و دوو كه وتنه وه له چاكه نالیت به ویست و پړپار و توانای خړم
كړنومه به لكو ده لیت به پڼی قه دهر بووه و خوا له چاره می نووسیوه كه من خرابه كار یم و
چاكه كار نه یم !!!

به پراستی نه مه بانیکه و دوو ههوا ! چونكه له بواړی ناین و دینه كه بشدا هه به ویست و پړپار و
توانای خوی خرابه ی كړنومه و چاكی نه كړنومه ، كه س نریه بتوانیت نكولی له نه مه بكات مه گهر
كه سینکی نك د بن مه قل و گیل و گه مژه نه بیت . - وه رگپړ -

پشیموی و مهر که س بق خوی و ترس بگریته بهر و قه دهر بکات به به لگه و
بیانو !

نایا له بهر چی له بواری دواړوژدا رنگای ناگری نوزده ده گریته بهر جگه
له به مه شت و قه دهر ده کات به به لگه ؟

– نمونه په کی تر : ده بیښن نه خوش فرمانی پی ده گریت به دهرمان
خواردنه وه ، نه ویش ده یخواته وه له کاتیکدا که دلی نایبات و ناره زوی
ناکات ، وه نه و خواردنه ی لی قه ده غه ده گریت که زیانی پی ده گه یه نیت ،
نه ویش وازی لی دینیت له کاتیکدا که دلی ده بیات و ناره زوی ده کات ،
همو نه مانه نه نجام ددهات به مه به سستی داخوای شیف و چاک بوونه وه و
سه لاهتی ، وه مومکین نی به که وا خوی بگریته وه له خواردنه وه ی دهرمان
، یان نه و خواردنه بخوات که زیانی پی ده گه یه نیت و قه دهر بکات به به لگه
و بیانو !

نایا له بهر چی مړوف واز دینیت له وه ی که خوا و پیغه مبه ره که ی
فرمانیان پی کردوه یان نه وه نه نجام ددهات که خوا و پیغه مبه ره که ی
قه ده غه یان کردوه نه نجا قه دهر ده کات به به لگه ؟

هه هه هه : به پاستی نه و که سه ی که قه دهر ده کات به بیانو بق وازه ینانی
له وه ی که وازی لی هیناوه له پیویستکراوه کان (الواجبات) ، یان نه وه ی که
نه نجامی ددهات له تاوانه کان ، نه گهر که سیك ده ست دریژی بکاته سه ری و
ماله که ی بیات یان نابروی بیات و ناویانگی پروشینیت ، نه نجا قه دهر بکاته
به لگه و بلیت : سه رزه نشتم مه که ! چونکه ده ست دریژی کردنه که م به
قه دهری خوا پروی داوه ! نه وای بیانوه که ی لی قبول ناکریت .

باشه چوڼ بيانو هينانوه به قه دهر له جگه له خړۍ قبول ناكات بز
دهست دريژۍ كړدني بز سهرۍ ، وه خړۍ بز خړۍ قه دهر دهكاته بيانو له
دهست دريژۍ كړنيدا بز سهر مافي خواۍ گه وړه ؟!

وه ده گيړنه وه له پيشه وای باوه پدارانه وه (عمر بن الخطاب ؓ) كه وا
دزيكيان هيناوه بز لای كه شايسته ۍ دهست برينه وه بووه ، بويه فرهاني
كرد به برينه وه ۍ دهستي ، نه ویش وتی : په له مه كه نه ۍ پيشه وای
باوه پداران چونكه به پاستي من به قه دهرۍ خوا دزيم كړبووه ! عومهریش
فرمووی : به پاستي نيمه يش به قه دهرۍ خوا دهستت ده برين .

وه باوه رېوون به قه دهر چه ندین به ره می گه وړه ۍ هیه ، له وانه :

یه کهم : پشت به ستن به خواۍ گه وړه له کاتي نه نجامداني
هؤکاره كاندا ، به شيوه يهك كه پشت نه به ستریت به خودۍ هؤکاره كه
خويه وه ، چونكه هه موو شتيك به قه دهرۍ خواۍ گه وړه ده بيت .

هه ووم : كه وا مرقف سه رسام نه بيت به خويه وه له کاتي به ديهاتني
مه به سته كه يدا ، چونكه به ديهاتني مه به سته كه ۍ نيمه تيكه له لايه ن خواۍ
گه وړه وه به وه ۍ كه پتيكڅستوه و دايناوه له هؤکاره كانۍ چاكه و
سه ركه وتن ، به لام سه رسام بووني به خويه وه شوكر و سوپاسی نه م
نيمه ته ۍ له بير ده باته وه .

سه زييم : نارامي و نيسراحتي دهرووني به وه ۍ كه بيت به سه ريدا له
قه دهره كانۍ خواۍ گه وړه ، جا بيزار و شپرز نابيت به له دهست چووني
خوشويستراويك يان به پووداني نه خواستراويك ، چونكه نه مه به قه دهرۍ
خوا ده بيت كه مولكي ناسمانه كان و زه وۍ هي نه وه ، وه نه وه ده بيت

بیت و هیچ رنگاچاره یه نی یه بۆ روونه دانی ، وه سه بارهت به مه خوی
 گه وره فه رموویه تی : ﴿مَا أَصَابَ مِنْ مُّصِيبَةٍ فِي الْأَرْضِ وَلَا فِي أَنْفُسِكُمْ إِلَّا فِي
 كِتَابٍ مِنْ قَبْلِ أَنْ نَبْرَأَهَا إِنَّ ذَلِكَ عَلَى اللَّهِ يَسِيرٌ ﴿٢١﴾ لِكَيْلَا تَأْسَوْا عَلَى مَا
 فَاتَكُمْ وَلَا تَفْرَحُوا بِمَا آتَاكُمْ وَاللَّهُ لَا يُحِبُّ كُلَّ مُخْتَالٍ فَخُورٍ ﴿٢٢﴾﴾ [الحديد] .
 واته : هیچ به لایه ک روونادات له زه ویدا و له خوودی خویشتاندا ئیلا له
 کتیبی (الروح المحفوظ) دا نووسراوه ته وه پێش نه وهی دروستی بکهین ،
 به پاستی ته مه به لای خواوه ئاسانه ﴿٢١﴾ بۆ نه وهی خه م نه خۆن بۆ نه وهی
 که له دهستان ده چیت و دل خویشیش نه بن به وهی که پیتان دراوه ، وه خوا
 هه موو خۆبه گه وره زان و شانازی که ریکی خوش ناویت .

وه پیغه مبه ر ﴿٢٢﴾ فه رموویه تی : «عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ خَيْرٌ ،
 وَلَيْسَ ذَلِكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ ، إِنَّ أَصَابَتُهُ سَرَاءُ شُكْرٍ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ ، وَإِنْ أَصَابَتْهُ
 ضَرَاءُ صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ» ﴿٢٣﴾ .

واته : سه رسوپمان بۆ باری باوه پدار به پاستی هه موو باریکی خیره ،
 وه نه مه ش بۆ کهس نی یه ته نها بۆ باوه پدار نه بیت ، نه گه ر خوشی یه کی
 تووش بیت سوپاسی خوا ده کات نه مه ش خیره بۆی ، وه نه گه ر زیانیکی
 تووش بیت ئارام ده گرت نه مه ش خیره بۆی .

(٢٣) رواه مسلم ، كتاب الزهد والرقائق ، باب المؤمن أمره كله خير ، رقم : (٧٤٢٥) .

* وه له بواړی قهدهردا دوو تاقم کومرا بوون :

په که مینیان : (الـجبرية) : نه وانه ی که وتویانه به ننده ناچار و
نقد لیکراوه بڼ نه نجامدانی کرده وه کانی ، وه هیچ ویست و توانای خوږی
تیدا نی په .

دووه مینیان : (القدرية) : نه وانه ی که وتویانه به ننده به ویست و توانای
خوږی سهر به خوږه له نه نجامدانی کرده وه کانیدا ، وه هیچ کاریگری ویست و
توانای خوا ی گه وره ی له سهر نی په تیدا .

وه لاندانه ولس تاقم یه که م (الجبرية) به شهر و واقع ده بیت :
لایه نی شهر : نه و به پاستی خوا ی گه وره نه وه ی سه لماندووه که و
به ننده ویستی هیه ، وه کرده وه شی داواته پالی یه وه ، خوا ی گه وره
هرموویه تی : ﴿مِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الدُّنْيَا وَمِنْكُمْ مَنْ يُرِيدُ الْآخِرَةَ﴾
﴿١٥٦﴾ [آل عمران] .

واته : هه ندیک له نثوه دونیای ده ویت و هه ندیکی دیکه یشتان دواړو تی
ده ویت .

وه هر موویه تی : ﴿وَقُلِ الْحَقُّ مِنْ رَبِّكَ فَمَنْ شَاءَ فَلْيُؤْمِنْ وَمَنْ شَاءَ فَلْيُكْفُرْ إِنَّا
أَعْتَدْنَا لِلْفَٰكِلَيْنِ نَارًا أَحَاطَ بِهِمْ سُرَادِقُهَا﴾ ﴿٢٩﴾ [الکهد] .

واته : نه ی پیغه مبه ر بلن به خه لکی : نه مه ی که پیتانی پاده گه به م
پاسته و لای په روه ردگار تانه وه میناومه ، جا هر که سیک ده یه ویت باوهر
بینیت با باوهر بینیت وه هر که سیکیش ده یه ویت باوهر نه هینیت با باوهر
نه هینیت ، به پاستی نثمه ناگریکمان ناماده کردووه بڼ سته مکاران که و
چوارده وری داوون به په رزینه کانی و ناتوان لئی دهر باز بین .

وه فرموده‌تی : ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا فَلِنَفْسِهِ. وَمَنْ أَسَاءَ فَعَلَيْهَا وَمَا رَبُّكَ بِظَالِمٍ لِّلْعَالَمِينَ﴾ [نمل].

واته : هر که سیّک کرده‌وی چاکه نه‌نجامبدات نه‌وه بقّ خوی کردویه‌تی ، وه هر که سیّک خرابه بکات نه‌وه له‌سهری ده‌که‌ویت ، وه په‌روه‌دگارت هرگیز ستمکار نی‌یه له‌بنده‌کان .

وه لایه‌نی واقع : نه‌وا به‌پاستی همو مروفیک ده‌زانتیت جیاوازی ه‌یه له‌نیوان کرداره ه‌لېږت‌دراوه‌کانی که به ویستی خوی نه‌نجامیان ده‌دات : وه‌کو خواردن و خواردنه‌وه و کپین و فروشتن ، له‌گلّ نه‌و کردارانه‌یدا که ده‌که‌ونه سهری به‌بی ویستی خوی : وه‌کو له‌زلزلی‌هاتن له‌کاتی تالی‌هاتن و که‌وتنه‌ خواره‌وه له‌سهریانه‌وه ، نه‌و له‌یه‌که‌میاندا (فَاعِلٌ مُّخْتَارٌ بِإِرَادَتِهِ مِنْ غَيْرِ جَبْرِ) نه‌نجامده‌ر و سهرپشکه به‌ویستی خوی به‌بی نذر لی‌کردن ، وه له‌دووه‌میاندا (غَيْرُ مُخْتَارٍ وَلَا مُرِيدٍ لِّمَا وَقَعَ عَلَيْهِ) سهرپشک نی‌یه و نه‌وه‌ی ناویت که‌وا که‌وتوده‌ته سهری .

وه ولایه‌دانه‌وس ناقص (القدرية) به‌شهرج و عقل ده‌بییت : لایه‌نی شهرج : نه‌وا به‌پاستی خوی که‌وره به‌دیهنه‌ر و دروستکاری همو شتیکه ، وه همو شتیک به‌ویستی نه‌و ده‌بییت ، وه خوی که‌وره له‌کتیبه‌که‌یدا (قورشان) روونی کردوده‌ته‌وه که‌وا کرداری به‌نده‌کان به‌ویستی نه‌و پوده‌ده‌ن ، خوی که‌وره فرموده‌تی : ﴿وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَفْتَحَلَّ الَّذِينَ مِنْ بَعْدِهِمْ مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَتْهُمْ الْبَيِّنَاتُ وَلَكِنْ اخْتَلَفُوا فَعِنْتُمْ مَنْ آمَنَ وَمِنْهُمْ مَنْ كَفَرَ وَلَوْ شَاءَ اللَّهُ مَا أَفْتَحَلُّوا وَلَكِنَّ اللَّهَ يَفْعَلُ مَا يُرِيدُ﴾ [نفره].

واته : وه نه گهر خوا ویستی لئ ببوایه ت ئه و ئه وانه ی دوا ی ئه و ان
کوشتاریان نه ده کرد دوا ی ئه وه ی که و به لگه ی پوونیان بق هات به لام ئه و ان
جیاوازی که و ته نئوانیانه وه بویه هه ندیکیان باوه پی مینا و هه ندیکی تریان
باوه پی نه مینا ، وه نه گهر خوا ویستی لئ ببوایه ت کوشتاریان نه ده کرد
به لام خوا ئه وه ده کات که ده یه ویت .

وه فه رموویه تی : ﴿ وَلَوْ شِئْنَا لَآتَيْنَا كُلَّ نَفْسٍ هُدًى وَلَكِنْ حَقَّ الْقَوْلُ مِنِّي
لَأَمْلَأَنَّ جَهَنَّمَ مِنَ الْجِنَّةِ وَالنَّاسِ أَجْمَعِينَ ﴾ [السجدة] .

واته : وه نه گهر بمانه ویت پێپه وی پووناکیمان (باوه پمیان) ده دا به
هه مور که سیک ، به لام من به ئینی جیگیر و یه کلاییم داوه به وه ی که و
دۆزه خ پێ بکه مه وه به جنۆکه و مروف هه موویان .

وه لایه نی عه قل : ئه و به پاستی گه ردوون هه مووی خوا ی گه و ره
خاوه نیه تی ، وه مروفیش به شیکه له م گه ردوونه ، وه مومکینیش نی یه بق
خاوه ندار په فتار بکات له نئو مولکی خاوه نه که یدا ئیلا به مۆلت (ئیزن) و
ویستی خاوه نه که ی نه بیّت .

مه به سته کانی بیروباوه پری نیسلامه تی

(أهداف العقيدة الإسلامية)

وشه ی (الهدف) له زمانی عه ره پیدا بق چهند واتایه ک به کار ده مینریت له وانه : (نیشانه : جیگیر ده کریت بق تیگرتنی ، وه هه موو شتیکی خواستراو) . مه به سته کانی بیروباوه پری نیسلامه تی : بریتین له نامانج و مه به سته چاک و ریزداره کان که له نه نجامی په یوه ست بوون پیته وه ده ست ده که ون ، وه نه و (نامانج و مه به ستانه) ش زقون و جقراو جقون ، له وانه : یه کهم : پاک کردنه وه ی نییه ت و په رستن بق خوای گه وره به ته نها ، چونکه نه و دروستکاره و شهریکی نی یه ، بویه پیویسته که وا نییه ت و په رستن بق نه و بیته به ته نها .

هه وههه : نازاد کردنی عه قل و بیر له بی سهره به ری و سه رلیتی کچوونی په یدابوو له نیو دلی خالی له م بیروباوه په ، چونکه هه ر که سیك دلی خالی بوو لی نه وه یان دلی خالی یه له هه موو بیروباوه پرنک و ته نها که ره سته ی هه سته پیکراو (ماده ی به رجه سته) ده په رستیت ، وه یان سه ری لیتی کچووه له نیو گومراهه تی بیروباوه په پووچ و نه فسانه کاندا .

سه نه یهه : ناسووده یی ده روونی و بیری ، ده روونی هیچ هه ست به دوو دلی ناکات و بیریشی شلقو نابیت و تیکنانچیت ، چونکه نه م بیروباوه په باوه پدار په یوه ست ده کات به دروستکار و به دیهینه ره که یوه ، بویه به دروستکاره که ی پازی ده بیت که وا نه و په روه ردگار و به رپوه بهر و فه رمانپاوه و به رنامه دانر بیت بوی ، نه نجا دلی نارام ده گریت به قه ده ری خوا و سنگی ده کریت وه بق نیسلام و خوازیاری هیچ به رنامه یه کی تر نابیت جگه له و .

چوارهم : سه لامه تي و بيگه ردي مه به ست و كرده وه له لادان و لاپي بيون له په رستني خواي گه ورده دا ، يان له مامه له كردن له گه ل دروستكراوه كاندا ، چونكه يه كيك له بنه ماكاني ته م بيروباوه په بريتي يه له باوه پييون به پيغه مبه ران كه شوينكه وتني پييازه سه لامه ته كه يان له مه به ست و كرده وه دا ده گرته وه .

پينجهم : يه كلالي و گورج بوون له شته كاندا ، به شيويه ك كه وا هيچ دهره تيگ بۆ كرده وه ي چاكه له ده ست نادات و ئيللا به كاري دينيت تييدا به نووميدي پاداشت وه رگرته وه ، وه هيچ جيبه كي تاوان نابيينت ئيللا خويي لي دورور ده خاته وه له ترسي سزا و توله ي خوادا ، چونكه يه كيك له بنه ماكاني ته م بيروباوه په بريتي يه له باوه پييون به زيندوو بوونه وه و پاداشت وه رگرته وه له سه ر كرده وه كان .

خواي گه ورده هه رمويه تي : ﴿وَلِكُلِّ دَرَجَتٍ مِّمَّا عَمِلُوا وَمَا رَبُّكَ بِغَافِلٍ عَمَّا يَعْمَلُونَ﴾ (۱۳۲) [الانعام] .

واته : وه چه ندين پله هه يه بۆ هه ريه كيكيان له پاداشتي ته وه دا كه كردويانه ، وه په روه ردگارت بي ناگا ني يه له وه ي كه ده يكه ن .

وه پيغه مبه ر ﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾ هاني باوه پداراني داوه بۆ ته م مه به سته له م هه رموده يه يدا : «الْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ خَيْرٌ وَأَحَبُّ إِلَى اللَّهِ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ ، وَفِي كُلِّ خَيْرٍ ، اخْرُصْ عَلَى مَا يَنْفَعُكَ وَاسْتَعِنْ بِاللَّهِ وَلَا تَعْجِزْ ، وَإِنْ أَصَابَكَ شَيْءٌ فَلَا تَقُلْ : لَوْ أَنِّي فَعَلْتُ كَذَا كَانَ كَذَا وَكَذَا ، وَلَكِنْ قُلْ : قَدَّرَ اللَّهُ وَمَا شَاءَ اللَّهُ فَعَلَ ، فَإِنْ لَوْ تَفْتَحْ عَمَلَ الشَّيْطَانِ» (۱۳۳) .

واته : باوه‌پرداری به‌هیز چاکتره و خۆشه‌ویستره لای خوا له باوه‌پرداری
 بی‌هیز ، وه هه‌ردوکیان هه‌ر خه‌زریان تێدایه ، سووریه له‌سه‌ر نه‌وه‌ی که
 سوودی تێدایه بۆت و دلاوی یارمه‌تی له‌ خوا بکه و بی‌ده‌سه‌لات مه‌به ، وه
 نه‌گه‌ر نا‌هه‌ مواری و به‌لایه‌کت تووش بوو نه‌وا مه‌لێ : "نه‌گه‌ر من ناوام
 بکه‌ردایه‌ت ناوه‌ها و ناوه‌ها ده‌بوو" ، به‌لکو بلێ : خوا وای دانا بوو (قه‌ده‌ری
 خوا وا بوو) وه‌ خوا ویستی له‌ هه‌ر شتێک بیه‌ت ده‌یکات ، چونکه‌ وتی
 "نه‌گه‌ر ... " ده‌رگا ده‌کاته‌وه‌ بۆ کاری شه‌یتان .

شه‌هه‌م : پێکهاتنی ئومه‌هه‌ تێکی به‌ توانا و به‌هیز که‌ هه‌موو شتێکی به‌
 نرخ و که‌م نرخ به‌خشیت له‌ پێناوی جێگیر کردنی ئاینه‌که‌ی و تۆکه‌ه‌ و
 به‌هیز کردنی پایه‌کانیدا ، وه‌ گۆی نه‌ده‌ر به‌وه‌ی که‌ تووشی ده‌بیته‌ له‌
 پێناوی نه‌مه‌دا ، وه‌ سه‌باره‌ت به‌مه‌ خوا‌ی گه‌وره‌ ده‌فه‌رمویت : ﴿إِنَّمَا
 الْمُؤْمِنُونَ الَّذِينَ آمَنُوا بِاللَّهِ وَرَسُولِهِ ثُمَّ لَمْ يَرْتَابُوا وَجَاهَدُوا بِأَمْوَالِهِمْ وَأَنْفُسِهِمْ فِي سَبِيلِ
 اللَّهِ أُولَٰئِكَ هُمُ الصَّادِقُونَ﴾ [المحرات] .

واته : به‌پاستی باوه‌رداران ته‌نها بریتین له‌وانه‌ی که‌ باوه‌ریان هه‌ناوه‌ به‌
 خوا و پێغه‌مبه‌ره‌که‌ی و نه‌جا گومانیان نی‌یه‌ له‌وه‌دا و تێکۆشاوی به‌ مال و
 خۆپایانه‌وه‌ له‌ پێناوی خوادا ، ئا نه‌وانه‌ بریتین له‌ پاستگیان .

هه‌هه‌هه‌هه‌ : که‌یشتن به‌ به‌خته‌وه‌ری دنیا و دواڕۆژ به‌ چاک کردنی
 تاکه‌کان و کۆمه‌له‌کان ، وه‌ ده‌ست خستنی پاداشت و پێزه‌کان لای خوا ،
 وه‌ سه‌باره‌ت به‌مه‌ خوا‌ی گه‌وره‌ فه‌رمووێته‌ی : ﴿مَنْ عَمِلَ صَالِحًا مِّنْ ذَكَرٍ
 أَوْ أَنْفَقَ وَهُوَ مُؤْمِنٌ فَلَنُحْيِيَنَّهٗ حَيَوةً طَيِّبَةً وَلَنَجْزِيَنَّهُمْ أَجْرَهُمْ بِأَحْسَنِ مَا كَانُوا
 يَعْمَلُونَ﴾ [الحل] .

واته : هر كه سيك كرده وهى چا كه نه نجامبدات چ نير يا خود مى
بيست و باوه پردار بيت نه وا به دنيايى ژيانىكى خوش و به له زه تي بى
دهره خستين له دنيا دا ، وه به دنيايى له دواړو ژيشتدا پاداشتيان
ده ددینه وه به باشت له وهى كه كړدويانه .

نه مانه هه نديك بوون له مهبه سته كاني بېروياوېرې ئېسلامه تي ...
نووميد هوارين له خواى گوره كه بى نيمه و هه موو موسلمانانى به دى
بييت ، به پاستى خوا ده سترکراوه و به خشنده يه ، وه سوپاس و ستايش بى
خواى په روه ردگارى هه موو جيهان .

وَصَلَّى اللهُ وَسَلَّمْ عَلَى نَبِيِّنَا مُحَمَّدٍ
وَعَلَى آلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ

سوپاس بى خواى په روه ردگار ته واو بووم له وه رگتپانى نه م كتيبه نذر به سووده
له پوځى سن شه مې مانگى موچه په مې پاش هزار و چوارسه د سى سال له كړچ
كړنى پتفه مبه رى خواوه (ﷺ) له مكه كوه بى مدينه كه ده كاته به روى : (١٠ / ١)
١٤٣٠) كړچى .

وه رگتپ

محمد عبد الرحمن لطيف

پېشنويز و وتارخوڼنى مزگه وتى (شيخ ابراهيم)

كوردستان / كه لار : (٧٧٠١٩٨٨٦٢٣)

ناوه پۆك

- ٣ ..... پێشهکی وه رگێڕ
- ٥ ..... پێشهکی دانەر
- ٧ ..... ئاینی ئیسلام
- ئاینی ئیسلام هه مو ئه و به رژه وه ندیانه ی تێدایه که وا له ئاینه کانی پێشبووا
- ٩ ..... هه بووه و پێشکه وتویشه به سه ریاندا
- ئاینی ئیسلام شیاوه بق هه مو کات و شوین و ئوممه تیک و واتای نه م
- ٩ ..... رسته یه
- ئاینی ئیسلام : بیروباوه ی و شه ریه ته و چه ند نموونه یه ک له فه رمانه کان و
- ١٠ ..... که ده غه کراوه کانی
- ١٢ ..... پایه کانی ئیسلام روون کردنه وه ی و به ره مه کانی
- ١٧ ..... بنه ماکانی بیروباوه یی ئیسلامه تی و به لکه کانیا ن
- ١٨ ..... باوه رپوون به خوا
- ١٨ ..... باوه رپوون به خوا چوار بواری ده گرێته وه
- ١٨ ..... به لکه کانی بوونی خوای گه وه : فیه رته و عه قل و شه رع و هه ست
- ٢٦ ..... واتای په روه ردگار
- نه زانراوه هه یچ که سێک (ئینکاری) په روه ردگارتی خوای گه وه ی کردبێت به
- ٢٦ ..... بیروباوه ره وه
- ٢٩ ..... واتای په رستراوێتی
- پوچه ئینتی په رستراوێتی جگه له خوای گه وه به چه ندیـن به لکه ی
- ٣٢ ..... عه قلی
- ٣٦ ..... واتای باوه رپوون به ناوه کانی خوا و سیفه ته کانی
- له بواری ناوه کانی خوا و سیفه ته کانی دوو تا قم گو مپا بوون و وه لامدانه وه یان
- ٣٨ .....

- ٤١ ..... به ره مه كانی باوه پویون به خوای گوره
- ٤٢ ..... باو مپویون به فریشته
- ٤٣ ..... باوه پویون به فریشته چوار بوار ده گرتنه وه
- ٤٥ ..... به ره مه كانی باوه پویون به فریشته
- وه لامدانده ی ئه وانیه ی كه ئی نكاری ئه وه ده كن كه وا فریشته
- ٤٦ ..... به رجه ستن
- ٤٩ ..... باو مپویون به كتیبه كان
- ٤٩ ..... باوه پویون به كتیبه كان چوار بوار ده گرتنه وه
- ٥٠ ..... به ره مه كانی باوه پویون به كتیبه كان
- ٥١ ..... باو مپویون به پیتفه مبه ران : به كه مینیان و دوا مه مینیان
- هیچ نه ته وه یه ك (ئومه تيك) نه بووه پیتفه مبه ريك (رسول) یان هه والپیدراویكی
- ٥٥ ..... (كیی) تیدا نه بوو بیت
- ٥٧ ..... باوه پویون به پیتفه مبه ران چوار بوار ده گرتنه وه
- ٥٧ ..... باوه پ نه بوون به یه كيك له پیتفه مبه ران باوه پ نه بوونه به هه موویان
- ٦٠ ..... به ره مه كانی باوه پویون به پیتفه مبه ران
- ٦٠ ..... گومانی به درووخه ره وانی پیتفه مبه ران و پوچه لكر دهنه وه ی
- ٦٢ ..... باو مپویون به پۆژی دوا یی
- ٦٢ ..... باوه پویون به پۆژی دوا یی سن بوار ده گرتنه وه
- ٦٩ ..... به ره مه كانی باوه پویون به پۆژی دوا یی
- گومانی نكولیه كهرانی زیندوو یونه وه و پوچه لكر دهنه وه ی به شرع و هه ست و
- ٧٠ ..... عه قل
- ٧٠ ..... هه ندیک نمونه ی هه ستی بق زیندوو كرده وه ی خوا بق مرپوان
- به به لگه بوونی عه قل له سه ر ئه وه ی كه ده نگو نجیت زیندوو یونه وه
- ٧٤ ..... هه بیت
- ٧٦ ..... نه وانیه ی كه ده دریتنه پال باوه پویون به پۆژی دوا یی

- گومانی نکتولیکه رانی سزا و خوقشی گزپ و پوچه لکردنه وهی به شرع و هست و
 عه قل ۸۱
- وه لامدانه وهی و ته که یان که ده لئین : نه گهر مردووه که سه ره لدریته وه و
 ده ریخرت له نئو گزپه که یدا ... هتد .. له چوار رووه وه ۸۲
- باوه پیوون به قه دهر ۸۶
- باوه پیوون به قه دهر چوار بوار ده گزپته وه ۸۶
- باوه پیوون به قه دهر نه وه ره د ناکاته وه که وا بهنده ویست و توانای هیه به سه ر
 نه و کرداران یدا که هه لبرارده ی خویین ۸۸
- باوه پیوون به قه دهر به لگه و بیانو نابه خشیت به بهنده بق و ازهینانی له
 پیویستکراوه کان و نه خجامدانی تاوانه کان ۹۰
- پوچه لکردنه وهی نه وه کردن به به لگه و بیانو له حوت رووه وه ۹۰
- به ره مه کانی باوه پیوون به قه دهر ۹۶
- له بوار ی قه دهر دا دوو تا قم گومرا بوون و وه لامدانه وه یان ۹۸
- مه به سته کانی بیرویاومری نیسلامه تی ۱۰۱
- ناوه پوک ۱۰۵

(اللَّهُمَّ اجْعَلْ خَيْرَ عَمْرِي آخِرَهُ ،
 وَخَيْرَ أَعْمَالِي خَوَاتِمَهُ ،
 وَخَيْرَ أَيَّامِي يَوْمَ أَلْقَاكَ)

له بهر هه مه كاني وه رگيتر

- ۱ - سئ بنچنه كه ي بيروياومر و به لگه كانيان - چاپي چواره م - .
- ۲ - بيروياومر و مريگره له قورئان و سوننه ت - چاپي دهيم - .
- ۳ - پوخته يهك له بيروياومري نيسلامه تي - چاپي چواره م - .
- ۴ - كورته يهك له فيقه ي سوننه ت و قورئاني نازيز ، له برتييه له وه رگيتراني كتيبي :
(الرجيز في فقه السنة والكتاب العزيز) - ناماده ده كرت بق چاپ - .
- ۵ - براهه تي نيوان موسلمانان .... چاپي چواره م - .
- ۶ - له گه ن كيدا داده نيشيت و هاوړيه تي گن ده كه يت ؟ - چاپي حوتهم - .
- ۷ - چوښتي قورباني كردن له سهرده مي پښه مبهردا (کښ) - چاپي چواره م - .
- ۸ - كاتي پارشيو و بهر يانگ كردن له سهرده مي پښه مبهردا (کښ) - چاپي چواره م - .
- ۹ - حوكم و نادابه كاني قهرزدان و قهرزكردن و قهرزداڼه وه ... - چاپي يه كم - .
- ۱۰ - فه توای گه وړه زاناياني هاوچه رغي نه هلي سوننه و جماعه سه باره ت به حوكمي حزب يه تي و جياوازي و پارچه پارچه گهرتي - چاپي دوهم - .
- ۱۱ - گه پانه وه بولاي زاناياني نه هلي سوننه پاريزمره له تياچوون و گومر اېوون - چاپي يه كم - .
- ۱۲ - له نيسلامدا چه ندين گروپ و حيزب نيبه به لكو كومه لي موسلمانان و خه ليفه هه يه - چاپي يه كم - .
- ۱۳ - حوكمي كومه ن و حزيه نيسلاميه كان له نيو كومه لگاي موسلماناندا / فه توای هردوو شيخ ؛ (ابن باز) و (ابن العثيمين) - چاپي يه كم - .
- ۱۴ - زنجير مي نافرمه له سايه مي نيسلامدا :
يكمه : نافرمتان و فيريووني زانستي شرعي - چاپي شه شم - .
دوهم : زانا ترين نافرمي دونيا - چاپي شه شم - .
سپه م : له دايك يووني كچان و سهره لداڼه ومي خه صله تيكي سهرده مي نه فامي و جاهلي له سهردي پيشكه و تووي بيست و يه كدا ۱۱۱ - چاپي پتنجه م - .
- ۱۵ - نيايا له م دمرگايه ت داوه ؟ (په پانه وه له خواي په رهمه دگار) - چاپي چواره م - .

لتحميل كتب متنوعة راجع: «مُنْتَدَى اقْرَأْ الثَّقَافِي»

بۆدانباراندانی چۆر و ها کتێب: «مُنْتَدَى اقْرَأْ الثَّقَافِي»

برای دانلود کتابهای مختلف مراجعه: (منتدى اقرا الثقافي)

www.iqra.ahlamontada.com

www.iqra.ahlamontada.com

للكتيب (کوردی , عربي , فارسي)

1.750

